

LIHTSUSTATUD ÕPE

1. ÕPPE- JA KASVATUSEESMÄRGID

1.1. Lihtsustatud õppe põhiülesanne on suunata kerge intellektipuudega õpilase arengut ja aidata kujuneda isiksusel, kes tuleb eluga toime võimalikult iseseisvalt, teeb võimetekohast tööd, määratleb end oma rahva liikmena ja riigi kodanikuna.

1.2. Lihtsustatud õppele kohaldatakse põhikooli riiklikus õppekavas sätestatud õppe- ja kasvatuseesmärgi ning pädevusi, arvestades järgmisi rõhuasetusi:

- 1) õpilane peab lugu iseendast, kodust ja perekonnast, suudab majandada ennast ja oma perekonda;
- 2) õpilane armastab kodumaad;
- 3) õpilane teadvustab ennast ja kaasinimesi ning nende erinevusi, oma ja teiste rahvaste kultuurilisi erinevusi;
- 4) õpilane tunneb ja järgib võimetekohaselt õigusnorme ja demokraatia põhimõtteid;
- 5) õpilane hoidub eetiliselt valedest ahvatlustest ja ettepanekutest;
- 6) õpilane tunneb terveid eluviise ning püüab neid järgida;
- 7) õpilane teab loodushoiu peamisi seisukohti ja püüab tegutseda keskkonda säästes;
- 8) õpilane eesmärgistab, kavandab ja hindab oma igapäevast tegevust;
- 9) õpilane oskab tuttavates situatsioonides valida, nõu küsida, otsustada ja vastutust kanda;
- 10) õpilane on valmis koostööks;
- 11) õpilane osaleb võimetele vastavas täiendusõppes;
- 12) õpilane mõistab lihtsat teavet, oskab teavet hankida (sh Internetist);
- 13) õpilane valdab järgmisi elementaarskoosi: vaatlemine, kuulamine ja kõne mõistmine, kõnelemine; lugemine, kirjutamine, arvutamine;
- 14) õpilane mõistab töö vajalikkust, valdab baasoskusi, suudab tööaja jooksul alluda töödistsipliinile, on valmis endale otsima sobivat tööd;
- 15) õpilane omab kujutlust maailmast kui tervikust.

2. ÕPPE- JA KASVATUSTEGEVUSE PÕHIMÕTTED

Lihtsustatud õppes lähtutakse järgmistest põhimõtetest:

2.1. Lihtsustatud õppes lähtutakse põhimõttest, et igaühel peab olema võimalus saada haridust vastavalt oma võimetele. Õppekorralduses ja õppesisu valikul arvestatakse õpilaste võimeid ja teisi individuaalseid iseärasusi.

2.2. Lihtsustatud õppes peetakse oluliseks samu humanistlikke seisukohti, mida püstitab põhikooli riiklik õppekava. Tähelepanu pööratakse sallivusele erinevuste suhtes, kaaslaste erivajaduste mõistmisele; oma võimaluste ja piirangute teadvustamisele.

2.3. Taotletakse iga õpilase arengu toetamist: lapse arengupuute ületamiseks või vähendamiseks rakendatakse temale sobilikke eripedagoogilisi meetodeid. Selle aluseks on iga lapse arengutaseme ja -võimaluste hindamine. Vajaduse korral koostatakse õpilasele individuaalne õppekava, milles esitatakse vähendatud või ka kõrgendatud nõuded õpitulemustele. Sellisel juhul kohaldatakse eeldatavate õpitulemustena õpilasele koostatud individuaalses õppekavas sätestatud õpitulemusi.

2.4. Lihtsustatud õppe sisu on valdavalt suunatud praktiliste oskuste ja teadmiste omandamisele. Kooli õppekava koostatakse nii, et õpilased omandaksid igapäevases elus toimetulekuks vajalikud teadmised ja oskused, väärtushinnangud ja toimimisviisid. Lihtsustatud õppe väljundiks on praktilist tööd väärtustav ja kutseõppeks valmis olev ühiskonna liige. Taotletakse õpetamist, kasvatamist ja arengu toetamist valdavalt praktilise õppeviisi (harjutamise) kaudu. Reegleid ja teooriaid käsitletakse minimaalselt, nende ülesandeks on üldistada ja teadvustada praktiliselt omandatud. Praktilised oskused konkretiseeritakse õpitulemustes. Praktiliste oskuste omandamisel toetatakse emakeeles

(suhtlemine, teabe hankimine), matemaatikas jt ainetes omandatud teadmiste ja oskuste. Seosed eri ainevaldkondade vahel kujunevad üldõppe või selle elementide rakendamise, õpetust läbivate teemade, õppeülesannete, -meetodite ja -viiside abil.

2.5. Lihtsustatud õppes suunatakse õpilast omandama sotsiaalseid kogemusi: täitma ülesandeid koostöös, eeskuju järgi, näidise põhjal ning sõnalise selgituse alusel. Õpilaste aktiveerimine eeldab nende psüühilisele arengule vastavate tegevuste valikut, jõukohast õpitegevust, konkreetset ja arusaadavat eesmärgiseadet, õpilaste tegevuse pidevat stimuleerimist ja edusammudele hinnangu andmist. Oluline on õpetaja ja õpilaste emotsionaalne kontakt ühistegevuses, õppe jõukohasus, heatahtlik ja toetav miljö. Õpioskuste kujunemist soodustavad õpetaja ja lastevanemate sagedased kontaktid (ühised nõudmised, samalaadne abi).

2.6. Kooli õppekava rakendamisel ja arendamisel arvestatakse konkreetse kooli ja klassi õpilastega. Tähtis on koostöö eripedagoogiga, aineõpetajatega, lapsevanematega, kutseõppe korraldajatega, valla või linna esindajatega, vajaduse korral spetsialistidega väljastpoolt kooli ja õpilastega.

3. ÕPPE JA KASVATUSE RÕHUASETUSED NING TAOTLETAVAD PÄDEVUSED

3.1. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 1.–2. klassis

3.1.1. Õpilaste juhtivaks tunnetusprotsessiks on tajumine, mõtlemine on kaemuslik-praktiline, areneb kaemuslik-kujundilise mõtlemise suunas, tegevusega kaasnev kõne on vähene.

Õppetöös on eelistatud üldõpetuslik tööviis või üld- ja aineõpetuse kombineeritud variant.

Soovitav on õppimine praktilise tegevuse ja didaktilise mängu kaudu. Õppematerjal esitatakse õpilastele jõukohases mahus, õpilaste tegevust verbaliseerib valdavalt pedagoog.

3.1.2. Õpetuse põhitähtsuseks on õpilase rolli mõistmine ja vastavate alusoskuste omandamine koostegevuse ja matkimise tasandil: kuulamine, vaatlemine, matkimine, tegutsemine näidise järgi, võrdlemine, rühmitamine, adekvaatne reageerimine korraldustele, osalemine dialoogis, produktiivse tegevuse tulemusele orienteerumine, tegevusse lülitumine ning ühelt tegevuselt teisele ümberlülitumine, oma välimuse ja õppevahendite korrashoid, omandatud praktilise tegevuse (toimingute) struktuuri ettekujutamine. Õpilased omandavad elementaarse lugemis-, kirjutamis- ja arvutamisoskuse.

3.1.3. Rõhuasetus on oma mina teadvustamisel (MINA ise) ning MINA – MEIE suhtel: kontakt ja koostegevus täiskasvanuga (pedagoogiga), koostegevus klassikaaslastega, osalemine õpitud süžemängudes ja dramatiseeringutes.

3.1.4. Õpilaste koolivalmidus ja võimed on erinevad. Seetõttu varieeritakse vastavalt õpilaste individuaalsetele iseärasustele õppeülesandeid, materjali keerukust, abi osakaalu ja oskuse omandamiseks kuluvat aega.

3.1.5. Väärtuskasvatuses kasutatakse ülesandeid, kus on vaja hinnata käitumisakte põhimõttel ÕIGE – VALE, motiivi TAHAN kõrval õpitakse lähtuma ka motiivist ON VAJA.

3.1.6. Õpetaja olulisim ülesanne on toetada õpilase eneseusku ja käitumist õpilase rollis.

3.2. Taotletavad üldpädevused 1.–2. klassis

2. klassi lõpuks õpilane:

- 1) tunneb end oma pere liikmena, oma klassi ja kooli õpilasena;
- 2) eristab oma-võõrast-ühist;
- 3) hoiab korras oma koolitarbed ja välimuse, hoiab puhtust;
- 4) märkab ilu;
- 5) kuulab ja vastab küsimustele;
- 6) kontakteerub ühistegevuses teiste inimestega, palub abi ja osutab ise abi kaaslastele;
- 7) osaleb klassi ühistegevuses (sh õpitud süžemängudes);
- 8) käitub tuttavas situatsioonis viisakalt;

- 9) hindab käitumisakte õige/vale-, meeldib / ei meeldi- tasandil;
- 10) oskab looduses käituda õpitu ulatuses ning hinnata oma ja teiste käitumist looduses õige/vale-põhimõttel;
- 11) täidab ülesanded koostegEVuses, eeskujU, näidise ja omandatud oskuste piirides suulise korralduse järgi;
- 12) selgitab mõisteid ööpäev ja aastaajad;
- 13) leiab paberilehelt ja raamatu leheküljelt vajaliku teabe (suunamisel);
- 14) vaatleb esemeid ja märkab nende erinevusi;
- 15) eristab objekte ja nende kujutisi kuju, suuruse ja värvuse järgi; tajub ruumisuhteid esemete ja kujutiste ning nende osade vahel;
- 16) võrdleb ja rühmitab esemeid ja kujutisi erinevate tajutavate tunnuste alusel;
- 17) viib kokku eseme või kujutluse ja keelelise väljendi, tunneb tuttavaid esemeid kirjelduse järgi;
- 18) väljendab ennast 3–4-sõnaliste lihtlausetega;
- 19) kujutab ette ja modelleerib lühitekstis kirjeldatud situatsiooni;
- 20) loeb jõukohast õpitud teksti lühikeste sõnade ja/või kõnetaktide kaupa;
- 21) arvutab 20 piires.

3.3. Õppe ja kasvatuse rõhuasetused 8.–9. klassis

3.3.1. Õpilaste Juhtivaks tunnetusprotsessiks on mälu, kuid verbaalse mõtlemise osakaal tõuseb. Uute teadmiste omandamisel suureneb funktsionaalse lugemise osatähtsus, õpilased omandavad oskuse teha märkmeid ja neid kasutada, täita ülesandeid suuliste ja kirjalike juhendite järgi.

3.3.2. Õpetuse põhitaotlus on õpilase sotsialiseerumine ühiskonnas: valmisolek eluks perekonnas, osalemiseks tööturul, jõukohaseks kutse- ja täiendusõppeks.

3.3.3. Õppekavateraviku kujundamise aluseks on MINA/MEIE/EESTI-suhted MAAILMAGA.

3.3.4. Väärtuskasvatases on esikohal demokraatia põhimõtteid (tolerantsust) toetava kodaniku kasvatamine, kes oskab ja tahab käituda sotsiaalsetele normidele vastavalt, püüab lahendada konfliktsituatsioone kokkulepete teel.

3.3.5. Õpetaja ülesanne on toetada õpilaste sotsialiseerumist ja toimetulekuoskuste kujunemist (kodus, tööturul, ühiskonnas), soodustada teabe iseseisva hankimise ja kasutamise oskuse kujunemist, mõjutada väärtushinnanguid.

3.4. Taotletavad üldpädevused 8.–9. klassis

Põhikooli lõpuks õpilane:

- 1) suhtleb vastavalt olukorrale, arvestab partneriga;
- 2) esitab oma soove, selgitab oma seisukohti, osaleb arutelus ja arvestab teistega;
- 3) järgib ühiselu reegleid kodus, koolis ja väljaspool kooli;
- 4) lahendab lihtsamad eriolukorrad, astub vastu ebasoovitavatele ahvatlustele ning eetilisel või õiguslikult valedele ettepanekutele;
- 5) tunnetab end oma rahvuse liikmena ja Eesti kodanikuna;
- 6) hindab õigesti oma võimeid ning kujutab ette oma toimetulekut elus (sh tööturul);
- 7) teab nimetada oma peamisi õigusi ja kohustusi, oskab seista oma õiguste eest, lahendab konflikte seadusi ning moraalinorme arvestades;
- 8) arvestab rühma huvisid ja isiklikku huvi, peab kinni kokkulepetest (sh perekonnas), tunneb vastutust oma tegude eest;
- 9) loeb, kirjutab ja loob tekste iseseisvaks toimetulekuks vajalikul tasemel;
- 10) eristab vahendeid tarbekeemias ja füüsikas;
- 11) kasutab jõukohaseid teabevahendeid, teeb märkmeid (konspekteerib), koostab tarbekirja;
- 12) täidab korrektselt jõukohaseid ülesandeid individuaalselt ja rühmas;

- 13) teab kutseõppe ja täiendusõppe võimalusi;
 14) mõistab igapäevaelus ilmnevaid inimese ja keskkonna seoseid;
 15) mõistab ülesannete õige tõlgendamise ning enesekontrolli tähtsust, kasutab omandatud töövõtteid;
 16) väärtustab praktilist tööd ja on omandanud valmisoleku kutseõppeks.

4. ÕPPEKORRALDUS

4.1. Õppe ja kasvatuse korraldus määratakse kooli õppekavas, lähtudes riiklikus õppekavas esitatud nõuetest ja ülesannetest.

4.2. Vajaduse korral koostatakse õpilasele individuaalne õppekava, milles esitatakse vähendatud või ka kõrgendatud nõuded õpitulemustele. Sellisel juhul kohaldatakse taotletavate õpitulemustena õpilasele koostatud individuaalses õppekavas sätestatud õpitulemusi ning sellest tulenevalt ei ole vajalik „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse“ § 18 lõikes 4 sätestatud nõustamiskomisjoni soovitus õpitulemuste vähendamiseks.

4.3. Lihtsustatud õpet korraldatakse õppeainete kaupa, rakendades õppeainete lõimimise põhimõtet. Õpe võib olla korraldatud mitmel viisil: kõiki õppeaineid õpitakse kogu õppeaasta vältel, erinevate õppeainete õpetamine toimub teatud ajal õppeaastas, üldõpetuslik õpe, mille puhul keskendutakse teatud teemadele, eristamata tavapäraseid ainetunde.

4.4. Õppe ja kasvatuse ajakasutus, (sh projekt-, õues- ja muuseumiõppeks ning ekskursioonideks ja õppekäikudeks vajalik aeg) määratakse kooli õppekavas, arvestades „Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses“ sätestatud nõudeid õppeaasta pikkusele, õpilase suurima nädalakoormuse piiranguid ning punktis 4.6 toodud tunnijaotusplaani.

4.5. Õppeained jagunevad kohustuslikeks õppeaineteks ja valikõppeaineteks. Valikõppeainetele ja valitud tööõpetuse suunale koostab kool ainekavad.

4.6. Tunnijaotusplaani on järgmine:

Õppeained/klassid	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
eesti keel	7	9	9	9	8	7	7	7	7
inglise keel					2	2	2	2	2
matemaatika	5	5	6	6	6	6	5	6	6
loodusõpetus	1	1	2	2	2	4	4	4	4
ajalugu						1	2	2	1
inimeseõpetus	1	1	1	2	2	2	2	2	1
muusikaõpetus	1	1	1	1	1	1	1	1	1
kunstiõpetus	1	1	1	1	1	1	1	1	1
kehaline kasvatus	2	3	3	2	2	2	2	2	2
tööõpetus	2	2	2	2	4	4	4	5	7
nädalakoormus	20	23	25	25	28	30	30	32	32

4.7. Võõrkeelena õpetatakse ühte keelt – inglise keelt (valib kool, arvestades oma võimalusi ja õpilaste soove). Võõrkeele õpe algab 5. klassist.

4.8. Lihtsustatud õppel olevatele õpilastele võib kohaldada punktis 4.6 toodud tunnijaotusplaani erinevat tunnijaotusplaani (sealhulgas liita ja ümber kujundada õppeaineid), kuid vähendada ei tohi tööõpetuse tundide arvu. Sealjuures tuleb tagada õpilastele võimalused lisaga kehtestatud lihtsustatud õppe õpitulemuste saavutamiseks järgmiselt:

- 1.–2. klassi õpitulemused hiljemalt 2. klassi lõpuks;
- 2) 3.–5. klassi õpitulemused hiljemalt 5. klassi lõpuks;
- 3) 6.–7. klassi õpitulemused 7. klassi lõpuks;
- 4) 8.–9. klassi õpitulemused põhikooli lõpuks.

4.9. Väikeklassis võib kooli õppekavas võrreldes määrusega muuta tunnijaotusplaani, näha ette vähendatud või asendatud õpitulemused võrreldes määruses sätestatud taotletavate õpitulemustega ja vähendatud õppekoormuse, kuid mitte alla 20 õppetunni õppenädalas.

4.10. Lihtsustatud õppel olevale õpilasele, kes õpib tavaklassis, kehtestatakse erisused tunnijaotusplaanis individuaalse õppekavaga. Lihtsustatud õppel olevate õpilaste klassis rakendatakse erisusi tunnijaotusplaanis hoolekogu nõusolekul ja see kehtestatakse kooli õppekavas.

4.11. Vastavalt piirkonna ja kooli võimalustele ning õpilaste soovidele võib valida tööõpetuse ainekavas märkimata õppesuuna (näiteks keraamika, vitspunutiste tegemine jms). Valikute tegemise ning vastavate ainekavade koostamise aluseks on kooli õppekava tööõpetuse ainekavad. Tööõpetuse ainekava võib sisaldada tööpraktikat, mille sisu esitatakse kooli õppekavas.

4.12. Kehalise kasvatuse tunnid korraldatakse alates 4. klassist poistele ja tüdrukutele eraldi.

4.13. Läbivad teemad määratakse kooli õppekavas, kohandades või muutes vajaduse korral põhikooli riikliku õppekava läbivaid teemasid.

5. HINDAMINE

Lihtsustatud õppes kohaldatakse hindamisel põhikooli riiklikus õppekavas hindamise kohta sätestatud.

6. ÕPPETEGEVUSED JA ÕPITULEMUSED ÕPPEAINETI

6.1. Eesti keel

6.1.1. Õpetuse eesmärgid

Eesti keele õpetuse peamine ülesanne on toetada õpilaste kõne arengut, rõhutada eriti kõnest arusaamise kujundamist. Eesti keele õpetamisega taotletakse, et õpilane:

- 1) oskab kuulata ja kõnele adekvaatselt reageerida;
- 2) osaleb dialoogis ja väljendab oma mõtteid kuulajale arusaadavalt;
- 3) loeb jõukohast teksti, mõistab selle sisu ja mõtet.
- 4) kirjutab arusaadavalt, teeb märkmeid, mõistab ja koostab tarbekirja;
- 5) on omandanud elementaarse ülevaate eesti keele süsteemist, tunneb põhitermineid;
- 6) valdab praktiliselt eesti keele lauseehitust, igapäevast sõnavara ja sõnade muutevorme, saab aru sõnade ja lausete otsesest tähendusest ning oma kogemuste piires ka pragmaatilisest tähendusest;
- 7) kasutab eesti keelt õpitegevuses ja igapäevases elus;
- 8) kavandab oma tegevust kõne abil, kommenteerib ning hindab seda, reguleerib oma ja teiste tegevust vastavalt üldistele käitumisharjumistele;
- 9) tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet;
- 10) tunneb ilukirjanduslike tekstide liike, omab elementaarset ülevaadet rahvuskirjandusest ja oskab nimetada mõnda kirjanikku;
- 11) tunneb ja jälgib oma võimete kohaselt üldinimlikke kõlbelisi arusaamu, valdab vastavat tava-sõnavara.

6.1.2. Eesti keele õppe rühmuasetused 1.–2. klassis

6.1.2.1. Eesti keele õpe 1.–2. klassis koosneb aabitsaeelsest, aabitsa- ja aabitsajärgsest perioodist.

6.1.2.2. Õppimise eelduseks on lapse suutlikkus tunnetada ennast õpilasena ning mõista ja sooritada õpiülesandeid.

6.1.2.3. Lihtsustatud õppekava vajava lapse tunnetustegevus toetub 1.–2. klassis valdavalt praktilisele tegevusele ja lähiümbruse tajumisele, mis on osaliselt võrreldav eakohaselt arenenud lapse tegevusega neljandal-viiendal eluaastal. Tunnetuslik aktiivsus on madalam,

kujutluste ja keeleüksuste vaheline seos ebatäpne või osaliselt puudu. Tegevusega kaasnev privaatkõne on kasin või ei ilmne üldse.

6.1.2.4. Kooliikka jõudes kasutab laps oma kõnes baassõnavara (tajutud/märgatud esemete ja tegevuste sõnastamine) ja piiratud hulgal vabade laienditeta lihtlaused. Kõnest arusaamine sõltub situatsiooni mõistmisest. Baassõnavaraga võrreldes konkreetsema või üldisema tähendusega sõnu ning nende grammatilisi seoseid lauses laps valdavalt ei mõista.

Lihtsustatud õppekava vajav 1.–2. klassi laps suudab töömälus hoida kolme- või neljasõnalist lausungit.

6.1.2.5. Kõne alaarengust ja tegevusele kaasneva kõne puudulikkusest tuleneb vajadus reguleerida laste õppetegevust koostöös ja eeskuju järgi ning kommenteerida lapse tegevust.

6.1.2.6. 1.–2. klassi õpilastele on iseloomulikud impulsiivsed, äärmuslikud, negatiivsed, harvem positiivsed emotsioonid ja ebastabiilsed tunded. Väiksemal osal lastest ilmneb emotsioonide inertsus. Esialgu ei kontrolli õpilased oma emotsioone, mis väljendavad reaktsiooni keskkonnale ning oma primitiivsetele tarvetele. Ka enesehinnang on otseses seoses õpetaja, vanemate ja kaaslaste suhtumisega.

6.1.2.7. Tundevalla kujunemine ennetab kognitiivset arengut. Ilmnevad soovid rahuliku ja sõbraliku keskkonna ning positiivse suhtumise (sh füüsilise kontakti) järele.

6.1.2.8. Õpilaste passiivsus, kognitiivsete protsesside, kõne ning tundevalla arenematus tingib vajaduse mõjutada õpiülesannetega eelkõige esimese ajuploki (ajutüvi, koorealused moodustised) ning parema poolkera koore aktiivsust ja talitluslikku arengut. Eelistatud on praktiline või materialiseeritud tegevus ning tajuprotsesside suunamine; protsess ja tulemus seostatakse kõnega.

6.1.2.9. Õpitakse kõnet kuulama, tajutavaid objekte ja nähtusi jälgima, vaatlama ja võrdlema ning erisuguste tunnuste alusel rühmitama; mõistma ja täitma suulisi korraldusi; osalema dialoogis. Oskustest on peamised tuumlausete (baaslausete) ja laiendatud lihtlausete mõistmine, koostamine ja kasutamine, lugemine ja kirjutamine.

6.1.2.10. Peamised õppeviisid on praktiline harjutamine ja didaktiline mäng. Kujundatakse oskused tegutseda koos õpetajaga, matkides, eeskuju järgi ning orienteeruda oma kehas ja lähimas aegruumis. Omandatud toiminguid ajendatakse ja kinnistatakse verbaalsete repliikidega. Tegevuse verbaalne kommenteerimine, kokkuvõtete tegemine ning lühitekstide interpreteerimine on valdavalt õpetaja pädevuses.

6.1.2.11. Õpilasi ärgitatakse õpetaja ütlust kordama (kooris ja/või individuaalselt) ning lõpetama. Vaimsete ülesannete täitmisel toetutakse näitvahenditele, õpitavad toimingud materialiseeritakse, kasutatakse lihtsaid skeeme, sümboleid, graafilisi orientiire.

6.1.2.12. Motivatsiooni kujundamiseks antakse õpilastele nii õpitegevuses osalemise kui ka tulemuste puhul võimalikult sageli konkreetseid positiivseid hinnanguid. Positiivsele hinnangule võiks kaasneda konkreetne soovitus midagi paremini teha. Korraldused antakse osatoimingute kaupa, arvestatakse õpilaste kõnemõistmise taset. Õpilaste ajutegevuse aktiveerimiseks kasutatakse võimalikult sageli sensomotoorseid ülesandeid. Õppeülesannete esitamisel rõhutatakse selle eesmärki (... kirjutada tuleb õigesti, valida õige täht).

6.1.3. Taotletavad õpitulemused 1.–2. klassis

6.1.3.1. 1. klassi lõpuks õpilane:

- 1) mõistab, koostab (tegevuse, pildi ja/või skeemi alusel) ning kasutab kontekstist/situatsioonist lähtuvalt sensomotoorsele kogemusele toetuvat lihtlauset (3–4 sõna);
- 2) määrab sõnade järjekorra 3–4-sõnalises lauses;
- 3) väljendab oma mõtet vähemalt tuumlausega;
- 4) kasutab elementaarseid viisakusväljendeid;
- 5) vastab dialoogi repliigile;
- 6) alustab dialoogi oma tarvete rahuldamiseks;

- 7) häälib kuni 5-häälikulisi sõnu, koostab analüüsitud sõnade (noop)skeeme, määrab häälikujärje sõnas;
- 8) määrab õpetaja võrdleva hääldamise abil häälikute pikkuse 1–2-silbilistes sõnades ja kasutab sõnu analüüsides sobivaid sümboleid (noope);
- 9) laob analüüsitud sõnu tähtedega, teeb analüüsitud sõnade ära kirja;
- 10) tunneb suuri ja väikseid trükitähti;
- 11) kirjutab väikseid kirjatähti;
- 12) loeb veerides 1–3-silbilisi sõnu, tuumlauseid ja vähe laiendatud lihtlauseid, saab aru loetu tähendusest (oma kogemuste piires).

6.1.3.2. 2. klassi lõpuks õpilane:

- 1) mõistab, koostab (4–5 sõna) ja kasutab sensomotoorsetele kogemustele toetuvat laiendatud lihtlauset;
- 2) kõneleb õpetaja suunamisel oma tegevusest (3–4 lausega);
- 3) korduvates situatsioonides kasutab viisakusväljendeid;
- 4) alustab ja jätkab dialoogi oma kogemusele vastavas situatsioonis;
- 5) iseloomustab õpetaja suunamisel objekti 2–3 tajutava tunnuse alusel;
- 6) loeb õpitud teksti lühikeste sõnade ja/või kõnetaktide kaupa;
- 7) leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste abil sõnu ja lauseid, järjestab sisu järgi pildiseeria, vastab küsimustele lause ja/või lõigu sisu kohta valiklugemise abil;
- 8) taastab lühiteksti abivahendeid kasutades (pildid, pildiseeriad, küsimused, sõnalünkadega laused);
- 9) määrab häälikujärje sõnas;
- 10) määrab häälikurühma tabeli alusel;
- 11) muudab ja määrab abivahendi abil 1–2-silbilistes sõnades lihthääliku pikkust;
- 12) kirjutab analüüsitud 1–2-silbilise sõna häälikkoostist moonutamata;
- 13) teeb lugema õpitud lause ära kirja lühikeste sõnade ja kõnetaktide kaupa.

6.1.4. Eesti keele õppe rõhuasetused 8.–9. klassis

6.1.4.1. 8.–9. klassis on peamine eesmärk soodustada õpilastel oma tegevuse reguleerimise kujunemist (peaaju frontaalsagarate funktsioonid), et omandatud oskusi ja elementaarseid keeleteadmisi võimetele vastavalt ja võimalikult iseseisvalt rakendada. Vajalik on aju kõnepiirkondade analüütilise tegevuse pidev stimuleerimine variatiivsete ülesannetega.

6.1.4.2. Õpilasi ergutatakse võimalikult iseseisvalt oma tegevust planeerima, toimingute eesmärgi teadvustama, töövõtteid valima, tulemusi kontrollima ja hindama. Tulemused sõltuvad eesti keele kui õppeaine lõimimisest teiste ainetega (keelematerjal, ühised nõuded, osaliselt samalaadsed ülesanded).

6.1.4.3. Ilukirjanduslike tekstide käsitlemisel ja suhtlemisõpetuses on rõhuasetus pragmaatilise tähenduse mõistmisel, mis omakorda toetub keeleüksuste semantilise tähenduse arengule. Tekste analüüsides arutletakse tegelaste käitumise üle: motiivid, kavatsused, tegevusakte soodustavad või takistavad tingimused, moraalsed valikud, tulemuse mõju tegevusakti sooritajale ja teistele, tegelasrühmade ühised tunnused, tunded ja hoiakud. Meedia põhjal arutletakse ühiskonnas toimuvate protsesside üle, püütakse eristada fakte ja arvamusi.

6.1.4.4. Teabetekstide käsitlemisel harjutatakse erilaadse teabe hankimist, märkmete tegemist, konspekteerimist, sõnaraamatute kasutamist. Kujundatakse tarbekirjade mõistmise, koostamise ja blankettide nõuetekohase täitmise oskust.

6.1.4.5. Tekstiga tutvumisel ja tekste analüüsides muutub valdavaks sihipärane endamisi lugemine: valiklugemine ülesandega (teabe otsimine), uue teabe iseseisev märkamine, valmistumine jutustamiseks ümberjutustuse liigist lähtudes. Analüüsi tulemusena sõnastatakse teksti sisu lühikokkuvõtte ja alltekst, mida vajaduse korral parafraseerib pedagoog. Tekstianalüüsi eesmärk on õppida iseseisvalt kasutama teksti mõistmisstrateegiaid. Oluliseks

valdkonnaks on seejuures jätkuvalt kirjalik dialoog, mille analüüsile toetub argidialoogi elementaarne teadvustamine ja reguleerimine.

6.1.4.6. Harjutatakse ümberjutustuse eri liikide koostamist, varieerides üldistamise ja konkretiseerimise osakaalu. Suunatakse originaalteksti ja märkmete kasutamist vahendatud tekstiloomel ajal.

6.1.4.7. Lauseõpetuses on rõhuasetus lausetähenduse mõistmisel ning muuteharjutustel. Praktilises lauseõpetuses toetutakse oskusele moodustada sõnavorme ja sõnu, mõista nende tähendust ning sõnade seost (tegusõna- ja nimisõnafraase).

6.1.4.8. Sõnavara laiendamisel ja sõnatähenduse seletamisel suunatakse õpilaste tähelepanu objektide rühma tunnustele, funktsioonidele, omadustele, tunnuse tunnustele, objekti osadele. Suunamist vajab sõnavormide ja tuletiste eristamine, abstraktse tähendusega sõnade ning metafoorsete väljendite mõistmine.

6.1.4.9. Eesmärk on saavutada võimalikult õige kiri ja rakendada kirjutamist ühe operatsioonina teiste ülesannete täitmisel.

6.1.5. Taotletavad õpitulemused 8.–9. klassis

6.1.5.1. 8. klassi lõpuks õpilane:

- 1) kasutab õpitud lausemalle suulises ja kirjalikus tekstis;
- 2) märkab ja hindab kaaslaste käitumise (sh sõnakasutuse) sobivust;
- 3) reageerib adekvaatselt kaaslaste erinevatele ja vastandlikele seisukohtadele;
- 4) analüüsib suunavate küsimuste abil dialoogi;
- 5) tuletab sõnu õpitud liidetega, mõistab ja kasutab tuletisi;
- 6) tunneb ära ja moodustab pöörde- ja käändevorme;
- 7) kasutab tuttavat teabekirjandust juhendamisel;
- 8) loeb jõukohast teksti teabe hankimiseks ladusalt ja endamisi;
- 9) analüüsib jõukohast teksti ja täidab ülesandeid (õpitud mõistmisstrateegiate ulatuses);
- 10) esitab küsimusi teksti kohta (mõistmisstrateegiatest lähtuvalt);
- 11) taastab õpitud teksti (suuliselt) erineval viisil (õpetaja suunamisel): tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt; rakendab analüüsi käigus kasutatud abivahendeid;
- 12) iseloomustab tegelast ja tegelaserühma plaani järgi;
- 13) kirjeldab tegevusi ja sündmusi oma kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal (abiga);
- 14) koostab pärast ühist arutelu tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse;
- 15) kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes;
- 16) märgistab olulist teavet väljendavaid teabeüksusi tekstis (suunamisel), teeb märkmeid tekstide põhjal;
- 17) koostab õpitud tarbekirja (näidise järgi).

6.1.5.2. Põhikooli lõpetaja:

- 1) tunneb lausete eri tüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, kasutab neid teabe hankimisel ja sõnastamisel;
- 2) teab adekvaatse suhtlemise põhimõtteid tavaolukorras käitumiseks (perekonnas, eakaaslastega, töökollektiivis, ametiasutuses jne);
- 3) mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust, erinevust ja vastandlikkust; selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erimeelsustele;
- 4) hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavaolukorras, käitub vastavalt;
- 5) loeb jõukohast teksti endamisi sihipäraselt, häälega, mõistmiseks vajaliku selguse ja intonatsiooniga;
- 6) kasutab tekste ja teatmikke teabe hankimiseks;

- 7) teeb märkmeid ja konspekteerib elementaarselt;
- 8) taastab tuttavat teksti erineval viisil (kokkuvõtlikult, laiendatult, tekstilähedaselt);
- 9) kirjeldab tegevusi ja sündmusi teistele arusaadavalt;
- 10) iseloomustab tegelasi ja tegelasrühmi; seletab ja hindab nende käitumist;
- 11) koostab õpitud tarbekirja liike;
- 12) valdab elementaarseid teadmisi grammatikast: sõnaliigid, käänamine ja pööramine, liht-, koond- ja liitlaused, sõnamoodustus;
- 13) järgib kirjutamisel tähekasutusreegleid ja peamisi ortograafiareegleid, leiab ja parandab õige kirjavigu.

6.1.6. Eesti keele õpitulemused ja õppesisu 1.-2. klassis

Õppesisu	1. klass	2. klass
Suhtlemine ja suuline väljendusoskus	65	70
Tunnetustegevuse arendamine	30	45
Lugemine	60	80
Häälikuline analüüs	40	50
Kirjutamine (suured ja väikesed trüki- ja kirjatähed)	50	70
Kokku	245	315

1. klass

Suhtlemine ja suuline väljendusoskus – 65 tundi

Õppetulemused	Õppesisu
1) mõistab, koostab (tegevuse, pildi ja/või skeemi alusel) ning kasutab kontekstist/situatsioonist lähtuvalt sensomotoorsele kogemusele toetuvat lihtlauset (3–4 sõna);	Küsimusteesitamine ning neile vastamine. Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria ja etteantud teema põhjal.
2) väljendab oma mõtet vähemalt tuumausega;	Mõtete väljendamine terviklausetena.
3) vastab dialoogi repliigile;	Enese ja teiste tööde tunnustav kommenteerimine õpetaja juhiste alusel. Arutlemine paaris ja rühmas: oma suhtumise väljendamine, nõustumine ja mittenõustumine, ühiste seisukohtade otsimine, kaaslaste arvamuse küsimine.

Tunnetustegevuse arendamine – 30 tundi

Õppetulemused	Õppesisu
1) kasutab elementaarseid viisakusväljendeid;	Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel.
2) alustab dialoogi oma tarvete rahuldamiseks.	Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel.

Lugemine – 60 tundi

Õppetulemused	Õppesisu
1) loeb veerides 1–3-silbilisi sõnu, tuumlauseid ja vähe laiendatud lihtlauseid, saab aru loetu	Trükitähtede tundmaõppimine. Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine. Silpidest sõnade moodustamine.

tähendusest (oma kogemuste piires).	
2) laob analüüsitud sõnu tähtedega,	Sõna ja lause ladumine.

Hääliline analüüs – 40 tundi

Õppetulemused	Õppesisu
1) häälib kuni 5-häälikulisi sõnu, koostab analüüsitud sõnade (noop)skeeme, määrab häälikujärje sõnas;	Sõnade häälimine, häälikute asukoha määramine sõnas.
2) määrab õpetaja võrdleva hääldamise abil häälikute pikkuse 1–2-silbilistes sõnades ja kasutab sõnu analüüsides sobivaid sümboleid (noope);	Häälikupikkuse määramine kuulamise alusel.

Kirjutamine – 50 tundi

Õppetulemused	Õppesisu
1) tunneb suuri ja väikseid trükitähti;	Kirja eelharjutused. Joonistähete kirjutamine.
2) kirjutab väikseid kirjatähti;	Väikeste ja suurte kirjatähete õppimine, õiged tähekujud ning seosed, ühtlane kirjarida. Tahvlile, vihikusse ja õpilaspäevikusse kirjutamine. Töö vormistamine, puhtus, käekirja loetavus ning kuupäeva kirjutamine.
3) teeb analüüsitud sõnade ära kirja.	Teksti ära kiri tahvlilt ja õpikust.

Ainekava on koostatud 7 ainetunnile nädalas.

2. klass

Suhtlemine ja suuline väljendusoskus – 70 tundi

Õppetulemused	Õppesisu
1) mõistab, koostab (4–5 sõna) ja kasutab sensomotoorsetele kogemustele toetuvat laiendatud lihtlauset;	Lugemistehnika arendamine õpetaja juhendite järgi (õige hääldus, ladusus, pausid, intonatsioon, tempo; oma lugemisvea parandamine, kui sellele tähelepanu juhitakse jm).
2) kõneleb õpetaja suunamisel oma tegevusest (3–4 lausega);	Jutustamine kuuldu, nähtu, läbielatu, loetu, pildi, pildiseeria põhjal.
3) alustab ja jätkab dialoogi oma kogemusele vastavas situatsioonis;	Kahekõne valdamine lihtsama situatsiooni põhjal.
4) iseloomustab õpetaja suunamisel objekti 2–3 tajutava tunnuse alusel;	Objekti iseloomustamine.

Tunnetustegevuse arendamine – 45 tundi

Õppetulemused	Õppesisu
1) korduvates situatsioonides kasutab viisakusväljendeid;	Sobivate kõnetuste (palumine, küsimine, keeldumine, vabandust palumine, tänamine) valik suhtlemisel.

Lugemine – 80 tundi

Õppetulemused	Õppesisu
1) loeb õpitud teksti lühikeste sõnade	Tähtedest sõnade ja sõnadest lausete lugemine.

ja/või kõnetaktide kaupa;	Silpidest sõnade moodustamine.
2) leiab õpitud tekstist küsimuste-korralduste abil sõnu ja lauseid, järjestab sisu järgi pildiseeria, vastab küsimustele lause ja/või lõigu sisu kohta valiklugemise abil;	Sõnavara arendamine: sõnatähenduste selgitamine ja täpsustamine, aktiivse sõnavara laiendamine.

Hääliline analüüs – 50 tundi

Õppetulemused	Õppesisu
1) määrab häälikujärje sõnas;	Sõnade häälimine, häälikute asukoha määramine sõnas.
2) määrab häälikurühma tabeli alusel;	Häälikute jagamine täis- ja kaashäälikuteks, suluga ja suluta kaashäälikuteks.
3) muudab ja määrab abivahendi abil 1–2-silbilistes sõnades lihthääliku pikkust;	Häälikupikkuse muutmine sõnas.

Kirjutamine – 70 tundi

Õppetulemused	Õppesisu
1) kirjutab analüüsitud 1–2-silbilise sõna häälikkoostist moonutamata.	Väikeste ja suurte kirjatähtede kinnistamine, õiged tähekujud ning seosed, ühtlane kirjarida. Töö vormistamine, puhtus, käekirja loetavus ning kuupäeva kirjutamine. Lühikese teksti ärakiri tahvlilt ja õpikust.

Ainekava on koostatud 9 ainetunnile nädalas.

6.1.7. Eesti keele õpitulemused ja õppesisu 8.-9. klassis

Õppesisu	8. klass	9.klass
Suhtlemine ja suuline väljendusoskus	35	35
Tunnetustegevuse arendamine	30	30
Lause ja sõnavara	30	30
Sõnaliigid	30	30
Lugemine ja orienteerumine tekstis	70	70
Konspekterimine	5	5
Tarbekiri	5	5
Õigekiri	30	30
Kokku	245	245

8. klass

Suhtlemine ja suuline väljendusoskus

Õpitulemused	Õppesisu
1) oskab märgata ja hinnata kaaslaste käitumist (sh sõnakasutuse) sobivust; 2) reageerib adekvaatselt kaaslaste erinevatele ja vastandlikele seisukohtadele; 3) oskab suunavate küsimuste abil analüüsida dialoogi.	Suulise ja kirjaliku teabe hankimise võimaluste teadvustamine, teabe hankimine suhtluspartnerilt. Teabe suulise ja kirjaliku edastamise harjutamine sõltuvalt suhtluseesmärgist, strateegia valimine. Erinevate ja vastandlike arvamuste eristamine, oma seisukohtade kaitsmine kokkuleppe otsimisel, mõnest oma seisukohast loobumise harjutamine kujuteldavas situatsioonis. Suhtlemissituatsiooni komponentide teadvustamine: suhtluspositsioonid (situatiivsed ja

	sotsiaalsed rollid, hoiakud ja koostöövalmidus), motiividest tulenevad eesmärgid ja strateegiad, ütluse sisuline ja keeleline sobivus (ütluste valimine). Teabe seostamine ja sõnastamine eri suhteid väljendavate liitlausete abil (suunatult). Õpitud oskuste kasutamine kaaslase ütlusi analüüsides. Eri põlvkondade suhtlemiseärasuste teadvustamine: lapsed- vanemad- vanavanemad, noorukid- täiskasvanud. Poiste- tüdrukute vastastikune suhtlemine, kiindumuse väljendamine. Ebaviisakatele repliikidele reageerimine. Käitumise otstarbekuse ja moraalinõuetele vastavuse hindamine, individuaalne ja rühmakäitumine.
--	---

Tunnetustegevuse arendamine

Õpitulemused	Õppesisu
1) kasutab tuttavat teabekirjandust juhendamisel.	Tähelepanu keskendamine kestva samalaadse tegevuse jooksul: teabe otsimine, tekstide koostamine, ühisvestlus-väitlus, tekstide kuulamine jm. Taju arendamine: objekti osade ja tegevusstseenide analüüsimine, tajutud teabe sõnastamine. Mõtlemise ja mälu arendamine: üldistamis- ja konkretiseerimisstrateegiate rakendamine, erilaadsete seoste loomine. Enesekontrolli harjumuste kujundamine, planeerimise osatähtsuse teadvustamine. Teabekirjanduse, interneti ja meedia kasutamine õpetaja suunamisel.

Lause ja sõnavara

Õpitulemused	Õppesisu
1) kasutab õpitud lausemalle suulises ja kirjalikus tekstis.	Sõnaühend Koondlauset moodustavad ja erilaadseid tunnuseid väljendavad põhisõna rinnastavad laiendid. Lihtlause Äratundmine, peamised formaalsed tunnused. Korduvad lauseliikmed ja osalaused või nende puudumine. Põhisõna ja laiendite seosed lauses, seosed osalausete vahel. Süntaksiküsimuste esitamine. Alus, öeldis ja nende laiendid lauses. Väit-, küsi- ja käsklause, nende vastastikune transformeerimine. Kaastekstisidusad laused: lausete sisuline ja vormiline sõltumine eelnevast lausest. Aluseta või öeldiseta laused tekstis, sh repliigid dialoogis. Lausete muutmine kaastekstisidusaks. Suulise kõne lausungite muutmine normatiivseks. Suuliselt esitatud teksti sõnastamine kirjalikult. Dialoogi lühikese vastusrepliigi asendamine hargnenud

	lausega või lauserühmaga ja vastupidi. Küsimuste esitamine dialoogi repliikide sisu kohta. Otsekõne asendamine kirjeldusega. Koondlause Korduvad põhisõnad ja laiendid (sihitised, määrused, täiendid). Koondlause korduvate lauseliikmete laiendid: seoste leidmine kahel tasandil (põhisõna laiend, laiendi laiend). Koondlause tähenduse sõltumine sidesõnadest <i>ja, ning, ehk, ega, või, nii....kui ka</i>. Koondlause moodustamine, kirjavahemärgid koondlauses. Liitlause Osalaused. Alus ja öeldis osalausetes. Liitlausetes väljendatavad suhted: tegevuste seostamine ja vastandamine; koht, aeg (üheaegsus ja järgnevus), põhjus, eesmärk, objekti tunnus, tegevuse tunnus (sihitisosalause) ja tingimus, võrdlus. Liitlausetes käsitlemine suhete ja suhet väljendavate lausemallide kaupa. Suhteid väljendavad osalaused: vastandavad, eraldavad ja selgitavad, aja-, põhjus-, eesmärgi ja kohasuhteid väljendavad osalaused. Pealause sihilist tegusõna täpsustavad sihitis-kõrvallaused. Pealause nimisõna täpsustavad täiend-kõrvallaused. Liitlause tähenduse ja struktuuri analüüs. Osa-lausetega väljendatud mõtete teadvustamine ja seoste seletamine. Lausestruktuuri skemaatiline kujutamine. Küsimuste esitamine osalausetes kohta. Sidendite tähenduse mõistmine. Lausete koostamine osalausetest skeemide abil ja iseseisvalt; osalausetes ja sidendite sobitamine, lausete lõpetamine ja moodustamine sidendist lähtuvalt, sõnade valimine lausesse. Lausete kasutamine dialoogis ja tekstis. Liitlaused tekstis: eristamine väljendatud tähenduslike seoste alusel. Kaheosalise liitlause äratundmine, tähenduse mõistmine, koostamine ja kasutamine: liitlausena esitatud korralduste täitmine ja küsimustele vastamine, kaheosalise liitlause äratundmine suulises ja kirjalikus tekstis, lausestruktuuri teadvustamine (osalaused ja nende paigutus, sidendid, sõnajärg) ja küsimuste esitamine osalausetes kohta. Sõnade ja sõnaühendite tähenduse seletamine liitlausega (sobitamine, suunavad küsimused). Lühivastuse asendamine dialoogis liitlausega ja vastupidi. Lausete koostamine suunatult (analoogia, küsimused/ korraldused, skeemid), lausete moodustamine liitlauseid ühendades ja sisestades, moodustatud lausete kasutamine kontekstis. Ühe ja sama seose väljendamine erinevate lausemallidega: erinevad sidendid, osalausetes erinev paigutus. Teabe sarnasuse/ erinevuse mõistmine, lausete suunatud
--	--

	transformeerimine. Liht-, koond- ja liitlausete eristamine, terminite kasutamine. Eri lauseehitusega samasisuliste tekstide võrdlemine (sama teabe esitusviiside teadvustamine). Koond- ja liitlausete moodustamine lihtlausetest ja vastupidi (analoogia põhjal). Koond- ja liitlausete koostamine, transformeerimine ja rakendamine.
--	--

Sõnaliigid

Õpitulemused	Õppesisu
1) tuletab sõnu õpitud liidetega, mõistab ja kasutab tuletisi; 2) tunneb ära ja moodustab pöörde- ja käändevorme.	Teadmiste süvendamine sõnaliikidest (nimi-, omadus-, arv-, ase-, tegu-, määrsõna): morfoloogilised tunnused, küsimused, funktsioon lauses, semantilised rühmad ja nende üldistatud tähendus; terminite tundmine. Sõnaliikide eristamine. Samatüveliste sõnade tuletamine, tähenduslik eristamine, kasutamine sõnaühendis ja lauses. Nimi ja nimetus, liigi ja alaliigi nimetus. Tuletised ja liitsõnad. NS morfoloogilised tunnused ja süntaktiline funktsioon (alus, põhisõna, laiend). NS sõnaühendis, laiendi leksikaalne ja vormiline sõltumine põhisõnast. Morfoloogia- ja süntaksiküsimus. Aluse seos öeldisega. NS käänamine. Tutvumine käänamistabeliga: käändevormide moodustamine tabeli järgi, vormide äratundmine, vormide sobitamine käände nimetuse ja küsimusega (tabeli abil). Sama käändevormi erinevad tähendused, rakendamine kontekstis. Mitmuse tunnuse valimine ja õigekiri. Ühe ja sama sõna vormide rakendamine eri funktsioonides (sõnaühendites, lausetes). NS liitmine ja tuletamine: liitnimisõnade ja tuletatud sõnade semantilised rühmad, sõnaühendi muutmine liitsõnaks, tähenduse muutumine. Samatüveliste sõnade tuletamine ja tähenduse eristamine, tuletatud sõnadest käändevormide moodustamine ja nende kasutamine sõnaühendis ja lauses. Õpitavad liited: <i>-ur, -ar, -nna</i>. Moodustatud sõnade tähenduse suunatud võrdlemine üldistusastmest lähtudes (rühmad, allrühmad, rühmitusalused). Varemõpitud liidete kasutamise aktiveerimine. Omadussõna Esemete, olendite, nähtuste tunnused ja omadused ning nende väljendamine om-sõnade abil. Om-sõna süntaktiline funktsioon (täiend, öeldistäide). Mitu om-sõna põhisõna laiendina. Om-sõnade käänamine koos nimisõnaga. Võrdlusastmed. Om-sõna tuletamine tuletusliidete <i>-ne, -lik, -line, -tu, -kas</i> abil. Tuletatud sõnade rühmitamine tuletusliidete tähenduse alusel, muutmine ning kasutamine sõnaühendis ja lauses. Om-sõnade kasutamine objekti osade kirjeldamisel,

	tegevusstseenide konkretiseerimisel. Määrsõna Määrsõna tunnused, tähendusrühmad. Määrsõna sõnaühendis (tegevuse tunnus) ja lauses. Määrsõnade tuletamine: tuletusliited –ti/di; -sti, -lt. Samatüveliste omadus- ja määrsõnade kasutamine sõnaühendis ja lauses (tegevuse või objekti iseloomustamine). Tegusõna Semantilised (tegevuse/seisundi väljendamine) ja formaalsed tunnused. Tegusõna lauses, tegusõna laiendid. Samasse tähendusrühma kuuluvad tegusõnad, nende valimine väljendatava teabe konkretiseerimiseks ja sõnakorduste ärahoidmiseks. Samatüvelised tegusõnad. Laiendite leksikaalne ja vormiline valimine sõltuvalt tegusõna tähendusest (<i>riietab poega esinemiseks, riietub esinemiseks</i>). Tegusõnade mitmetähenduslikkus, laiendite valimine ja kasutamine sõltuvalt kaastekstist. Tegusõna grammatilised kategooriad: pöörded (ja isikulised asesõnad), arv, aeg, kõne, tegumood, kõneviis. Lause tähenduse sõltumine tegusõna grammatilistest kategooriatest. Muuteoperatsioonid. Tegusõna vormide aktiveerimine. Ühendteigusõna, selle kasutamine lauses. Kesksõnad täiendi funktsioonis: olendi või objekti tunnuste väljendamine. Moodustamine analoogia alusel ning rakendamine lauses. Tegusõna asendamine kesksõnaga (<i>käisid –oled/olid käinud</i>), kontekstisidusate lausete moodustamine. Arvsõna Põhi- ja järgarvsõnad, nende muutevormid. Järgarvsõnade tuletamine. Rooma numbrid I–XXX. Arvsõna muutevormide kasutamine sõnaühendis ja lauses. Arvsõnade õigekiri. Liitsõna Tuletusliited liitsõnades, sõnatähenduse mõistmine. Liitsõnade moodustamine: tuletised liitsõna komponendina. Võõrsõnad Õppeaines kasutatavate võõrsõnade mõistmine.
--	---

Lugemine ja orienteerumine tekstis

Õpitulemused	Õppesisu
1) loeb jõukohast teksti häälega ladusalt ja endamisi teabe hankimiseks; 2) täidab jõukohast teksti analüüsides ülesandeid õpitud	Mõne eesti kirjaniku ja tema teose teadmine. Uue teksti lugemine Sisult ja keeleliselt jõukohase teksti ladus häälega lugemine kõne tempos, individuaalsed ülesanded lugemistehnika lünkade kõrvaldamiseks. Sihipärane endamisi lugemine

mõistmisstrateegiate ulatuses; 3) oskab esitada küsimusi teistele ja endale teksti kohta mõistmis-strateegiatest lähtuvalt ning neile küsimustele vastata; 4) taastab õpitud teksti suuliselt erineval viisil (õpetaja suunamisel): tekstilähedaselt, temaatiliselt, kokkuvõtlikult, tegelase seisukohalt; rakendab analüüsi käigus kasutatud abivahendeid; 5) iseloomustab tegelast ja tegelasrühma plaani järgi; 6) kirjeldab tegevusi ja sündmusi kogemuste ja eri õppeainete materjalide põhjal (abiga); 7) koostab pärast ühist arutelu tekstilähedase kirjaliku ümberjutustuse.	(kuni 2/3 materjalist). Lugemise harjutamine Ladususe harjutamine. Eelnevale analüüsile toetuva ilmeka (kõne tempos) lugemise harjutamine. Tooni ja tempo muutmine õpetaja näidise, selgituste ja korralduste alusel. Sõnavaratöö Tundmatute sõnade leidmine esmasel või korduval lugemisel, nende tähenduseselgitamine. Tähenduste täpsustamist vajavate sõnade leidmine iseseisval lugemisel. Autorite sõnavara võrdlemine samateemalistes tekstides. Võrdluste ja metafooride leidmine, selgitamine ja kasutamine suunamisel. Inimest iseloomustavate sõnade tähendusetäpsustamine ja aktiveerimine. Teksti analüüs Teksti mõistmisstrateegiate teadvustamine: küsimuse/korralduse eesmärgi (lause tähendus, lausete seostamine, puuduva teabe tuletamine, väljendusvahendid, kokkuvõte) mõistmine. Küsimusele vastamiseks/korralduse täitmiseks sobiva toimingu teadvustamine (valiklugemine, temaatiline lugemine, meenutamine). Õpetaja koostatud küsimuste/korralduste rühmitamine mõistmisstrateegiatest lähtuvalt, sobimatute ja sobivate küsimuste eristamine. Küsimuste/ülesannete suunatud sõnastamine strateegiate kaupa ja neile vastamine. Tekstis esitatud ütluste psühholoogilise struktuuri (hoiakud/motiivid, eesmärk, strateegia) teadvustamine õpetaja suunamisel (<i>miks? milleks? kuidas?</i>). Vastusrepliigi seostamine eelnevaga (nõustumine, kummutamine, täiendava teabe taotlemine jne). Suhtlemist kirjeldavate sõnade tähenduse mõistmine ütluse suunatud analüüsi kaudu. Arutelud kasutatud repliikide sobivuse ja tulemuslikkuse üle. Küsimuste esitamine kaaslastele. Küsimuste esitamine endale ja neile vastamine. Kaaslaste küsimuste ja vastuste sobivuse hindamine, abistav täiendamine. Nõustumine enam kui ühe tuletatud seletusega. Teabe märgistamine tekstis Tegelaste ja tegelasrühmade käitumise võrdlemine. Käitumise otstarbekuse ja moraalinõuetele vastavuse hindamine (individaalne ja rühma-käitumine) ühe või mitme samateemalise teksti põhjal, antud hinnangu põhjendamine. Käitumist mõjutavate ajalooliste, ühiskondlike ja looduslooliste tingimuste teadvustamine.
---	---

	Kirjeldatud ajaloolise tausta võrdlemine tänapäevaga (tingimused, arenguetapid kirjeldatud sündmustest tänapäevani). Kirjeldatud tegevuste seostamine loodus-kirjeldustega. Looduskirjelduste analüüs. Objekti või nähtuse oluliste, iseloomulike ja individuaalsete tunnuste/omaduste eristamine. Objekti või sündmuse/stseeni valikuline konkretiseerimine ja üldistamine. Teksti peamõtte sõnastamine Peamõtet väljendava või peamõttele/alltekstile viitava lõigu (lause) leidmine tekstist; lõigu ja teksti peamõtte sõnastamine ja selle täpsustamine, võrdlemine autoritekstiga, sõnastuse põhjendamine tekstile viidates. Peamõtte seostamine õpilaste käitumise ja kogemustega. Teksti kavastamine Liht-, liit- ja jooniskava koostamine ning kasutamine. Teksti taastamine Kasutatavad jutustamise liigid: temaatiline jutustamine (sh tekstilähedane temaatiline jutustamine), kokkuvõtlik jutustamine, tegelaste ja tegelasrühmade iseloomustamine, jutustamine tegelase või tegelasrühma nimel, teksti laiendamine. Looduskirjelduste sõnastamine igapäevasõnavara kasutades. Abivahendid: kava, tugisõnad ja sõnaühendid (valikuliselt), originaaltekst. Enda või kaaslaste jutustatud teksti sõnastamine kirjalikult. Teksti koostamise (tekstilooma) osaoskuste teadvustamine, ühisarutelu etapiti (etapid on õpilasele esitatud): eesmärk (milleks? kellele? mida?), teemakohase teabe otsimine ja valimine, teabe järjestamine, teabesõnastamine, sisuline ja keeleline järeltöö. Erineva sisuga tekstide võrdlemine ja koostamine sama teabe (kogemuse) põhjal. Kirjaliku teksti koostamine Tekstilähedane ja kokkuvõtlik ümberjutustus koos hinnanguga sündmustele, tegelastele jne. Kirjeldus loodusloolise või geograafilise materjali põhjal. Märkmete tegemine ja nende kasutamine jutustamisel. Kirjandi kirjutamine töö, õppekäigu vm teemal. Tööprotsessi või selle osa kirjeldamine.
--	--

Konspekterimine

Õpitulemused	Õppesisu
1) märgistab olulist teavet väljendavaid teabeüksusi tekstis (suunamisel), teeb märkmeid tekstide põhjal.	Kirjaliku teksti konspekterimine Teabe otsimine ja märgistamine: sõnade, sõnaühendite, lauseosade ja lausete joonimine või tähistamine markeriga. Lausete lühendamine. Märkmete tegemine teabeteksti põhjal, märkmete kasutamine teabe taastamisel.

Tarbekiri

Õpitulemused	Õppesisu
1) koostab näidise järgi õpitud tarbekirja.	Vabas vormis tarbekirja koostamine (kiri, teade, kutse, seletuskiri, avaldus, volitus, CV); blankettide täitmine (teenuste arveldused, ajakirjanduse tellimine) paberil ja arvutis.

Õigekiri

Õpitulemused	Õppesisu
1) kasutab omandatud õigekirjaoskusi iseseisvates kirjalikes töödes.	Harjutused õigekirjavilumuste kujundamiseks (aktiveeritav sõnavara, sh võõrsõnad), individuaalsed ülesanded lünkade kõrvaldamiseks. <i>k, p, t</i> ja <i>g, b, d</i> helitute häälikute kõrval. Järgsilpide sulghäälikute, liitsõnade ja liidete õigekirja harjutamine. Liidetega <i>-ki</i> ja <i>-gi</i> sõnade tähendus ja õigekiri. Võõrhäälikud, nende hääldamine, võõrtähed. Enesekontrolliharjumuste kujundamine. Oskuste rakendamine valikuliselt, vajaduse märkamine enne ülesande sooritamist. Oma õigekirjaoskuse teadvustamine. Keeleteadmised ja –oskused Tähestiku rakendamine sõnaraamatute kasutamisel. Õpitud ortograafiareeglite kasutamine tähelepanu juhtimisel. Sõnaliikide ja nende üldistatud tähenduse tundmine ja vastavate terminite teadmine. Käänamistabeli tundmine: käändenimetus, küsimus, sõnavormi äratundmine ja moodustamine. Muutevormide ja grammatiliste tähenduste mõistmine. Liht-, koond- ja liitlausete praktiline eristamine. Lausete moodustamine ja transformeerimine. Liitlausetega väljendatud seoste mõistmine, lausete praktiline kasutamine. Kirjalike tööde kogumaht ühes õppetunnis on 65-75 sõna.

9. klass

Suhtlemine ja suuline väljendusoskus

Õpitulemused	Õppesisu
1) teab adekvaatse suhtlemise põhimõtteid tavaolukorras käitumiseks (perekonnas, eakaaslastega, töökollektiivis, ametiasutuses jne); 2) mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust, erinevust ja vastandlikkust; selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erimeelsustele;	Suhtluspartnerilt teabe hankimine. Saadud teabe suuline ja kirjalik edastamine hargnenult ja kokkuvõtlikult, täiendav suuline selgitamine. Tegevuse ühine planeerimine ja korrigeerimine protsessi käigus, korralduste-soovituste esitamine ja nende täitmine. Teiste arvamuse kuulamine vaidluses, oma seisukohtade selgitamine. Tegude ja eksimuste ning puudulike teadmiste ja oskuste tunnistamine. Oma ja kaaslaste verbaalsete ütluste järgnev analüüs (<i>miks? milleks? kuidas? tulemus?</i>), arutelu oma seisukohalt

3) hindab oma ja teiste käitumise otstarbekust ja moraalinõuetele vastavust tavaolukorras, käitub vastavalt.	otstarbekamate suhtlemisvõimaluste leidmiseks (<i>Mida, miks, kuidas ütlesin? Kuidas oleks olnud otstarbekam?</i>). Tunnete ja emotsioonide mõju teadvustamine konfliktsituatsioonis: partneri emotsioonidest põhjustatud ebahariliku vastuse märkamine (kõrgendatud toon, ebaviisakad väljendid, kiire kõnetempo jne), teadmised kaaslaste suhtlemise/käitumise mõjutamise võimalustest (rahulik vestlus, täiendava teabe küsimine, huumor jne), oma käitumise tulemuste ettekujutamine. Hoidumine ebasoovitavast käitumisest, nende võimaluste teadvustamine. Suhtlemine perekonnas (põlvkonnad, abikaasad) ja töökollektiivis (tööandja ja -võtja; käitumine tööturul) ning ametiasutustes. Hinnangute, ühiste ja erinevate ning vastandlike seisukohtade teadvustamine: koostegevus ja vastutolud perekonnas, kambas-rühmas, koolis, tööl ja ühiskonnas. Reeglipärane käitumine ja ootamatud lahendused konfliktsituatsioonides. Neidude ja noorukite vastastikune suhtlemine kollektiivis, suhtlemine kiindumuse korral. Nähtud ebatavalise sündmuse kirjeldamine (nt autoavari).
--	---

Tunnetustegevuse arendamine

Õpitulemused	Õppesisu
1) kasutab tekste ja teatmikke teabe hankimiseks.	Tähelepanu keskendamine kestvale aine esitamisele ja selgitusele, märkmete tegemine. Teabe otsimine ja konspekteerimine. Tajutava teabe (sh tekstides esitatud teabe) konkretiseerimine ja üldistamine vastavalt püstitatud eesmärgile, ülesande/tegevuse eesmärkide valimine. Tuletatava teabe valdkondade teadvustamine. Tunnuste ja omaduste rühmitamine: olulised, iseloomulikud, individuaalsed. Põhjuse-tagajärg seoste leidmine aeg-ruumi kirjeldustest. Põhjuse-tagajärg seoste ahela ning mitme samaaegselt mõjuva põhjuse teadvustamine. Tegevuse planeerimine, tegevuse sooritamise algoritmi järgi ja variatiivselt, enesekontroll.

Lause ja sõnavara

Õpitulemused	Õppesisu
1) tunneb lausete eri tüüpe, mõistab õpitud lausemallide tähendust, oskab neid kasutada teabe hankimisel ja sõnastamisel; 2) valdab elementaarseid teadmisi grammatikast: sõnaliigid, käänamine ja pööramine, liht-, koond- ja	Sõnaühend ja lause Tähtsuse erinevus, sõnaühendite leidmine lausest, sõnaühendi kasutamine lauses. Lause tekstis, teabe jaotumine kahe või enama lause vahel. Lihtlause Tekstiväline lause, lause sõnajärg. Laiendatud ja laiendamata lause. Lause tähenduse sõltumine tegusõna ajast, tegumoest, kõneviisist, laiendist.

liitlauseid, sõnamoodustus.	Lause tekstis: sõnajärg, lauseid siduvad sõnad, samaviitelised sõnad, tegusõna ajavormid. Väit-, küsi-ja käsklause: intonatsioon, lõpumärgid, transformeerimine. Liitlause Liht-, koond-ja liitlause (põim- ja rindlause): semantiline ja struktuuriline erinevus, sidendite tähendus ja funktsioonid. Samasisuliste, kuid erineva struktuuriga lausete leidmine. Sama suhet väljendavate, kuid erineva sisuga lausete leidmine, lausete rühmitamine suhete järgi. Lause moodustamine tegusõnafraasist sõltuvalt. Sama teabe variatiivne sõnastamine, sidendite varieeritud kasutamine. Lausete transformeerimine. Lauseehituse muutmine: kirjalikus sidusas tekstis keerulisemaks, suulises tekstis lihtsamaks. Rakendamine: liitlause tugilause, eelnevalt moodustatud lausete kasutamine kontekstis, dialoogi repliikide valimine ja moodustamine kujuteldavas situatsioonis, tekstis esitatud teabeüksuste tõepärasuse argumenteerimine. Järeltöö tekstidega. Hõlmava struktuuriga liitlausete tähenduse mõistmine (sõnadevahelised seosed). Mitmeosaliste liitlausete mõistmine kirjalikus tekstis.
-----------------------------	--

Sõnaliigid

Õpitulemused	Õppesisu
1) tuletab sõnu õpitud liidetega, mõistab ja kasutab tuletisi; 2) tunneb ära ja moodustab pöörde- ja käändevorme.	Omandatud teadmiste kinnistamine sõnaliikidest. Õpitud sõnaliikide kohta käivate teadmiste ja oskuste süvendamine (äratundmine, küsimuste esitamine), sõnade semantilised rühmad, kasutamine lauses. Erinevatesse sõnaliikidesse kuuluvate sõnade tuletamine samast tuletusalusest. Tuletatud sõnade rühmitamine kas sõna tüvest, liitest või sõnaliigist lähtuvalt. Sõnarühmade rakendamine sõnaühendites ja lausetes. Käänamistabel, selle kasutamine. Muutevormide moodustamise harjutamine ning moodustatud vormide rakendamine. Nimisõna tuletamine: õpitud liidete aktiveerimine. Õpitavad liited: <i>-kas, -ik, -us</i>. Tuletatud sõnade tähendus, kasutamine. Lõppude, tunnuste, liidete õigekiri. Omadussõna Muutevormide moodustamine koos nimisõnaga. Võrdlusastmed. Omadussõna tuletamine: liited <i>-tu, -jas, -kas</i>. Tuletatud sõnade tähendus, kasutamine. Lõppude, tunnuste, liidete õigekiri. Määrsõna Määrsõnade semantilised rühmad (koha, aja-,

	viisimäärsõnad). Määrsõnade tuletamine: õpitud liidete aktiveerimine, õpitav liide: <i>-kesi</i>. Lause laiendamine määrsõnaga. Tegusõna Tegusõna vormid: isik, arv, aeg, kõne, kõneviis, tegumood. Vormide tähendus. Pööramise harjutamine ning moodustatud vormide rakendamine. Tegusõna lauses öeldisena, tegusõna laiendid (öeldisrühm). Lause tähenduse sõltumine tegusõna vormist. Ühendtegasõna. Kesksõnade ja tegusõna käändeliste vormide mõistmine sõnaühendis ja lauses. Tegusõna tuletamine. Õpitud liidete aktiveerimine. Õpitavad liited: <i>-ta (õppima–õpetama)</i>, <i>-u (riietama–riietuma)</i>, <i>-ata (seisma–seisatama)</i>, <i>-ne (vähenema)</i>. Tuletatud tegusõnade tähendus ja kasutamine lauses. Tegusõna tunnuste ja lõppude õigekiri. Asesõna Isikulised, näitavad, siduvad, umbisikulised asesõnad, nende tähendus ja kasutamine. Asesõnade käänamine analoogia alusel ja tabeli järgi, muutevormide kasutamine tekstis (samaviitelised sõnad). Arvsõna Põhi- ja järgarvsõnad, murdarvsõnad. Järgarvsõnade märkimine araabia ja Rooma numbriga (I–XXX). Järg- ja murdarvsõnade mõistmine, kasutamine ja tuletamine: liide <i>–ndik</i>. Arvsõna käändevormide moodustamine tabeli, analoogia ja põhisõna vormi alusel. Arvsõnade lugemine (numbrid tekstis), kasutamine suulises kõnes. Liitsõna Sõnade liitumismudelid (tüvevariandid): nimetavaline, omastavaline liitumine. Paarissõnad (<i>õed-vennad</i>). Lühenenud tüvega liitumine, tüvede äratundmine. Liitsõnade semantilised rühmad täiendsõnast sõltuvalt (liiki, otstarvet, sugulust vm väljendav täiendsõna). Liitsõnade koostis, õigekiri. Sõnaühendi ja liitsõna tähenduslik erinevus ja õigekiri. Tuletusliited liitsõnades, sõnatähenduse mõistmine, liitsõna moodustamine. Võõrsõnad Õppeainetes kasutatavate võõrsõnade mõistmine.
--	---

Lugemine ja orienteerumine tekstis

Õpitulemused	Õppesisu
1) loeb jõukohast teksti	Mõne Eesti klassiku ja kaasaegse kirjaniku teadmised ning

endamisi sihipäraselt, häälega, mõistmiseks vajaliku selguse ja intonatsiooniga; 2) koostab teabe hankimiseks eesmärgist lähtuvalt küsimuste kompleksi teksti(de) kohta; 3) taastab tuttavat teksti erineval viisil (kokkuvõtlikult, laiendatult, tekstilähedaselt); 4) iseloomustab tegelasi ja tegelasrühmi; seletab ja hindab nende käitumist; 5) kirjeldab tegevusi ja sündmusi teistele arusaadavalt.	nende teoste tundmine. Põhiliste ilukirjandusliikide praktiline äratundmine ning terminite mõistmine. Mõne üle-eestilise ja kohaliku ajalehe ning ajakirja teadmine. Oskus kasutada tuttavaid teabeteoseid. Uue teksti lugemine Sisult ja keeleliselt jõukohase teksti ladus häälega lugemine kõne tempos kuulamiseks piisava selguse ja elementaarse ilmekusega (toon, lauselõpu intonatsioon, loogiline rõhk). Individuaalsed ülesanded lugemistehnika parandamiseks. Sihipärane endamisi lugemine. Lugemise harjutamine Ladususe ja ilmekuse harjutamine. Sõnavaratöö Sõnatähenduse täpsustamine kaastekstis: tundmatute sõnade leidmine, individuaalne selgitamine või tähenduse otsimine. Autori sõnade võrdlemine tavasõnadega, enamlevinud võrdluste ja metafooride aktiveerimine. Teksti analüüs Mõtteseoste ja probleemsituatsioonide kirjelduste leidmine tekstist, osalemine arutelus. Suuliste ja kirjalike küsimuste/korralduste sõnastamine mõistmisstrateegiate kaupa nii teiste kui enda jaoks. Enda poolt koostatud küsimuste/korralduste põhjendamine valik-ja temaatilist lugemist kasutades. Tekstist viidete leidmine teabe tuletamist eeldavatele ülesannetele vastates. Arutelu oma ja teiste koostatud küsimuste/ ülesannete põhjal. Tekstis esitatud ütluste analüüsimine (eesmärk, strateegia, interpretatsioon) pärast tekstilõigu sisulist analüüsi (õpetaja esitatud viitesõnu kasutades). Tundmatu teabe märkamine ja leidmine, lisateabe otsimine. Kirjeldatud sündmuste ajaline kõrvutamine, ühe või mitmepõhjuse ja tagajärje teadvustamine. Viidete leidmine tekstist: põhjus-tagajärg seoste ahel, mitu samaaegselt mõjuvat põhjust. Tegelaste ning tegelasrühmade tegude ja käitumise seletamine. Hinnangu andmine (tingimused, eesmärgid, tulemused). Teksti peamõtte sõnastamine Peamõtte kokkuvõttev sõnastamine ja autori kavatsuste (allteksti) teadvustamine, seostamine ühiskondlik-ajaloolise taustaga. Sisu kokkuvõtte ja allteksti erisuse teadvustamine. Teksti kavastamine Õpitud kavastamisviiside rakendamine (õpilase valikul), arutelu valiku (sõnastus, sisu) otstarbekuse üle. Teksti taastamine Eri jutustamisviiside kasutamine teksti taastamisel: kokkuvõtlik jutustamine, teksti laiendamine, tegelaste ja
---	--

	tegelasrühmade iseloomustamine, kirjelduste koostamine jne. Erinevate jutustamisviiside (sh õpilase valitu) kasutamine ühe ja sama tekstiga töötamisel. Kirjaliku teksti koostamine (tekstiloometeappide kaupa) Ümberjutustus (tekstilähedane, kokkuvõtlik, laiendatud). Kirjand kogemuse põhjal, sh tööprotsessi kirjeldus. Teksti koostamine etapi: kavatsuse sõnastamine, materjali valimine, tugisõnade(märksõnade) ja -lausete märkimine, materjali järjestamine (märksõnade rühmitamine või plaani koostamine), sõnastamine, sisuline järeltöö, sõnastuse korrigeerimine.
--	--

Konspekterimine

Õpitulemused	Õppesisu
1) oskab teha märkmeid ja elementaarselt konspekterida.	Kirjaliku teksti konspekterimine Harjutused kirjalikul teabetekstil põhineva konspekti koostamiseks: oluliste mõtete ja faktide leidmine tekstist, teksti lühendamine; lausete lühendamine ja transformeerimine; lühendite kasutamine. Erisuguse hargnevusega lõigud konspektis sõltuvalt materjali uudsusest või olulisusest. Sama teabe erisugune konspekterimine sõltuvalt eesmärgist. Konspekti täiendamine. Suuliselt esitatud teabe konspekterimine Harjutused suulise kõne konspekterimiseks: sõnade ja sõnaühendite kirjutamine kuulmise järgi. Temaatilise valiketteütus: sõnad, sõnaühendid, lihtlaused. Lausete lühendamine. Liitlausete asendamine lihtlausetega. Vaba etteütus lausete kaupa: lausete lühendamine, lühendite kasutamine. Konspekterimine lühikeste lõikude kaupa: kirjutamine pärast arutelu, iseseisvalt. Teksti ja konspekti kõrvutamine: teabehulk, teabe olulisus, sõnastus. Teksti taastamine oma konspekti, kaaslaste konspekti järgi.

Teabekiri

Õpitulemused	Õppesisu
1) koostab teabekirja õpitud liikide piires.	Vabas vormis teabekirja kirjutamine, blankettide täitmine: harjutatakse õpitud teabekirja liike (soovitav on koostada näidiste vihik). Kuulutus. Kaastundeavaldus. Elulookirjeldus: teksti vormis ja CV. Vormistamine paberil, arvutis.

Õigekiri

Õpitulemused	Õppesisu
1) järgib kirjutamisel tähekasutus- ja põhilisi ortograafiareegleid, leiab ja	Individaalsed ülesanded õigekirjaoskuse süvendamiseks. Enda koostatud teksti õigekiri. Ortograafiareeglite kasutamisoskuse süvendamine: <i>g, b, d</i>

parandab õigekirjavigu.	helitute häälikute kõrval. Keerulisemate tähekasutusreeglite kasutamise harjutamine vastavalt vajadusele (sulghäälikud järgsilpides, kaashäälikuühend), enesekontroll. Võõrsõnade õigekiri. Suur algustäht nimedes (olendid, geograafilised objektid, asutused/organisatsioonid, riigid, ajalehed/ajakirjad). Kodukoha asutuste ja ettevõtete nimed. Võõrsõnade leksikoni, õigekeelsussõnaraamatu kasutamine. Keeleteadmised ja –oskused Tähekasutusreeglite ja õpitud ortograafiareeglite kasutamine ning õigekirja protsessi kommenteerimine. Õigekirjavigade leidmine ja parandamine. Sõnaliikide nimetuste ja tunnuste (vorm ja tähendus) teadmine. Sõnade käänamine ja pööramine tabeli järgi. Õpitud sõnamoodustusmallide teadmine; tuletiste ja moodustatud sõnade kasutamine sõnaühendis ning lauses. Samasisuliste, kuid erineva struktuuriga lausete äratundmine, oskus lauseid transformeerida. Kirjalike tööde kogumaht ühes õppetunnis on 75–85 sõna.
-------------------------	---

Ainekava on koostatus 7 ainetunnile nädalas:
kõnearendus ja keeleõpetus- 3 tundi
lugemine ja kõnearendus- 4 tundi

6.2. VÕÕRKEEL

6.2.1. Lihtsustatud ainekava järgi õpitakse võõrkeelena inglise keelt. Võõrkeele õppe kirjeldus on üles ehitatud, lähtudes keeleoskustasemete kirjeldustest Euroopa keeleõppe raamdokumendis (edaspidi raamdokument). Raamdokumendi ja Euroopa keelemapi põhimõtete rakendamine õppes võimaldab motiveerida õpilasi õppima võõrkeeli, arvestada õppija ealist ning individuaalset eripära, suunata erineva edasijõudmisega õpilasi seadma endale jõukohaseid õpieesmärke ning anda õpilastele objektiivset tagasisidet saavutatud kohta.

6.2.2. Õpetuse eesmärgid

Võõrkeele õpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) õpib kuulama ja mõistma lihtsat igapäevast võõrkeelset kõnet; osaleb vestluses;
- 2) omandab võõrkeele häälduse, intonatsiooni ja rütmi;
- 3) omandab sõnavara, mis on vajalik elus toimetulekuks;
- 4) realiseerib oma kõnesoovi eluliselt vajalikes situatsioonides;
- 5) tõlgendab igapäevast lihtsat verbaalset teavet (reklaam, kuulutused jne);
- 6) täidab lihtsamaid tarbekirja blankette, individuaalset ankeeti;
- 7) kasutab vajaduse korral sõnaraamatuid, vestlussõnastikke;
- 8) omandab elementaarsed keeleüksused ja kasutab neid kõnes.

6.2.3. Võõrkeele õppe rõhuasetused 8.–9. klassis

Kujundatakse ja kinnistatakse võõrkeele alaseid (jätkuvalt integreeritult teiste õppeainete ja huvitegevusega) teadmisi ning oskusi, mis aitavad õpilastel toime tulla edaspidises iseseisvas elus. Põhiülesandeks jääb endiselt kõnekeele arendamine. Sellest tulenevalt kujundatakse kõnest ja tekstist arusaamist, ergutatakse kõnelemissoovi eluliselt vajalikes situatsioonides,

õpetatakse orienteeruma igapäevases võõrkeelses teabes, iseseisvalt sõnaraamatuid, vestlussõnastikke ja teabevahendeid kasutama, lihtsamaid tarbekirja vorme täitma. Jätkuvalt kujundatakse keele kõiki osaoskusi.

6.2.4. Taotletavad õpitulemused 8.–9. klassis

6.2.4.1. 8. klassi lõpuks õpilane:

- 1) saab õpitud temaatika piires aru lühidialoogidest ja tekstidest;
- 2) saab aru lühikestest lihtsatest tekstidest (nt postkaardid, teeviidad, teated, sõnumid) ja leiab neist vajaliku teabe;
- 3) saab aru lihtsatest kirjalikest tööjuhustest; kirjutab lihtsaid teateid igapäevaeluga seotud tegevustest (nt postkaart, kutse); koostab lühisõnumeid.
- 4) osaleb lihtsates lühikeses igapäevaelulistes suhtlussituatsioonides, oskab kirjeldada lähiümbrust, igapäevaseid toiminguid ja inimesi;
- 5) saab aru olulisest teabest olmetekstides (menüü, juhendid, lihtsamad küsimustikud);
- 6) kirjeldab suuliselt oma tegevusi igapäevaelulistes situatsioonides.

6.2.4.2. Põhikooli lõpetaja:

- 1) on omandanud esmased teadmised õpitava keele maa(de) kultuurist;
- 2) saab aru lihtsatest dialoogidest, väga lühikestest juttudest, teadetest ja sõnumitest tuttavatel teemadel, mis on seotud igapäevaeluga;
- 3) loeb sageli kasutatava sõnavaraga lühikesi tekste ja faktilist infot sisaldavaid tekste (nt kuulutused, isiklikud kirjad), leiab tekstis sisalduvat infot;
- 4) tutvustab suuliselt ennast, oma huvisid ja oma pereliikmeid, kirjeldab lähiümbrust ja tegevusi õpitud sõnavara ja lausemallide piires;
- 5) kirjutab lühikesi ja lihtsaid tekste: erinevat tüüpi sõnumeid, kirjeldusi, minevikus toimunud tegevusi, kirjeldab oma tundeid ja arvamusi.

8. klassi lõpuks taotletavad õpitulemused osaoskuse ti

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Inglise keel	A2.1	A2.1	A2.1	A2.1

Õppesisu	Läbivad teemad, mida on võimalik õppesisuga siduda
Mina ja teised Iseloom ja välimus. Õnnetused ja vigastused. Head kombed.	Väärtused ja kõlblus. Tervis ja ohutus.
Kodu ja lähiümbrus Kohad ja rajatised. Linna ja maaelu erinevused. Heategevus.	Väärtused ja kõlblus. Tervis ja ohutus.
Kodukoht Eesti Kliima ja ilm. Keskkonna probleemid ja lahendused neile. Ohustatud liigid ja looduskaitse	Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet. Väärtused ja kõlblus.
Riigid ja nende kultuur Pidustused ja tähtpäevad ning sündmused maailmas.	Teabekeskkond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Väärtused ja kõlblus. Kultuuriline identiteet.

Igapäevaelu. Õppimine ja töö Elukutsed ja nendeks vajalikud omadused. Poodlemine ja poodide tüübid. Riided ja aksessuaarid. Söök ja jook, toidu valmistamine. Erinevad elustiilid.	Elukestev õpe ja karjääri planeerimine. Teabekeskond. Tehnoloogia ja innovatsioon. Tervis ja ohutus.
Vaba aeg Meelelahutus (kino, raamatud, teater, ajalehed, ajakirjad). Puhkusetüübid. Väljas söömine. Tehnoloogia kasutamine hariduses. Sport, spordialad ja vajalik varustus.	Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond. Tehnoloogia ja innovatsioon.

Õppetegevused

Suulist eneseväljendusoskust arendatakse kaasates õpilased klassitöösse: rühma- ja paaristöödes osalemine. Samuti kasutatakse pildikirjeldusi, dialoogide läbimängimist ja sama mustri järgi uute loomist. Koostatakse lihtsaid lühiesitlusi enda valitud või etteantud teemal. Sõnastikke, nii üks- kui kakskeelseid, kasutatakse teksti mõistmiseks ja lihtsamate tekstide loomisel.

Nii suulise kui kirjaliku teksti mõistmise oskuse arendamiseks suunatakse õpilasi kasutama võõrkeelset internetti info leidmiseks, vaatama filme, kuulama võõrkeelset muusikat, raadiosaateid jne. Samuti on oluline välismaal elavate eakaaslastega suhtlemine läbi projektitöö või omal initsiatiivil.

Kirjaliku väljendusoskuse arendamiseks koostatakse esitlusi, lühiettekandeid, vahetatakse kirju võõrkeelt emakeelena kõnelevate kirjasõpradega jne.

Enesehindamisoskuse arendamiseks kasutatakse erinevaid töövõtteid (nt. eneseanalüüsi lehed, õpimapi täitmine), mis suunavad õpilasi enda ja teiste tööd analüüsima.

Esinemisoskuse ja -julguse arendamiseks kasutatakse näiteks luuletusi, laule, näidendeid, mida esitatakse nii klassi- kui koolikaaslastele.

Hindamine

8. klassis hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või lõimitult ning õpilane saab õppetöö käigus tagasisidet nii suulise kui kirjaliku sõnalise hinnangu ning hinde vormis kõigi osaoskuste kohta. Ülesande eesmärgist lähtuvalt hinnatakse kas ühte kindlat või mitut keeleoskuse aspekti (nt sisu, ülesehitust, sõnavara, kõne ladusust, grammatika õigsust).

Kujundava hindamise käigus seavad õpilased koos kaaslastega endale õpieesmärgid ning valivad endale sobivaid õpistrateegiaid õppides tundma oma tugevaid ja nõrku külgi. Õpilane annab õpitavas keeles hinnangu õppeprotsessile ja oma tööle, kasutades vajadusel õpetaja abi. Õppeaasta jooksul toimub kuni neli mitut osaoskust hõlmavat suuremat tööd.

Taotletavad õpitulemused põhikooli lõpuks osaoskuseti

	Kuulamine	Lugemine	Rääkimine	Kirjutamine
Inglise keel	A2.1	A2.1	A2.1	A2.1

Õppesisu ja taotletavad õpitulemused 9. klassis

Inglise keele tunde on nädalas 2 (õppeaastas kokku 70 tundi)

Õppesisu	Taotletavad õpitulemused
Kõnearendus- ja lugemisteemad • Mina ise (välimus, iseloom, huvid).	• on omandanud esmased teadmised õpitava keele maa(de) kultuurist;

• Minu pere ja kodu (linn, küla, maja/korter, aed, õu). • Minu kool ja klass (koolipäev, koolitee, õppeained, sõbrad, õpetajad). • Minu harrastused ja vaba aeg (sport, kino, muusika). • Mina ja minu arvamus (meeldib/ ei meeldi) • Eestlased ja naaberrahvad (asukoht, keel, pealinn, raha) • Inglise keelt kõnelevad rahvad (asukoht, pealinn, raha) • Tarbekiri (kirja ja postkaardi kirjutamine)	• saab aru lihtsatest dialoogidest, väga lühikestest juttudest, teadetest ja sõnumitest tuttavatel teemadel, mis on seotud igapäevaeluga; • loeb sageli kasutatava sõnavaraga lühikesi tekste ja faktilist infot sisaldavaid tekste (nt kuulutused, isiklikud kirjad), leiab tekstis sisalduvat infot; • tutvustab suuliselt ennast, oma huvisid ja oma pereliikmeid, kirjeldab lähiümbrust ja tegevusi õpitud sõnavara ja lausemallide piires; • kirjutab lühikesi ja lihtsaid tekste: erinevat tüüpi sõnumeid, kirjeldusi, minevikus toimunud tegevusi, kirjeldab oma tundeid ja arvamusi.
Suhtlusoskused • nime ja aadressi küsimine • reageerimine telefonikõnede • oma soovi väljendamine ja kaaslaste soovi küsimine • loa palumine, lubamine ja keeldumine • heakskiidu ja üllatuse väljendamine • millegi ulatamine ja vastuvõtmine • õnnitlemine ja head soovid jõuludeks, uueks aastaks	
Kuulamisoskused • õpetaja ja kaasõpilaste kõne kuulamine/arusaamine, kuulamisülesannete täitmine • raadio ja teleri kuulamine • laulude ja luuletuste kuulamine	Kuulamisel saab aru • tunnis kasutatavatest tööjuhenditest, pöördumistest • lihtsatest keelenditest, mida õpetaja tunnis kasutab • lihtsamatest tekstidest õpitud sõnavara piires
Kõnelemisoskused • õpitud sõnade ja lausemodelite abil lühijutukese koostamine • oma nime, vanuse ütlemine • luuletuse, laulu peastteadmine • repliikide järjestamine dialoogiks	Kõnelemisel oskab • rääkida oma klassist • vastata küsimustele õpitud temaatika piires • kasutada õpitud keelendeid igapäevastes olukordades: tutvustada oma kaaslast • kasutada õigeid fraase ulatades ja vastu võttes, vabandada, küsida luba • väljendada olemasolu/puudumist, kuuluvust, enda/teiste vanust, aega (aasta, kuud) • nädalapäevad, kellaaeg, päevaeg, omadusi (värvi, hinda) • hääldata oma nime • hääldata võõrhäälikuid korrektselt • hääldata tähti
Lugemisoskused • õpiku teksti lugemine	Lugemisel saab aru • teksti sisust 3-4 tundmatu sõna olemasolul

• käekirjalise teksti lugemine (tahvlilt, töölehel, oma vihikust) • lühiteadete lugemine • sõnaraamatu kasutamine juhendamisel (ka neti-kasutamine) • luuletuse lugemine	• lihtsamatest kirjalikest tööjuhenditest
Kirjutamisoskused • õpitud sõnade kirjutamine hääldusele vastava ja mittevastava kirja pildi puhul • aadressi ja isikuandmeid nõutavate ankeetide täitmine • õnnitluste kirjutamine, kirjale aadressi kirjutamine	Kirjutamisel oskab • eeskuju järgi kirjutada õnnesoovi • õigesti täita lünkharjutust • õigesti kirjutada õppeotstarbeliste mõistatuste ja ristsõnade lahendamiseks vajalikke sõnu
Keeleteadmised • Nimisõnad (ainsus ja mitmus) • Artikkel (umbmäärane ja määrav) • Omadussõnad (võrdlusastmed) • Arvsõnad ja mõõtühikud (järgarvud, kuupäev, aasta, kellaeg). • Eessõnad (enamkasutatavad eessõnad in, on, under) • Sõnatuletus (arvsõna tuletusliited - teen ja -ty) • Lauseõpetus (lihtlause), lühivastused • Inglise tähestik (tähtede nimetused, nende häälimine) • Õigekiri: nimisõna mitmuse lõpud; suur ja väike täht	

Hindamine

9. klassis hinnatakse kõiki osaoskusi kas eraldi või lõimitult ning õpilane saab õppetöö käigus tagasisidet nii suulise kui kirjaliku sõnalise hinnangu ning hinde vormis kõigi osaoskuste kohta. Ülesande eesmärgist lähtuvalt hinnatakse kas ühte kindlat või mitut keeleoskuse aspekti (nt sisu, ülesehitust, sõnavara, kõne ladusust, grammatika õigsust). Kujundava hindamise käigus seab õpilane endale õpieesmärgid ning valib endale sobivaid õpistrateegiaid õppides tundma oma tugevaid ja nõrku külgi.

6.3. MATEMAATIKA

6.3.1. Õpetuse eesmärgid

Matemaatikaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) saab aru matemaatika vajalikkusest oma elus ja tegevuses;
- 2) oskab suunamisel otsida matemaatikaalast teavet (sh Internetist);
- 3) omandab iseseisvaks tööks ja koostööks vajalikud oskused ning hoiakud;
- 4) õpib ümbritseva maailma esemeid ja nähtusi struktureerima (järjestama, võrdlema, rühmitama, loendama, mõõtma);
- 5) omandab:
 - naturaalarvude, harilike ja kümnendmurdude praktilise tähenduse;
 - kujutluse peamistest suurustest, suuruse mõõtmise ühikutest ja nendevahelistest tähtsamatest seostest;

- meetermõõdustiku ja ajaühikute süsteemi tähenduse ja oskuse neid praktiliselt kasutada;
- lihtsamate mõõtmiste sooritamise vilumuse, oskuse kasutada mõõteriistu (joonlaud, kaal, kell);
- oskuse sooritada kõiki nelja aritmeetilist tehet õpitud mitmekohaliste naturaali- ja murdarvudega;
- oskuse lahendada liht- ja liittekstülesandeid;
- kujutluse geomeetristest kujunditest ja kehadest, nende tunnustest ja omadustest;
- oskuse moodustada/joonestada geomeetristi kujundeid joonestusvahendite abil.

6.3.2. Õppetöö rõhuasetused 1.–2. klassis

6.3.2.1. Õpetamise ülesandeks on aidata lastel omandada kujutlus matemaatikast kui õppeainest. Konkreetsete praktiliste toimingute kaudu selgitatakse, millega aine tegeleb ning kuidas see on seotud õpilaste endi elu ning tegevusega.

6.3.2.2. Täpsustatakse õpilaste kogemuslikke kujutlusi esemete ja suuruste maailmast, omandatakse kujutlused hulkadest, vormist, ruumist ja ajast, arvudest 20 piires, arvude liitehitusest ja esitamisest kümnendsüsteemis. Õpitakse opereerima hulkadega, sooritama liitmis- ja lahutamistehteid suulise arvutamise võtet kasutades.

6.3.2.3. Õpitakse ära tundma ja nimetama lihtsamaid geomeetristi kujundeid, omandatakse esmased kujutlused mõõtmisest ja mõõtühikutest. Esmasel tutvumisel tekstülesannetega õpitakse rakendama liitmise ja lahutamise elementaaroskusi lihtsamate eluliste probleemide lahendamiseks.

6.3.3. Taotletavad õpitulemused 1.–2. klassis

6.3.3.1. 1. klassi lõpuks õpilane:

- 1) võrdleb ja järjestab esemeid suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi;
- 2) orienteerub ruumis ja tasapinnal küsimuse kus? ja korralduse pane ...! alusel;
- 3) opereerib hulkadega (oskab hulki võrrelda, võrdsustada ja ühendada ning eraldada osahulka);
- 4) vastab küsimusele mitu? (nii haaramise teel kui ka loendades);
- 5) nimetab, kirjutab ja võrdleb arve 10 piires;
- 6) teab arvude koostist 10 piires;
- 7) liidab ja lahutab 10 piires;
- 8) sooritab ja kommenteerib esemete hulga suurust muutvaid tegevusi (+, - , =);
- 9) teab rahaühikuid;
- 10) moodustab erinevatest õpitud rahatähtedest vajaliku rahasumma;
- 11) teab geomeetristi kujundite ring, kolmnurk, nelinurk nimetusi; 26
- 12) nimetab nädalapäevade ja aastaegade nimetusi õiges järjekorras;
- 13) konstrueerib praktiliselt geomeetristi kujundeid; joonistab kõverjoont; sirgjoont;
- 14) koostab matemaatilisi jutukei ja lahendab neid õpetaja abiga;
- 15) eristab tekst- ja tulpülesannet.

6.3.3.2. 2. klassi lõpuks õpilane:

- 1) moodustab abivahendeid kasutades arve 1–20;
- 2) vastandab hulgaelemente arvuga (20 piires);
- 3) määrab arvu koha naturaalarvude reas (20 piires);
- 4) järjestab arve 1–20;
- 5) eristab kümnelisi ja ühelisi kahekohalises arvus (20 piires);
- 6) loeb ja kirjutab arve 1–20;
- 7) loeb, kirjutab ja lahendab liitmis- ja lahutamisevõrdusi 20 piires (järku ületamata);
- 8) kasutab vajaduse korral liitmise vahetuvusseadust;
- 9) lahendab kolme arvu liitmise või lahutamise liitülesandeid (20 piires);

- 10) seostab ajasuhteid eile, täna, homme nädalapäevadega;
- 11) eristab ajasuhteid üleeile ja ülehommegi;
- 12) tunneb kellade liike ja kellaosade nimetusi;
- 13) määrab aega täistundides;
- 14) kasutab mõõtmisel pikkusühikut sentimeeter;
- 15) mõõdab joonlaua abil lõigu pikkust sentimeetrites;
- 16) võrdleb lõikude pikkusi mõõtmise tulemuste järgi;
- 17) joonestab ettemärgitud punktide järgi joonlaua abil kolmnurka ja nelinurka;
- 18) tajub lihttekstülesannete struktuuri, teab nende lahendamise üldpõhimõtteid ning vormistamisnõudeid;
- 19) kasutab õpitud rahaühikuid ostu-müügi operatsioonide praktilisel sooritamisel (20 piires);
- 20) koostab ja lahendab ühetehtelisi tekstülesandeid summa ja vahe leidmiseks 20 piires (õpetaja abiga).

6.3.4. Õppetöö rõhuasetused 8.–9. klassis

6.3.4.1. 8.–9. klassis laiendatakse ja süvendatakse teadmisi ning oskusi arvude järjestamisest, rühmitamisest, võrdlemisest 1000000 piires. Kinnistatakse mõistete valimise ja rakendamise oskusi ning mõnesammuliste tüüpülesannete lahendamiseks vajalikke tegevusi. Luuakse eeldused lihtsate matemaatiliste tekstide ja mudelite mõistmiseks, omandatud oskuste teadlikuks kasutamiseks elukutse omandamisel. Süvendatult kirjeldatakse ja selgitatakse matemaatilisi tegevusi igapäevaste eluliste probleemide lahendamisel (palk, maksud, arved).

6.3.4.2. Täpsustatakse ja laiendatakse teadmisi geomeetriliste kujundite ja kehade tunnustest ja omadustest. Antakse kujutlus pindala- ja ruumalaühikutest, õpitakse sooritama vastavaid arvutusi geomeetriaülesannete lahendamisel.

6.3.4.3. Laiendatakse peamiste mõõtühikute kasutamise ja naaberühikuteks teisendamise oskusi. Lahendatakse tekstülesandeid, sealhulgas rakenduslikke ülesandeid; kujundatakse arusaam vajadusest kirjeldada elust tulenevaid probleeme matemaatilise tekstina; õpetatakse lugema ja koguma lihtsaid andmestikke, arvutama aritmeetilist keskmist; lugema ja koostama mõningaid tulp- ja sektordiagramme.

6.3.4.4. Oluliseks peetakse kõigi omandatud arvutusoskuste kasutamist igapäevaste eluliste probleemide (laen, järelmaks, intress, alla- ja juurdehindlus) modelleerimisel ja lahendamisel. Kujundatakse oskus kavandada oma tegevust lahendusstrateegia otsingul ja arvutamise võtete valimisel.

6.3.5. Taotletavad õpitulemused 8.–9. klassis

6.3.5.1. 8. klassi lõpuks õpilane:

- 1) järjestab naturaalarve 1 000 000 piires suuliselt ja kirjalikult;
- 2) loeb, kirjutab, nimetab arve kasvavas ja kahanevas järjekorras 1 000 000 piires;
- 3) võrdleb arve 1 000 000 piires;
- 4) ümardab arve etteantud järguni (1 000 000 piires);
- 5) teab Rooma numbraid I–XXXV;
- 6) liidab, lahutab; korrutab, jagab ühe- ja kahekohalise arvuga 1 000 000 piires;
- 7) liidab ja lahutab ühenimelisi murde ja segaarve;
- 8) korrutab ja jagab murde naturaalarvuga;
- 9) leiab tervikut osa järgi;
- 10) liidab ja lahutab kümnendmurde;
- 11) korrutab ja jagab kümnendmurde ühe- ja kahekohalise naturaalarvuga;
- 12) leiab aritmeetilist keskmist;
- 13) kasutab arvutamisel pikkus-, raskus-, mahu-, aja- ja rahaühikute seoseid ja suhteid;
- 14) sooritab tehteid nimega arvudega (ka kümnendmurdudena väljendatult);

- 15) teab pindalaühikuid ruutmillimeeter, ruutsentimeeter, ruutdetsimeeter, ruutmeeter, ruutkilomeeter; aar, hektar;
- 16) eristab keskkonnas geomeetrilisi kujundeid (ristkülik, ruut) ja kehi (kuup, risttahukas, silinder, püramiid, kera);
- 17) arvutab valemi ($S = a \cdot a$; $S = a \cdot b$) abil pindala;
- 18) joonestab sümmeetriatelje suhtes sümmeetrilisi lõike, kolmnurki ja nelinurki;
- 19) arvestab tekstülesannete kirjaliku vormistamise nõudeid ja teab lahenduse otsingu võtteid;
- 20) lahendab ja koostab kuni kolmetehtelisi tekstülesandeid skeemi järgi.

6.3.5.2. Põhikooli lõpetaja:

- 1) loeb ja kirjutab arve 1 000 000 piires;
- 2) eristab järguühikuid;
- 3) võrdleb arve 1 000 000 piires;
- 4) ümardab arve etteantud järguni (1 000 000 piires);
- 5) liidab ja lahutab; korrutab ja jagab kahekohalise arvuga (1 000 000 piires);
- 6) kontrollib nelja aritmeetilise tehte õigsust vastava pöördtehtega;
- 7) leiab puuduva tehtekomponendi;
- 8) määrab tehete järjekorra nelja- ja viietehtelistes ülesannetes;
- 9) kasutab kalkulaatorit;
- 10) teab protsendi praktilist tähendust;
- 11) teisendab hariliku murru kümnendmurruks ja vastupidi;
- 12) korrutab ja jagab kümnendmurdu kahekohalise arvuga;
- 13) teab õpitud mõõtühikuid ja nende vahelisi seoseid;
- 14) väljendab protsente kümnendmurdudena ja vastupidi;
- 15) leiab protsenti arvust ja arvu protsendi järgi;
- 16) liidab, lahutab; korrutab ja jagab nimega arve kahekohalise arvuga (teisendamisega);
- 17) arvutab ruudu ja ristküliku ümbermõõdu ning pindala; arvutab kuubi ja risttahuka ruumala kas mõõtmisel saadud või etteantud andmete järgi;
- 18) loeb ring-, tulp- ja joondigramme;
- 19) lahendab probleemsituatsioonide põhjal kuni kolmetehtelisi tekstülesandeid.

6.3.6. Matemaatika õpitulemused ja õppesisu 1.-2. klassis

Matemaatika nädalatundide arv 1. ja 2. klassis jaotatuna teemaplokkidesse (orienteeruv tundide jaotus):

Õppesisu	1. klass	2. klass
Arvutamine	90	90
Mõõtmine ja tekstülesanded	40	50
Geomeetrilised kujundid	30	20
Tundide varu kordamiseks	15	15
	175	175

1. klass

Arvutamine - 90 tundi

Õpitulemused	Õppesisu
1) võrdleb ja järjestab esemeid suuruse, pikkuse, laiuse ja kõrguse järgi;	Arvude võrdlemine ja järjestamine.
2) orienteerub ruumis ja tasapinnal küsimuse <i>kus?</i> ja korralduse <i>pane ...!</i> alusel;	Mõisted: parem- vasak, all- ülal, all- peal, ees- taga.
3) opereerib hulkadega (oskab hulki võrrelda, võrdsustada ja ühendada ning eraldada osahulka);	Hulkade võrdlemine ja järjestamine.

4) vastab küsimusele <i>mitu?</i> (nii haaramise teel kui ka loendades);	Hulka elementide loendamine.
5) nimetab, kirjutab ja võrdleb arve 10 piires;	Arvud 0–10, nende esitus üheliste, kümneliste summana.
6) teab arvude koostist 10 piires;	
7) liidab ja lahutab 10 piires;	Arvude liitmine, lahutamine peast 10 piires.
8) sooritab ja kommenteerib esemete hulga suurust muutvaid tegevusi (+ , - , =);	Arvude liitmine, lahutamine peast 10 piires.

Mõõtmine ja tekstülesanded – 40 tundi

Õpitulemused	Õppesisu
1) koostab matemaatilisi jutukesti ja lahendab neid õpetaja abiga;	Tekstülesannete analüüsimine ja lahendamine. Tulemuste reaalsuse hindamine. Tekstülesannete koostamine.
2) eristab tekst- ja tulpülesannet.	Tekst- ja tulpülesanne tundmaõppimine.
4) seostab ajasuhteid <i>eile, täna, homme</i> nädalapäevadega; eristab ajasuhteid <i>üleeile</i> ja <i>ülehomme</i> ;	Aja määratlemine.
5) tunneb kellade liike ja kellaosade nimetusi;	Kella osad, kellade liigid.
7) määrab aega täistundides;	Kella tundmine täistundides.

Geomeetrilised kujundid – 15 tundi

Õpitulemused	Õppesisu
1) kasutab mõõtmisel pikkusühikut <i>sentimeeter</i> ;	Punkt, sirglõik, sirge. Lõigu pikkus. Murdjoon, selle pikkus. Kolmnurk ja nelinurk, nende tipud, küljed ja nurgad. Ruut ja ristkülik. Ring. Kuup, risttahukas, kera, silinder, koonus, kolm- ja nelinurkne püramiid. Geomeetrilised kujundid igapäevaelus.
2) mõõdab joonlaua abil lõigu pikkust sentimeetrites;	Joonlaua abil mõõtmine.
3) võrdleb lõikude pikkusi mõõtmise tulemuste järgi;	Lõikude pikkuste võrdlemine.
4) joonestab ettemärgitud punktide järgi joonlaua abil kolmnurka ja nelinurka;	Antud pikkusega lõigu joonestamine.

2. klass

Arvutamine – 90 tundi

Õpitulemused	Õppesisu
1) moodustab abivahendeid kasutades arve 1–20;	Arvud 0 – 20, nende esitus üheliste, kümneliste ja kümneliste summana.
2) vastandab hulgaelemente arvuga (20 piires);	Võrdus ja võrratus.
3) määrab arvu koha naturaalarvude reas (20 piires);	Arvude võrdlemine ja järjestamine.
4) järjestab arve 1–20;	Järgarvud. Paaris- ja paaritud arvud.
5) eristab kümnelisi ja ühelisi kahekohalises	Arvude liitmine ja lahutamine peast 20 piires.
	Liitmis- ja lahutamistehte komponentide

arvus (20 piires); 6) loeb ja kirjutab arve 1–20; 7) loeb, kirjutab ja lahendab liitmis- ja lahutamisvõrdusi 20 piires (järku ületamata); 8) kasutab vajaduse korral liitmise vahetuvusseadust; 9) lahendab kolme arvu liitmise või lahutamise liitülesandeid (20 piires);	nimetused (liidetav, summa; vähendatav, vähendaja, vahe).
--	---

Mõõtmine ja tekstülesanded – 50 tundi

Õpitulemused	Õppesisu
1) seostab ajasuhteid <i>eile, täna, homme</i> nädalapäevadega; 2) eristab ajasuhteid <i>üleeile</i> ja <i>ülehomme</i> ; 3) tunneb kellade liike ja kellaosade nimetusi; 4) määrab aega täistundides; 5) kasutab mõõtmisel pikkusühikut <i>sentimeeter</i> ; 6) mõõdab joonlaua abil lõigu pikkust sentimeetrites; 7) võrdleb lõikude pikkusi mõõtmise tulemuste järgi; 8) tajub lihttekstülesannete struktuuri, teab nende lahendamise üldpõhimõtteid ning vormistamisnõudeid; 9) kasutab õpitud rahaühikuid ostu-müügi operatsioonide praktilisel sooritamisel (20 piires); 10) koostab ja lahendab ühetehtelisi tekstülesandeid summa ja vahe leidmiseks 20 piires (õpetaja abiga).	Ajavormid <i>eile, täna, homme</i> , nädalapäevad. Ajaühikud sekund, minut, tund, ööpäev, nendevahelised seosed. Kella tundmine täistundides. Pikkuse mõõtmine sentimeetrites. Rahaühikud. Ühetehteliste tekstülesannete lahendamine.

Geomeetrilised kujundid – 20 tundi

Õpitulemused	Õppesisu
1) joonestab ettemärgitud punktide järgi joonlaua abil kolmnurka ja nelinurka;	Punkt, sirglõik, sirge. Lõigu pikkus. Antud pikkusega lõigu joonestamine.

6.3.7. Matemaatika õpitulemused ja õppesisu 8.-9. klassis

Matemaatika nädalatundide arv jaotatuna teemaplokkidesse (orienteeruv tundide jaotus):

Õppesisu	8. klass	9. klass
Aritmeetika	140	110
Geomeetria	60	55
Kordamine		35
Varu	10	10
Kokku	210	210

8. klass**Aritmeetika (140 tundi)**

Õpitulemused	Õppesisu
1) järjestab naturaalarve 1 000 000 piires suuliselt ja kirjalikult;	Arvude moodustamine, lugemine ja kirjutamine;
2) loeb, kirjutab, nimetab arve kasvavas ja kahanevas järjekorras 1 000 000 piires;	Arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras. Arvu naabrid. Arvude kirjutamine järkude tabelisse ja tabelist välja. Arvu esitamine järguühikute summana. Arvu koostamine antud järguühikutest. Järgu väikseima ja suurima arvu nimetamine.
3) võrdleb arve 1 000 000 piires;	Arvude võrdlemine, suurendamine ja vähendamine mingi arvu võrra või mingi arv korda.
4) ümardab arve etteantud järguni (1 000 000 piires);	Arvude ümardamine antud järguni.
5) teab Rooma numbreid I–XXXV;	Rooma numbrid I–XXXV.
6) liidab, lahutab; korrutab, jagab ühe- ja kahekohalise arvuga 1 000 000 piires;	Kirjalik liitmine ja lahutamine 1 000 000 piires (üleminekuta ja üleminekuga). Liitmis- ja lahutamistehete õigsuse kontrollimine pöördtehetega. Tehete järjekord nelja- ja viietehtelistes ülesannetes. Ümarsulud. Kirjalik korrutamine ja jagamine ühe- ja kahekohalise arvuga. Kirjalik korrutamine ja jagamine täiskümnete ja -sadadega. Kirjaliku korrutamise- ja jagamistehte kontrollimine pöördtehetega. Tundmatu tehtekomponendi leidmine (neli aritmeetilist tehet).
7) liidab ja lahutab ühenimelisi murde ja segaarve;	Ühenimeliste murdude liitmine ja lahutamine. Segaarvude liitmine ja lahutamine.
8) korrutab ja jagab murde naturaalarvuga;	Ühenimeliste murdude korrutamine ja jagamine naturaalarvuga.
9) leiab tervikut osa järgi;	Terviku leidmine osa järgi.
10) liidab ja lahutab kümnendmurde;	Kümnendmurdude liitmine ja lahutamine kõigis raskusastmetes.
11) korrutab ja jagab kümnendmurde ühe- ja kahekohalise naturaalarvuga;	Kümnendmurdude korrutamine ja jagamine ühe- ja kahekohalise naturaalarvuga.
12) leiab aritmeetilist keskmist;	Aritmeetiline keskmine.
13) arvestab tekstülesannete kirjaliku vormistamise nõudeid ja teab lahenduse otsingu võtteid;	Lihtülesanded: tegevuse kestvuse, lõppemise või algusaja arvutamine. Kujundite pindala leidmine. Sõltuvused: aeg = teepikkus : kiirus; kiirus = teepikkus : aeg; teepikkus = kiirus · aeg. Terviku leidmine ühe ja mitme osa järgi.
14) lahendab ja koostab kuni kolmetehtelisi tekstülesandeid skeemi järgi.	Kahe- ja kolmetehteliste tekstülesannete lahendamine lahendusplaani alusel; tekstülesande koostamine antud skeemi järgi.

Geomeetria (60 tundi)

1) kasutab arvutamisel pikkus-, raskus-, mahu-, aja- ja rahaühikute seoseid ja suhteid;	Pikkusühikud: kilomeeter, meeter, detsimeeter, sentimeeter, millimeeter. Raskusühikud: tonn, tsentner, kilogramm, gramm. Mahuühikud: liiter, detsiliiter (dl), milliliiter (ml). Ajaühikud: sajand, aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund; rahaühikud: euro, sent.
2) sooritab tehteid nimega arvudega (ka kümnendmurdudena väljendatult);	Mitmenimelise arvu väljendamine kümnendmurruna ja vastupidi (4 m 55 cm = 4,55 m; 7,352 kg = 7 kg 352 g). Nimega arvude liitmine, lahutamine, korrutamine ja jagamine ühe- ja kahekohalise arvuga kõigis raskusastmetes.
3) teab pindalaühikuid ruutmillimeeter, ruutsentimeeter, ruutdetsimeeter, ruutmeeter, ruutkilomeeter; aar, hektar;	Pindalaühikud ruutmillimeeter (mm ²), ruutsentimeeter (cm ²), ruutdetsimeeter (dm ²), ruutmeeter (m ²), ruutkilomeeter (km ²), aar (a), hektar (ha); nimetamine, märkimine, teisendamine.
4) eristab keskkonnas geomeetrilisi kujundeid (ristkülik, ruut) ja kehi (kuup, risttahukas, silinder, püramiid, kera);	Geomeetriliste kehade kuup, risttahukas, silinder, püramiid, kera nimetamine, leidmine ümbritsevast keskkonnast, eristamine, osade nimetamine. Kuubi ja risttahuka pinnalaotuste vaatlemine ja võrdlemine.
5) arvutab valemi ($S = a \cdot a$; $S = a \cdot b$) abil pindala;	Ruudu ja ristküliku külgede mõõtmine ja pindala arvutamine ($S = a \cdot a$; $S = a \cdot b$).
6) joonestab sümmeetriatelje suhtes sümmeetrilisi lõike, kolmnurki ja nelinurki.	Telgsümmeetria.

9. klass**Aritmeetika (110 tundi)**

Õpitulemused	Õppesisu
1) loeb ja kirjutab arve 1 000 000 piires;	Arvude moodustamine, lugemine ja kirjutamine.
2) eristab järguühikuid;	Arvude nimetamine kasvavas ja kahanevas järjekorras. Arvu naabrid. Arvude kirjutamine järkude tabelisse ja tabelist välja. Arvu esitamine järguühikute summana. Arvu koostamine antud järguühikutest. Järgu väikseima ja suurima arvu nimetamine.
3) võrdleb arve 1 000 000 piires;	Arvude võrdlemine, suurendamine ja vähendamine mingi arvu võrra või mingi arv korda.
4) ümardab arve etteantud järguni (1 000 000 piires);	Arvude ümardamine antud järguni.
5) liidab ja lahutab; korrutab ja jagab kahekohalise arvuga (1 000 000 piires);	Kirjalik liitmine ja lahutamine 1 000 000 piires. Kirjalik korrutamine ja jagamine kahekohalise arvuga 1 000 000 piires.
6) kontrollib nelja aritmeetilise tehte õigsust vastava pöördtehtega;	Liitmis- ja lahutamistehete õigsuse kontrollimine pöördtehetega. Korrutamise- ja jagamistehete kontrollimine pöördtehetega.

7) leiab puuduva tehtekomponendi;	Tundmatu tehtekomponendi leidmine (neli aritmeetilist tehet).
8) määrab tehete järjekorra nelja- ja viietehtelistes ülesannetes;	Tehete järjekord nelja- ja viietehtelistes ülesannetes. Ümarsulud.
9) kasutab kalkulaatorit;	Kalkulaatori kasutamine liitmisel, lahutamisel, korrutamisel, jagamisel. Mitmeteheline arvutus kalkulaatoril.
10) teisendab hariliku murru kümnendmurruks ja vastupidi;	Hariliku murru teisendamine kümnendmurruks ja vastupidi.
11) korrutab ja jagab kümnendmurdu kahekohalise arvuga;	Kümnendmurdude korrutamine ja jagamine kahekohalise arvuga.
12) teab protsendi praktilist tähendust;	Protsendi mõiste ja protsendi kasutamine praktikas
13) väljendab protsente kümnendmurdudena ja vastupidi;	Protsendi väljendamine kümnendmurruks ja vastupidi.
14) leiab protsenti arvust ja arvu protsendi järgi;	Protsendi leidmine arvust. Arvu leidmine protsendi järgi.
15) lahendab probleemsituatsioonide põhjal kuni kolmetehtelisi tekstülesandeid.	Tekstülesannete lahendamine probleemsituatsioonide põhjal (kuni kolmetehtelised).

Geomeetria (55 tundi)

1) teab õpitud mõõtühikuid ja nendevahelisi seoseid;	Pikkusühikud: kilomeeter, meeter, detsimeeter, sentimeeter, millimeeter. Raskusühikud: tonn, tsentner, kilogramm, gramm. Mahuühikud: liiter, detsiliiter (dl), milliliiter (ml). Ajaühikud: sajand, aasta, kuu, nädal, ööpäev, tund, minut, sekund; rahaühikud: euro, sent. Pindalaühikud: ruutmillimeeter (mm^2), ruutsentimeeter (cm^2), ruutdetsimeeter (dm^2), ruutmeeter (m^2), ruutkilomeeter (km^2), aar (a), hektar (ha); nimetamine, märkimine, teisendamine. Ruumalaühikud: kuupmillimeeter (mm^3), kuupsentimeeter (cm^3), kuupdetsimeeter (dm^3), kuupmeeter (m^3), kuupkilomeeter (km^3); nimetamine, märkimine, teisendamine.
2) liidab, lahutab; korrutab ja jagab nimega arve kahekohalise arvuga (teisendamisega);	Nimega arvude liitmine ja lahutamine ning korrutamine ja jagamine kahekohalise arvuga.
3) arvutab ruudu ja ristküliku übermõõdu ning pindala; arvutab kuubi ja risttahuka ruumala kas mõõtmisel saadud või etteantud andmete järgi;	Ruudu ja ristküliku übermõõdu ja pindala arvutamine. Kuubi ja risttahuka servade mõõtmine. Kuubi ja risttahuka ruumala arvutamine (kas mõõtmisel saadud või etteantud andmete järgi).
4) loeb ring-, tulp- ja joondiagramme;	Ring-, tulp- ja joondiagrammide lugemine.

5) lahendab probleemsituatsioonide põhjal kuni kolmetehtelisi tekstülesandeid.	Probleemülesannete lahendamine.
--	---------------------------------

6.4. LOODUSÕPETUS

6.4.1. Õpetuse eesmärgid

Loodusõpetuse õpetamisega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb ära kodukoha ja Eesti loodusobjekte;
- 2) oskab looduses käituda, huvitub looduse tundmisest;
- 3) mõistab inimtegevuse mõju keskkonnale, väärtustab keskkonnasäästlikku eluviisi ning säästvat tarbimist; teab looduskaitse põhimõtteid;
- 4) teab ohutusreegleid ja käitub ennast ja teisi säästvalt vastavalt keskkonna tingimustele;
- 5) hangib loodusteaduslikku teavet, kasutades tekste, plaane, kaarte, mudeleid ning viies läbi vaatusi ja katseid: sõnastab saadud teavet, teeb märkmeid ja edastab neid graafiliselt suuliselt ja kirjalikult.

6.4.2. Õppetöö rõhuasetused 1.–2. klassis

6.4.2.1. 1.–2. klassis moodustab loodusõpetuse ainestiku last ümbritsev keskkond. Tunnetuse lähtepunktiks on õpilaste praktilised kogemused ja igapäevaelu nähtused.

6.4.2.2. Loodusõpetuse tundides õpitakse kuulama, jälgima ja vaatlema loodusnähtusi ja -objekte, olulisel kohal on ühisvaatlused. Matemaatikaalaste teadmiste (nt suurus-, ruumi- jt mõisted) abil õpetatakse loodusnähtusi ja -objekte võrdlema, sobitama ja rühmitama.

Emakeelealastele teadmiste toetudes õpitakse loodusnähtusi ja -objekte kirjeldama.

Kujundatakse suuliselt esitatud korralduste mõistmise ja täitmise oskus. Loodusteaduste omandamist ja kinnistamist saadab käeline tegevus loodus- või tööõpetuse tunnis:

vaatlusaluse objekti voolimine, joonistamine (šabloon järgi), värvimine, lõikamine, rebimine ja kleepimine, seoseid ja suhteid kajastava pildiseeria järjestamine sisu järgi.

6.4.2.3. Tähelepanu pööratakse õpilaste tundeelu arendamisele ning väärtushinnangute ja -hoiakute kujundamisele, liikumisele ja käitumisele looduses, väärtustatakse terveid eluviise. Pannakse alus keskkonnataju kujunemisele, tunnetuslikule huvile ja austusele looduse vastu.

6.4.2.4. Peamiseks õppeviisiks 1.–2. klassis on vaatlus ja praktiline tegevus loodusobjektidega, looduslikele vahenditele ja piltidele toetuv vestlus. Palju kasutatakse didaktilist mängu ja õuesõpet. Õppetegevusega kujundatakse lisaks loodusloolistele teadmiste õpilaste suhtlemis- ja kollektiivse töö oskusi ning rahuldatakse laste liikumisvajadust (eriti välitundides läbiviidud mängud).

6.4.2.5. Väimsete ülesannete täitmisel toetutakse (eelistatult) looduslikele või näitlikele vahenditele.

6.4.3. Taotletavad õpitulemused 1.–2. klassis

6.4.3.1. 1. klassi lõpuks õpilane:

- 1) lahendab õpitud ülesandeid koostöös õpetajaga (värvimis-, sobitus-, valikülesandeid jt);
- 2) keskendab õpetaja (täiskasvanu) suunamisel tähelepanu vaatlusobjektile;
- 3) orienteerub kodus, koolis ja kooliteel (täiskasvanute abil);
- 4) eristab õpitud taimi, loomi, linde ja loodusnähtusi, õpetaja küsimustele toetudes kirjeldab neid 2–4-sõnalise lausega;
- 5) nimetab õpitud kodu- ja metslinde, taimi, nende kuuluvusrühma (piltide rühmitamine);
- 6) nimetab aastaaegu, nende järjestust ja aastaegadele iseloomulikke loodusnähtusi.

6.4.3.2. 2. klassi lõpuks õpilane:

- 1) täidab tuttavaid verbaalselt esitatud ühe- ja kaheosalisi tööjuhiseid valdavalt iseseisvalt;

- 2) nimetab, rühmitab kodukoha elusa ja eluta looduse objekte ja toob esile nende iseloomulikud tunnused (õpetaja abiga või küsisõnade toel);
- 3) võrdleb vaadeldavaid objekte 2–3 tajutava tunnuse põhjal (õpetaja suunamisel);
- 4) iseloomustab loodusvaatlustes nähtut (tugisõnadele toetudes);
- 5) keskendab õpetaja (täiskasvanu) suunamisel tähelepanu vaatlusobjektile; teeb lihtsamaid loodusvaatlusi (õpetaja suunamisel); iseloomustab loodusvaatlustes nähtut (tabeli alusel, tugisõnadele toetudes);
- 6) kirjeldab peamisi aasta jooksul toimuvaid rütmilisi muutusi elus ja eluta looduses;
- 7) loetleb õpitud taimede nimetusi ja nende kuuluvusrühma (juurviljad, puuviljad, köögiviljad, lilled, lehtpuud, okaspuud);
- 8) loetleb õpitud loomade/lindude nimetusi ja tunneb kuuluvusrühma (metsloomad, (-linnud), koduloomad, (-linnud), rändlinnud), nimetab mõningaid fakte nende elu kohta;
- 9) nimetab koduümbruse veekogusid, pinnavorme, puid, taimi, loomi õpitu ulatuses;
- 10) kirjeldab 3–4 lausega aastaajale iseloomulikke tegevusi (pildile toetudes);
- 11) järjestab (abivahenditele toetudes) aastaegadele vastavaid kuid ja seostab neid enda või oma pereliikme olulise sündmusega/tegevusega.

6.4.4. Õppetöö rõhuasetused 8.–9. klassis

6.4.4.1. 8. klassis luuakse kujutlus Euroopa loodusest ja 9. klassis maailma loodusest võrreldes Eestiga. Vastavalt süvendatakse teadmisi ka Eesti loodusest: kuuluvus soojusvöötmesse ja loodusvööndisse, sarnased ja erinevad pinnavormid, taime- ja loomaliigid, inimrassid, kliima sarnasus ja erinevus maailmas. Oluline on orienteerumine kaardil ja gloobuse kui Maa mudeli teadvustamine. Omandatakse teadmised Eesti seostest Euroopa ja maailmaga (inimtegevus, transport, kaubavahetus) ja globaalprobleemidest (loodushoid Eestis, Euroopas ja maailmas, riikide erinev suhtumine).

6.4.4.2. Õppevormid on samalaadsed 6.–7. klassis kasutatavatega. Suureneb tekstide kasutamise osatähtsus teadmiste hankimisel. Omandatakse oskus otsida iseseisvalt loodusloolist teavet õppe- ja teabekirjandusest, Internetist. Kogu õppetegevus on suunatud tervikliku kujutluse loomisele maailma loodusest. Terviklik kujutlus sisaldab ühtlasi teadmisi füüsikast ja keemiast.

6.4.5. Taotletavad õpitulemused 8.–9. klassis

6.4.5.1. 8. klassi lõpuks õpilane:

- 1) leiab teavet kaartidelt ja atlastest; näitab kaardil ja nimetab ning kannab õpitud objektid/piirkonnad kontuurkaardile;
- 2) iseloomustab kaardi abil loodusvööndite paiknemist, nimetab piirkonnale iseloomulikke taimi ja loomi, kirjeldab inimtegevust ja selle mõju piirkonna loodusele;
- 3) rühmitab elusorganisme erinevatel alustel, toob näiteid erinevate organismide omavahelistest seostest looduses;
- 4) eristab õpitud aineid/materjale ja kirjeldab nende omadusi; toob näiteid nende kasutamise kohta igapäevaelus;
- 5) viib läbi mõõtmisi, teisendab mõõtühikuid (õpitu piires);
- 6) nimetab eriliigilisi valgusallikaid ja selgitab nende olulisi tunnuseid;
- 7) kirjeldab joonise põhjal Päikesesüsteemi ehitust;
- 8) mõistab, milliseid ohtusid kätkeb kiire liikumine;
- 9) kirjeldab kehade vastastikust mõju ja jõudude rakendumist ning toob nende kohta näiteid igapäevaelust.

6.4.5.2. Põhikooli lõpetaja:

- 1) iseloomustab ja võrdleb teabeallikate järgi (plaani toel) objekte/piirkondi, toob näiteid looduskomponentide vaheliste ning keskkonna ja inimtegevuse vaheliste seoste kohta; esitab teavet kaasõpilastele;
- 2) eristab ja nimetab joonisele/mudelile toetudes inimkeha elundeid-elundkondi ning kirjeldab nende funktsioone;
- 3) teab ja väärtustab tervisliku eluviisi põhimõtteid;
- 4) demonstreerib õpitu olukorras peamisi esmaabivõtteid;
- 5) kirjeldab-selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus;
- 6) kirjeldab olmes kasutatavate lihtsa tööpõhimõttega seadmete toimimist, käsitleb ohutult olmes kasutatavaid mõõteriistu;
- 7) toob näiteid õpitud ainete/materjalide kasutusvõimaluste kohta igapäevaelus; mõistab tuntumate olmekemikaalide ohtlikkust ning järgib neid kasutades ohutusnõudeid;
- 8) toob näiteid elektritarvitite kasutamise kohta igapäevaelus, selgitab kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid;
- 9) mõistab elukeskkonda säästva suhtumise vajalikkust; kirjeldab keskkonna säästmise võimalusi.

6.4.6. Loodusõpetuse õpitulemused ja õppesisu 1.-2. klassis

	1. klass	2. klass
Aastaajad	8	5
Organismid ja elupaigad	7	8
Mõõtmine ja võrdlemine	5	5
Ilm	7	3
Organismide rühmad ja kooselu	8	4
Kokku	35	35

1. klass

Aastaajad (5 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) märkab muutusi looduses ning seostab need aastaegade vaheldumisega; 2) toob piltide abil näiteid erinevate organismide eluavalduste ja omavaheliste seoste kohta eri aastaegadel; 3) toob õpetaja abiga näiteid looduses toimuvate aastaajaliste muutuste tähtsuse kohta inimese elus.	Aastaajad. Aastaegade vaheldumine looduses seoses soojuse ja valguse muutustega. Taimed, loomad ja seened eri aastaegadel. Kodukoha elurikkus ja maastikuline mitmekesisus Praktilised tööd ja IKT rakendamine: 1) õppekäigud aastaajaliste erinevuste vaatlemiseks. Maastikuvaatlus; 2) puu ja sellega seotud elustiku aastaringne jälgimine.	Suvi, sügis, talv, kevad, soojus, valgus, taim, loom, seen, kodukoht, veekogu, maastik

Organismid ja elupaigad (7 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) kirjeldab õpetaja küsimuste toel taimede, loomade ja seente välisehitust, seostab seda elukeskkonnaga ning toob	Organismid ja elupaigad. Maismaataimed ja -loomad, välisehitus ja mitmekesisus. Taimede ja loomade eluavaldused: toitumine ja kasvamine. Koduloomad.	puu, põõsas, rohhtaim, teravili, juur, vars, leht, õis, vili, keha, pea, jalad, saba, kael, tiivad,

näiteid nende tähtsuse kohta looduses; 2) nimetab mõnda tuntumat söödavaid ja mürgiseid kübarseeni ning oskab vältida mürgiste seentega seotud ohtusid.	Praktilised tööd ja IKT rakendamine: 1) loodusvaatlused: taimede välisehitus; loomade välisehitus; 2) ühe taime või looma uurimine, kirjeldamine; 3) õppekäik: organismid erinevates elukeskkondades.	nokk, suled, karvad, toitumine, kasvamine, metsloom, koduloom, lemmikloom
--	--	---

Mõõtmine ja võrdlemine (5 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) teeb lihtsamaid uurimuslikke tegevusi.	Mõõtmine ja võrdlemine. Kaalumine, pikkuse ja temperatuuri mõõtmine juhendamisel. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: 1) kehade kaalumise; 2) õpilaste pikkuse mõõtmine ja võrdlemine.	mõõõtühik, termomeeter, kaalud, kaalumise, mõõtmine, katse

Ilm (7 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) teeb lihtsamaid ilmavaatlusi, iseloomustab ilma ning valib ilmale vastava välisriietuse.	Ilm. Ilmastikunähtused. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: 1) ilma vaatlemine.	pilvisus, tuul, õhutemperatuur, sademed: vihm, lumi

Organismide rühmad ja kooselu (8 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) kirjeldab õpitud loomaliikide eluviise ja elupaiku; 2) arvestab taimede ja loomade vajadusi ning suhtub neisse vastutustundlikult.	Organismide rühmad ja kooselu. Taimede mitmekesisus. Loomade mitmekesisus. Seente mitmekesisus. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: 1) looma välisehituse ja eluviisi uurimine; 2) seente vaatlemine.	õistaim, vili, seeme, okaspuu käbi, sõnajalg, kalad, kahepaiksed, roomajad, linnud, imetajad, seeneniidistik, kübarseen, eosed

2. klass

Aastaajad (5 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) märkab muutusi looduses ning seostab neid aastaegade vaheldumisega; 2) toob näiteid looduses toimuvate aastaajaliste muutuste tähtsuse kohta inimese elus.	Aastaegade vaheldumine looduses. Taimed ja loomad eri aastaegadel. Kodukoha elurikkus ja maastikuline mitmekesisus. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: 1) õppekäigud aastaajaliste erinevuste vaatlemiseks. Ühe puu vaatlus kevadel; 2) tutvumine aastaajaliste muutustega.	suvi, sügis, talv, kevad, soojus, valgus, kodukoht, veekogu, maastik.

Organismid ja elupaigad (8 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) kirjeldab taimede välisehitust, toob näiteid nende tähtsuse kohta looduses; 2) eristab leht- ja okaspuud, põõsast ja puhmast; 3) eristab loomi toitumise ja liikumisvõime järgi; 4) kirjeldab õpitud loomaliikide eluviise ja elupaiku.	Maismaataimed, nende välisehitus ja mitmekesisus. Maismaaloomad, nende välisehitus ja mitmekesisus. Taimede ja loomade eluavaldused: toitumine ja kasvamine. Metsloomad. Koduloomad. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: 1) loodusvaatlused: taimede välisehitus; loomade välisehitus; 2) õppekäik: organismid erinevates elukeskkondades.	põõsas, puhmas, rohttaim, teravili, igihaljas, juur, tüvi, vars, oksad, leht, õis, urvad, vili, seemned, keha, pea, jalad, saba, kael, tiivad, nokk, suled, kere, karvad, soomused, toitumine, kasvamine

Mõõtmine ja võrdlemine (5 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) teab erinevaid mõõtühikuid; 2) kirjeldab esemeid ja kaaslasi, kasutades enda mõõtmistulemusi.	Kaalumine, pikkuse ja temperatuuri mõõtmine. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: 1) kehade kaalumise; 2) õpilaste pikkuse mõõtmine ja võrdlemine; 3) temperatuuri mõõtmine erinevates keskkondades.	mõõtühik, termomeeter, kaalud, kaalumise, mõõtmine.

Ilm (3 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) teeb ilmavaatlusi: päikesepaiste, tuul, sademed; 2) eristab eluta looduse nähtusi ning vaatleb neid.	Ilmavaatlused. Ilmastikunähtused. Vee ringlemine. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: 1) ilma vaatlemine; 2) õhutemperatuuri mõõtmine; 3) ilmaennustuse ja tegeliku ilma võrdlemine.	pilvisus, tuul, torm, äike, õhutemperatuur, sademed: vihm, lumi.

Organismide rühmad ja kooselu (4 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) teab, et ühte liiki kuuluvad organismid on sarnased; 2) kirjeldab loomade välisehitust; 3) kirjeldab taimede ja loomade elukeskkonda.	Taimede mitmekesisus. Loomade mitmekesisus.	vili, seeme, okaspuu käbi, sõnajalg, kalad, kahepaiksed, roomajad, linnud, imetajad, ussid, putukad, ämblikud, kooselu, taimtoiduline, loomtoiduline, segatoiduline, toiduahel.

6.4.7. Loodusõpetuse õpitulemused ja õppesisu 8.-9. klassis

	8. klass
Mõõtmine ja hindamine	2
Ained ja segud	8
Liikumine ja jõud	8
Kehade vastastikmõju	5
Mehaaniline töö ja energia	5
Valgus ja selle sirgjooneline levimine	7
Organismide rühmad	39
Maa gloobusel ja kaartidel	16
Maakera loodusvööndid	40
Maavarad	3
Tuntumad metallid	7
Kokku	140

8. klass

Mõõtmine ja hindamine

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) viib läbi mõõtmisi, teisendab pikkusühikuid: km, m, cm, mm suuremast väiksemaks ja vastupidi; 2) hindab kehade mõõtmeid ja vahemaid.	Kehade suuruse (pikkuse, laiuse, paksuse jne) ja nende vaheliste kauguste hindamine. Mõõtmine eri viisidel (käega seotud mõõtühikute, sammude jms ja mõõteriistade abil). Mõõtühikute teisendamine. <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Vaksa ja sammu pikkuse määramine. - Vahemaade hindamine ja tulemuse võrdlemine mõõtmistulemusega. - Koolilaua pikkuse ja laiuse hindamine, hindamistulemuse võrdlemine vaksa ja joonlauaga mõõdetud tulemusega. - Risttahukakujulise keha pikkuse, laiuse ja kõrguse (paksuse) mõõtmine	vaks risttahukas

Ained ja segud

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) kirjeldab õpitud ainete/materjalide omadusi; 2) toob näiteid nende kasutamise kohta igapäevaelus; 3) kirjeldab lahuse valmistamist; 4) toob näiteid tuntumate hapete, aluste ja soolade kasutamisest igapäevaelust; 5) toob näiteid igapäevaelus (nt toiduvalmistamisel)	Ained ja materjalid, nende omadused. Ained koosnevad osakestest. Liht- ja liitained (nt vesinik, hapnik, süsinik, vesi, süsihappegaas) ning nende sümbolid. Keemiline reaktsioon – uute ainete tekke protsess. Puhas aine; ainete segu. Segud ja lahused: õhk kui segu, segunevad ja mittesegunevad vedelikud. Happed, alused ja soolad igapäevaelus; ohutu ja keskkonnasäästlik kasutamine. Looduslikud happelised ained, happevihmad.	aine materjal lihtaine liitaine keemiline reaktsioon puhas aine ainete segu hape alus sool happevihm

kasutatavatest puhastest ainetest ja segudest;	<u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Lahuse valmistamine (nt soola-, suhkrulahus). - Segu lahutamine koostisosadeks. - Hapete ja aluste kindlakstegemine indikaatoritega. - Köögikeemia: ☐ soodavulkaan (sooda, äädikas); ☐ vikerkaarejook (erineva värvuse ja kangusega suhkrulahused ning nende kihid joogiklaasis); ☐ koogi küpsetamine (uuritakse lisatavate komponentide vajalikkust ja tähtsust küpsetusprotsessis); ☐ kuidas vanasti jäätist tehti? (soola lisamine jääle alandab külmumistemperatuuri) – katse jäätise koostisosade (suhkur, piim, koor, vanilje jm), jää, soola ja 2 suletava plastikaatkotiga; ☐ mis seguneb, mis mitte? - kohv ja koor, vesi ja õli; ☐ šokolaadi valmistamine kakaost, piimast, suhkrust ja võist;	
--	--	--

Liikumine ja jõud

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) viib läbi mõõtmisi, teisendab mõõtühikuid (õpitu piires); 2) mõistab, milliseid ohtusid kätkeb kiire liikumine; 3) mõõdab keha poolt läbitud teepikkust ja liikumise aega; 4) nimetab kiiruse mõõteriista; 5) teisendab õpetaja abiga kiiruse ühikuid (km/h → m/s); 6) kirjeldab öö ja päeva vaheldumise katset ja seostab katset Päikese ja Maaga; 7) kirjeldab (näitab katsega) Kuu tiirlemist ümber Maa (tiirlemisel on Kuu kogu aja pööratud ühe poolega Maa poole);	Mehaaniline liikumine. Ühtlane ja mitteühtlane liikumine. Trajektoor. Taevakehade liikumine: pöörlemine, tiirlemine. Teepikkuse ja aja mõõtmine; mõõtühikute teisendamine. Kiiruse mõõtmine ja arvutamine. Jõud ja kehade liikumine. Jõu mõõtmine. Liikumine ja jõud looduses ja tehnikas. <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Oma kõndimise kiiruse määramine.	mehaaniline liikumine trajektoor teepikkus kiirus jõud

Kehade vastastikmõju

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) viib läbi mõõtmisi, teisendab mõõtühikuid (õpitu piires); 2) mõõdab keha massi, teisendab mõõtühikuid: kg→g ja vastupidi; 3) toob näiteid kehade hõõrdumise kohta ja põhjendab, miks liikuvad kehad jäävad seisma; 4) toob näiteid elastsetest ja plastsetest kehadest; 5) mõõdab jõudu; 6) kirjeldab joonise põhjal Päikesesüsteemi ehitust; 7) kirjeldab kehade vastastikust mõju ja jõudude rakendumist ning toob nende kohta näiteid igapäevaelust; 8) kirjeldab õpetaja toel kahe keha vastastikmõju;	Keha mass, massi mõõtmine, mõõtühikute teisendamine. Jõud. Raskus, raskusjõud. Hõõrdumine, hõõrdejõud. Kehade elastsus ja plastsus; deformeerimine, elastsusjõud. Vastastikmõju esinemine looduses: Päikesesüsteem, gravitatsioon. <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Keha massi hindamine ja mõõtmine, hindamistulemuse ja mõõtmistulemuse võrdlemine. - Raskusjõu ja hõõrdejõu mõõtmine dünamomeetriga.	keha mass raskusjõud hõõrdumine hõõrdejõud elastsus plastsus deformeerimine elastsusjõud gravitatsioon dünamomeeter

Mehaaniline töö ja energia

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) kirjeldab-selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelust; 2) toob näiteid mehaanilise töö tegemisest; 3) toob näiteid olmes kasutatavatest lihtmehhanismidest; näitab kuidas nendega saab võitu jõus;	Töö. Võimsus. Energia, energia muunduvus ja jäävus, energia levimine lainena. Lihtmehhanism, lihtmehhanismide kasutamine. <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Lihtmehhanismide kasutamine olmeseadmetes. - Näitkatsete jälgimine ja kirjeldamine kava toel.	töö võimsus energia energia muunduvus ja jäävus lihtmehhanism

Valgus ja selle sirgjooneline levimine

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) nimetab eriliigilisi valgusallikaid ja selgitab nende olulisi tunnuseid; 2) valib eluruumi sobiva valgusallika ja põhjendab oma valikut; 3) teab, et Päike on täht; 4) loetleb spektri värvusi;	Valgusallikas. Päike, tähed kui valgusallikad; galaktikad. Astronoomia; maailmaruumi uurimise võimalused. Valgus kui liitvalgus; spekter. Valguse värvustega seotud nähtused looduses ja tehnikas. Valguse sirgjooneline levimine. Valguse	valgusallikas galaktika astronoomia spekter valguse kiirus vari varjutus

	kiirus. Vari. Varjutused. <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Tähistäeva vaatlemine. - Olmevalgustite valgusallikate (tavaline hõõgpirn, halogeenpirn, luminofoorlamp ehk säästupirn, LED) võrdlemine. - Varju uurimine.	
--	---	--

Organismide rühmad

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) rühmitab elusorganisme erinevatel alustel, toob näiteid erinevate organismide omavahelistest seostest looduses; 2) võrdleb abivahendite toel eri taimerühmadele iseloomulikku välisehitust; 3) selgitab õpetaja abiga taimede osa looduses ja inimtegevuses ning toob selle kohta näiteid; 4) selgitab õpetaja abiga seente ja samblike osa looduses ja inimtegevuses ning toob selle kohta näiteid; 5) selgitab õpetaja abiga selgrootute loomade osa looduses ja inimeste elus ning toob selle kohta näiteid; 6) väärtustab taimi, seeni, samblikke ja selgrootuid loomi eluslooduse oluliste osadena;	Taimed. Õis-, paljasseemne-, sõnajalg- ja sammaltaimede ning vetikate välisehituse põhijooned. Taimede osa looduses ja inimtegevuses. Taimede uurimise ja kasvatamisega seotud elukutsed. Õistaimede organid ja nende ülesanded. Fotosüntees. Õistaimede paljunemine ja levimisviisid. Seened. Seente mitmekesisus (kübar-, hallitus- ja pärmseened); nende välisehituse põhijooned. Toitumine surnud ja elusatest organismidest, parasitism ja sümbioos. Inimeste ja taimede nakatumine seenhaigustesse ning selle vältimine. Seente osa looduses ja inimtegevuses. Samblikud. Samblikud kui seente ja vetikate kooseluvorm. Samblike osa looduses ning inimtegevuses.	õistaim fotosüntees parasitism sümbioos samblik

Maa gloobusel ja kaartidel

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) leiab teavet kaartidelt ja atlasedest; 2) näitab kaardil ja nimetab õpitud objekte ja piirkondi, kannab need kontuurkaardile; 3) mõõdab vahemaid looduses sammude ja/või mõõtmisvahendite abil; 4) mõõdab vahemaid	Maa kujutamine gloobusel ja kaardil: poolkerad, ekvaator, poolused kaardivõrk. Kaartide mitmekesisus (sh interaktiivsed kaardid). Mõõtkava, vahemaade mõõtmine looduses ja kaardil. Maailmameri ja selle osad. Mandrid; suuremad riigid. Ajavööndid. <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Objektide leidmine-näitamine kaardil; asukoha kirjeldamine kava abil (asend	ekvaator poolus kaardivõrk interaktiivne kaart mõõtkava maailmameri ajavöönd

kaardil mõõtkava abil; 5) määrab ajavööndite kaardi abil kellaaja erinevuse maakera eri kohtades;	ekvaatori suhtes, asend mandril või maailmajaos, asend ookeanide/merede suhtes, riik või selle osa jne). Objektide kandmine kontuurkaardile. - Vahemaade mõõtmine looduses. Vahemaade mõõtmine kaardil mõõtkava abil. - Kellaaja erinevuste määramine ajavööndite kaardi põhjal. - Kaardi järgi liikumine; lihtsa plaani või kooliümbruse kaardi koostamine (abiga).	
--	--	--

Maakera loodusvööndid

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) leiab teavet kaartidelt ja atlastest; näitab kaardil ja nimetab ning kannab õpitud objektid/ piirkonnad kontuurkaardile; 2) iseloomustab kaardi abil loodusvööndite paiknemist, nimetab piirkonnale iseloomulikke taimi ja loomi, kirjeldab inimtegevust ja selle mõju piirkonna loodusele;	Jäävöönd. Tundra. Parasvöötme mets. Parasvöötme rohtla Kõrgusvööndilisus erinevates mäestikes. Loodusvööndid ja nende paiknemine (iseloomustamine kaardi abil), looduskomponentide (kliima, muldade, taimkatte, loomastiku, veestiku, pinnamoe) vastastikused seosed. Inimtegevus ja keskkonnaprobleemid erinevates loodusvööndites ning mäestikes.) <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Piltide abil loodusvöönditele iseloomulike taimede ja loomade tundmaõppimine. - Teabeallikatest loodusvööndite kohta info otsimine õpetaja juhendamisel. - Loodusvööndi kohta mõistekaardi koostamine koostegevuses.	tundra parasvöötme mets parasvöötme rohtla kõrgusvööndilisus loodusvöönd looduskomponent

Maavarad

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) leiab teavet kaartidelt ja atlastest; näitab kaardil ja nimetab ning kannab õpitud objektid/piirkonnad kontuurkaardile; 2) tunneb looduses ja pildil ära ning iseloomustab liiva, kruusa, savi, graniidi, liivakivi, lubjakivi, põlevkivi ja kivisöe; 3) toob näiteid õpitud maavarade kasutamise kohta.	Kivimid ja nende teke. Maavarad Eestis ja Euroopas. Soovitusi õppetegevuseks: <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Eesti tähtsamate maardlate näitamine kaardil. - Maavarade vaatlemine ja kirjeldamine. - Õppekäik loodusmuuseumisse: tutvumine maavaradega.	kivim maavara

Tuntumad metallid

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) toob näiteid metallide ja nende sulamite kasutamise kohta igapäevaelus;	Metallimaakidest metallide sulatamine. Metallid igapäevaelus, metallide iseloomulikud omadused. Metallide sulamid igapäevaelus. Metallid ja mittemetallid. Metallide korrosioon (raua näitel). <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Metallide füüsikaliste omaduste uurimine ja võrdlemine (soojus- ja elektrijuhtivus, kõvadus, magnetilised omadused vms). - Internetist andmete otsimine metallide ja sulamite omaduste ning nende rakendusvõimaluste kohta. - Metalli/sulami kohta mõistekaardi koostamine koostegevuses. - Raua korrosiooni uurimine erinevates tingimustes (http://mudelid.5dvision.ee/).	metall korrosioon soojusjuhtivus elektrijuhtivus kõvadus magnetilised omadused

9. klass

	9. klass
Inimese organism	46
Valguse peegeldumine ja murdumine	8
Võnkumine ja laine	6
Rõhumisjõud	5
Elektriõpetus	5
Magnetnähtused	4
Keemia igapäevaelus	8
Maailm	12
Euroopa ja Eesti	30
Reisisiht Euroopa	16
Kokku	140

Inimese organism

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) selgitab naha ülesandeid; 2) teab ja väärtustab naha tervishoiuga seotud tervislikku eluviisi;	Rakud, koed, elundid. Rakud: üherakulised ja hulkraksed elusolendid. Inimese rakud, koed ja elundid. Elundkondade põhiülesanded. Naha ehitus ja ülesanded. Hügieeninõuded naha hooldamisel.	rakk kude elund elundkond
1) nimetab joonisel/mudelil inimese skeleti peamisi luid ja lihaseid; 2) selgitab luude ja lihaste ülesandeid;	Luud ja lihased. Luustiku osad, luustiku ja lihaste talitluse põhiülesanded. Treeningu mõju tugi- ja liikumiselundkonnale. Esmaabi luumurdude, lihasevenituste ja -	luustik luumurd lihasvenitus lihasrebend

3) peab tähtsaks enda tervislikku treenimist; 4) selgitab ja/või demonstreerib esmaabivõtteid luumurdude, lihasevenituste ja -rebendite korral; 1) selgitab jooniste ja skeemide alusel vereringe-elundkonna talitlust; 2) teab ja väärtustab HIV-iga nakatumist vältivaid tervislikke eluviise; 3) teab ja väärtustab südant, vereringeelundkonda ja immuunsüsteemi tugevdavat ning säästvat eluviisi; 4) selgitab ja/või demonstreerib esmaabivõtteid verejooksude korral	rebendite korral. <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Loomsete kudede (luu-, rasv- ja lihaskude) ehituse võrdlemine mikroskoobiga. - Esmaabivõtete harjutamine. Vereringe. Südame ehitus ja talitus. Veri, vere liikumine organismis. Vere osa organismi immuunsüsteemis. Immuunsuse kujunemine: lühi- ja pikaajaline immuunsus. Immuunsüsteemi ja vaktsineerimise osa bakter- ja viirushaiguste vältimisel. Immuunsüsteemi häired, allergia, AIDS. Treeningu mõju vereringeelundkonnale. Inimese sagedasemad südame- ja veresoonkonnahaigused, nende tekkepõhjused. Esmaabi verejooksude korral. Doonorlus, veregrupid. <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Katsed füüsilise koormuse mõjust pulsile või vererõhule. - Esmaabivõtete harjutamine.	vereringe immuunsus doonorlus
1) selgitab seedeelundkonna ehituse jooniste/skeemide alusel toidu seedimist ja toitainete imendumist; 2) selgitab neerude, kopsude, naha ja soolestiku osa jääkainete eritamisel; 3) teab tervisliku toitumise põhimõtteid;	Seedimine ja eritamine. Inimese seede-elundkonna ehitus ja talitus. Organismi energiavajadust mõjutavad tegurid. Tervislik toitumine, üle- ja alakaalulisuse põhjused ning tagajärjed. Neerude üldine tööpõhimõte. Kopsude, naha ja soolestiku eritamisülesanne. <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Inimese energiavajadust mõjutavate tegurite uurimine arvutimudeliga (http://mudelid.5dvision.ee/). - Isikliku toitumisharjumuse analüüs (etteantud kava toel).	seedimine eritamine tervislik toitumine
1) selgitab hingamiselundkonna jooniste/skeemide alusel hingamise olemust; 2) teab hingamiselundite levinumate haiguste tekkepõhjusi ja haiguste vältimise võimalusi; 3) demonstreerib kunstliku hingamise võtteid; 4) suhtub vastutustundlikult oma hingamiselundkonna tervisesse;	Hingamine. Inimese hingamiselundkonna ehitus ja talitus. Treeningu mõju hingamiselundkonnale. Hingamiselundkonna levinumad haigused ning nende ärahoidmine. Esmaabi: kunstlik hingamine. <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Praktilise tööga või arvutimudeliga kopsumahu, hingamissügavuse ja -sageduse ning omastatava hapniku hulga seoste uurimine. - Esmaabivõtete harjutamine.	hingamine kunstlik hingamine

1) võrdleb jooniste alusel naise ja mehe suguelundkonna ehitust ning talitlust; 2) selgitab sagedasemate suguhaiguste levimise viise ja neisse haigestumise vältimise võimalusi; 3) väärtustab ennast ja teisi säästvat seksuaalelu; 4) teab erinevate rasestumisvastasteid meetodeid ja hindab nende sobivust raseduse vältimiseks	Paljunemine ja areng. Mehe ja naise suguelundkonna ehituse ning talitluse võrdlus. Muna- ja seemnerakkude küpsemine. Suguelundkonna tervishoid, suguhaiguste levik, haigestumise vältimise võimalused. Munaraku viljastumine, loote areng, raseduse kulg ja sünnitus. Pere planeerimine, abordiga kaasnevad riskid. Inimorganismi talitluslikud muutused sünnist surmani.	suguelundkond munarakk seemnerakk abort
1) selgitab närvisüsteemi põhiülesandeid; 2) suhtub kriitiliselt närvisüsteemi kahjustavate ainete tarbimisse;	Talitluste regulatsioon. Närvisüsteemi ehitus ning ülesanded, tervishoid. Refleksikaare ehitus ja talitus (arvutimodeli abil). Peamiste sisenõrenäärmete toodetavate hormoonide ülesanded. Elundkondade koostöö inimese terviklikkuse tagamisel. Närvisüsteemi ja hormoonide osa elundkondade talitluste regulatsioonis. <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Refleksikaare töö uurimine arvutimudeliga.	närvisüsteem refleksikaar sisenõrenäärmed hormoon
1) selgitab jooniste/mudelite toel erinevate meeltega seotud organite ehitust ning talitlust; 2) teab ja väärtustab meeleelundeid säästva eluviisi põhimõtteid;	Infovahetus väliskeskkonnaga. Silma ehitus ja talitus. Nägemishäirete vältimine ja korrigeerimine. Kõrvade ehituse seos kuulmis- ja tasakaalumeelega. Kuulmishäirete vältimine ja korrigeerimine. Haistmis- ja maitsmismeelega seotud organite ehituse ja talitluse seosed. <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Katsed meeleelundite tundlikkuse määramiseks.	nägemishäired

Valguse peegeldumine ja murdumine

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) kirjeldab-selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus; - kirjeldab katse toel valguse peegeldumist peegelpinnalt ja mattpinnalt; - põhjendab katse toel Kuu	Valguse peegeldumise nähtus; peegeldumine peegel- ja mattpinnalt. Esemete nägemine. Kuu faaside teke. Tasapeeglite, kumer- ja nõguspeeglite kasutamine. Valguse murdumise nähtus. Prisma, kumer ja nõgus lääts; nende kasutamine optilistes seadmetes (luup, binokkel, fotoaparaat, mikroskoop jms). Kaug- ja	peegeldumine neeldumine prisma lääts kaugnägelikkus lühinägelikkus

faase; - kirjeldab katse toel valguse murdumist prisma või läätses; - nimetab erineva kujuga peeglite kasutusvaldkondi; - nimetab läätsede kasutusvaldkondi; teeb õpetaja toel katseliselt kindlaks, kas antud prillid on pluss(läätsedega)klaasidega või miinus(läätsedega)klaasidega; - teeb õpetaja toel katseliselt kindlaks, milliseid värvilisi valgusi antud valgusfilter läbi laseb.	lühinägelikkus, prillid. Kehade värvus. Valguse neeldumine, valgusfilter. <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Valguse peegeldumise katsete korraldamine ja vaatlemine. - Kuu faaside vaatlemine ja katsete korraldamine Kuu faaside mudeldamiseks. - Valguse murdumise katsete korraldamine ja vaatlemine. - Kaug- ja lühinägija prillide võrdlemine ja katsete korraldamine kumer- ja nõgusläätsiga.	
--	---	--

Võnkumine ja laine

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) kirjeldab-selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus; - toob võnkuvate kehade näiteid; - võrdleb õpetaja toel kehade võnkumisi, kasutades amplituudi, perioodi ning sageduse mõisteid; - toob heliallikate näiteid; - võrdleb nais- ja meeshäält (kõrgem-madalam); 2) teab, et väga valju muusika kuulamine kahjustab kuulamist;	Võnkumine; võnkumise amplituud, periood, sagedus. Võnkumise levimine - laine. Heli, heli kiirus, võnkesageduse ja heli kõrguse seos. Heli valjus. Elusorganismide hääleaparaat; abiteenused (hambaravi, logopeed). Mürä ja müra. Võnkumiste avaldumine looduses ja rakendamine tehnikas. <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Võnkuva keha amplituudi, perioodi ja sageduse määramine. - Laine tekkimise, heli tekkimise jälgimine/kuulamine. - Lainete tekitamine veepinnal ja laine levimise kiiruse määramine. - Heli (mürä) summutavate materjalide võrdlemine. - Kuuldepiirkonna määramine.	võnkumine amplituud võnkesagedus heli kõrgus

Rõhumisjõud

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) kirjeldab-selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus; 2) kirjeldab rõhu muutmise võimalusi; 3) toob näiteid ujuvate	Rõhk, õhurõhk; manomeeter, baromeeter. Üleslükkejõud. Kehade ujumine. Rõhu avaldumine looduses ja arvestamine tehnikas. <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Õhurõhu mõõtmine baromeetriga, õhurõhu muutuste fikseerimine, rõhu muutumise ja ilma muutumise seose	rõhk õhurõhk manomeeter baromeeter üleslükkejõud

kehadet kohta; - <i>esitab hüpoteesi keha ujuvuse kohta vees ja kontrollib hüpoteesi katseliselt;</i> 4) kirjeldab olmes kasutatavate lihtsa tööpõhimõttega seadmete toimimist, käsitleb ohutult olmes kasutatavaid mõõteriistu; - mõõdab manomeetriga õhurõhku sõiduki rehvis; teeb otsustuse rõhu vastavusest ettenähtud väärtusele	uurimine. - Autorehvide rõhu kontrollimine. - Üleslükkejõu väärtuse määramine.	
--	--	--

Elektriõpetus

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) toob näiteid elektritarvitite kasutamise kohta igapäevaelus, selgitab kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid; - <i>kirjeldab õpetaja toel klassi vooluvõrku;</i> - <i>kirjeldab elektritarvitit sildandmete põhjal (ohutustähised, toitepinge, võimsus);</i> - <i>toob näiteid olukordadest, kus tarviti juhe peab omama kaitsemaandust;</i> - <i>võrdleb õpetaja toel elektrilisi valgusallikaid säästlikkuse seisukohast;</i>	Kodune vooluvõrk: vooluallikad, vooluring. Lühis, kaitsemed. Kaitsemaandus. Elektrivoolu töö ja võimsus; elektrienergia arvesti. Elektritarvitid koduses majapidamises, elektriohutus, säästlikkus. <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Lihtsa vooluringi koostamine ja selle võrdlemine klassi vooluvõrguga. - Lühis: 1,5 voldise elemendi soojenemine lühise korral. - Kodu/kooli ööpäevase elektrienergia tarbe määramine.	vooluvõrk vooluallikas lühis kaitse töö võimsus

Magnetnähtused

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) kirjeldab-selgitab õpitud nähtuste iseloomulikke tunnuseid ning toob näiteid nende avaldumise kohta igapäevaelus; - <i>kirjeldab magnetite vastastikmõju;</i> - <i>toob näiteid magnetite kasutamisest;</i> 2) kirjeldab olmes kasutatavate lihtsa	Püsिमagnet. Magnetväli. Magnetnähtused looduses ja tehnikas. Elektromagnet. Elektromagnetkiirgus: kiirgusallikad meie igapäevaelus, kiirguse mõju inimese tervisele. <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Katsed püsिमagnetitega. - Püsिमagneti ja elektromagneti katseline võrdlemine.	püsिमagnet magnetväli elektromagnet

tööpõhimõttega seadmete toimimist, käsitseb ohutult olmes kasutatavaid mõõteriistu;		
---	--	--

Keemia igapäevaelus

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) toob näiteid õpitud ainete/materjalide kasutusvõimaluste kohta igapäevaelus; mõistab tuntumate olmekemikaalide ohtlikkust ning järgib neid kasutades ohutusnõudeid; 2) mõistab elukeskkonda säästva suhtumise vajalikkust; kirjeldab keskkonna säästmise võimalusi;	Toiduainete koostis. Eluks vajalikud süsinikuühendid (sahhariidid, rasvad, valgud), nende roll organismis. Kütused. Tarbekeemia saadused, plastid ja kiudained. Olmekemikaalide kasutamise ohutusnõuded. Keemia ja elukeskkond. <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Plasti põletamine (tõmbekapis).	sahhariidid rasvad valgud tarbekeemia

Maailm

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) iseloomustab ja võrdleb teabeallikate järgi (kava abil) objekte/piirkondi, toob näiteid looduskomponentide vaheliste ning keskkonna ja inimtegevuse vaheliste seoste kohta; esitab teavet kaasõpilastele;	Mandrid, maailmajaod, suuremad riigid, pealinnad maailma poliitilisel kaardil: asukoht, geograafilised koordinaadid. Erinevad rassid ja rahvad. <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Atlasest või internetist vajaliku kaardi leidmine, kohanime registri kasutamine. - Kaardil mandrite, maailmajagude, suuremate riikide ja nende pealinnade näitamine, nende kandmine kontuurkaardile.	manner maailmajagu geograafilised koordinaadid

Euroopa ja Eesti

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) iseloomustab ja võrdleb teabeallikate järgi (kava abil) objekte/piirkondi, toob näiteid looduskomponentide vaheliste ning keskkonna ja inimtegevuse vaheliste seoste kohta; esitab teavet kaasõpilastele;	Rahvastik, asustus. Eesti ja Euroopa rahvaarv ja selle muutumine. Rahvastiku soolis-vanuseline koosseis ja rahvastiku vananemisega kaasnevad probleemid. Ränded ja nende põhjused. Rahvuslik koosseis. Rahvastiku paiknemine. Linnastumise põhjused, Linnastumisega kaasnevad majanduslikud, sotsiaalsed ja keskkonnaprobleemid. <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Eesti ja mõne teise Euroopa riigi võrdlus kaartide, teabeallikate põhjal.	rahvastik ränne rahvuslik koosseis linnastumine

1) iseloomustab ja võrdleb teabeallikate järgi (kava abil) objekte/piirkondi, toob näiteid looduskomponentide vaheliste ning keskkonna ja inimtegevuse vaheliste seoste kohta; esitab teavet kaasõpilastele; 2) toob näiteid elektritarvitite kasutamise kohta igapäevaelus, selgitab kasutamise otstarvet ja ohutusnõudeid; 3) mõistab elukeskkonda säästva suhtumise vajalikkust; kirjeldab keskkonna säästmise võimalusi; 1) iseloomustab ja võrdleb teabeallikate järgi (kava abil) objekte/piirkondi, toob näiteid looduskomponentide vaheliste ning keskkonna ja inimtegevuse vaheliste seoste kohta; esitab teavet kaasõpilastele; 2) mõistab elukeskkonda säästva suhtumise vajalikkust; kirjeldab keskkonna säästmise võimalusi; 1) iseloomustab ja võrdleb teabeallikate järgi (kava abil) objekte/piirkondi, toob näiteid looduskomponentide vaheliste ning keskkonna ja inimtegevuse vaheliste seoste kohta; esitab teavet kaasõpilastele;	- Diagrammide ja graafikute lugemisoskuse harjutamine (abistava kava põhjal). - Eesti rahvastiku iseloomustamine / võrdlemine kaardi abil ja teabeallikate andmete põhjal. Majandus. Euroopa ja Eesti majandusressursid, tööstusharud. Eesti energiamajandus, põlevkivi kasutamine (elektri tootmine ja transportimine kasutajateni) ja keskkonnaprobleemid. Euroopa energiamajandus ja energiaprobleemid. Energiaallikad (sh alternatiivenergia), nende kasutamise eelised ja puudused. <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Uurimusliku ülevaate koostamine: elektri tarbimine koduses majapidamises (elektritarvitid, kasutamise aeg, elektriarvesti näit, tarbimise hind, säästlikkuse võimalused). Põllumajandus ja toiduainetetööstus. Põllumajanduse arengut mõjutavad looduslikud tegurid. Eri tüüpi põllumajandusettevõtted ja toiduainetetööstus Euroopas. Eesti põllumajandus ja toiduainetetööstus. Põllumajandusega seotud keskkonnaprobleemid. <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Uurimusliku ülevaate / võrdlustabeli koostamine individuaal- või paaristööna (kava abil): toiduainete päritolumaa, hind jms. Teenindus. Teenindus ja selle jaotumine. Turism ja selle liigid. Eesti turismimajandus; peamised vaatamisväärsused kodulinnas või -maakonnas. Euroopa peamised vaatamisväärsused. Turismiga kaasnevad keskkonnaprobleemid. Transpordiliigid, nende eelised ja puudused sõitjate ning erinevate kaupade veol. Eesti transport. Euroopa peamised transpordikoridorid. Praktilised tööd ja IKT rakendamine:	majandusressurss energiamajandus alternatiivenergia toiduainetetööstus turismimajandus transpordikoridor
--	--	---

	- Uurimusliku ülevaate koostamine individuaal- või paaristööna (kava abil) peamiste vaatamisväärsuste kohta kodulinnas või -maakonnas. Teabe esitamine kaaslastele. - Ülesannete / võrdlustabelite täitmine ühistranspordiga liikumisvõimaluste kohta (väljumis- ja saabumisaeg, kestvus, pileti hind jne; isiklikud eelistused ja nende põhjendamine jms).	
--	--	--

Reisisiht Euroopa

Õpitulemused	Õppesisu	Mõisted
1) iseloomustab ja võrdleb teabeallikate järgi (kava abil) objekte/piirkondi, toob näiteid looduskomponentide vaheliste ning keskkonna ja inimtegevuse vaheliste seoste kohta; esitab teavet kaasõpilastele.	Ühe valitud riigi iseloomustamine: üldandmed, sümboolika, geograafiline asend, loodus, rahvastiku paiknemine, maavarad, majandus ja tööstus, rahvaste kultuur ja traditsioonid. Transpordivõimalused sellesse riiki. Tervise- ja turvalisuse riskid jms. <u>Praktilised tööd ja IKT rakendamine:</u> - Reisisihiks valitud riigi (linna) ja transpordivõimaluste iseloomustamine kaartide ja teabeallikate põhjal, valikute põhjendamine toetudes õpitud teadmistele. Uurimusliku ülevaate esitamine kaaslastele.	sümboolika

6.5. AJALUGU

6.5.1. Õpetuse eesmärgid

Ajalooõpetuse kaudu toetatakse õpilase suutlikkust teha valikuid ja mõista oma vastutust ühiskonna ees. Ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tajub aja kulgu ja oma elu lugu läbi põlvkondliku järjepidevuse;
- 2) teadvustab sotsiaalse ja looduskeskkonna muutumist ajas;
- 3) teab oluliste ajalooliste sündmuste põhifakte (mis?, kus?, millal?);
- 4) mõistab sündmustevahelisi ajalisi ning põhjus-tagajärg-seoseid;
- 5) teab, et minevik on olnud muutuv ja väga mitmekesine;
- 6) teab lugusid oma tuttavate täiskasvanute elust;
- 7) omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja tänapäeva arengusuundadest;
- 8) teab ja väärtustab kombeid ja traditsioone oma kultuuris;
- 9) aktsepteerib teisi rahvusi ja kultuure ning on avatud nende tundmaõppimisele;
- 10) leiab infot erinevatest teabeallikatest ja oskab hinnata erinevate teabeallikate usaldusväärsust;
- 11) tajub ja tunneb üldinimlikke väärtusi ja moraalinorme;
- 12) tunneb ja järgib jõukohaselt üldisi õigusnorme ning demokraatia põhimõtteid;
- 13) väärtustab Eestimaad oma kodumaana ning Eesti Vabariigi kodanikuks olemist.

6.5.2. Õppetöö rõhuasetused 8.–9. klassis

6.5.2.1. 8. ja 9. klassis keskendutakse Eesti ajaloo õppimisele seoses Euroopa ja maailma ajalooga.

Euroopas ja maailmas toimunud sündmusi käsitletakse eeskätt Eesti ajaloo paremaks selgitamiseks ja ilmestamiseks. Ajalooõpetuse puhul seni olulisena rõhutatud põhimõtetele lisandub 8.–9. klassis vajadus pöörata tähelepanu otsestele ja kaudsetele põhjuslikele seostele.

6.5.2.2. 8. klassi ajalooõpetuses lähtutakse kontsentrilisuse põhimõttest. Taotluseks on tuua selgelt esile seosed varemõpitu ja -kõnelduga, et võimaldada sel moel äratundmistunde tekkimist.

Võimaluse korral korraldatakse õppekäike muuseumidesse ja ajaloolistesse paikadesse, näidatakse filme, mis kajastavad minevikus toimunud sündmusi jne. Rõhutatakse, et Euroopas toimunud sündmused on tugevasti mõjutanud Eestis toimunud sündmusi (sõjad, revolutsioonid, tootmissuhete muutused jms). Ajateljele kantakse Euroopas toimunud sündmused, mis on mõjutanud Eesti ajalugu.

6.5.3. Taotletavad õpitulemused 8.–9. klassis

6.5.3.1. 8. klassi lõpuks õpilane:

- 1) selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste elu-olust Eestis kuni Esimese maailmasõja lõpuni;
- 2) nimetab Euroopa ja maailma uusaja tähtsamaid sündmusi, mis on mõjutanud Eesti ajalugu;
- 3) tunneb huvi Eesti mineviku vastu Euroopas;
- 4) teab, et Euroopas toimunud sündmused on oluliselt mõjutanud Eesti ajalugu;
- 5) kirjeldab, kuidas majanduslikud ja ühiskondlikud muutused on mõjutanud inimeste elukorraldust;
- 6) teab, et inimeste teadmised on arenenud suhtlemises teiste rahvastega;
- 7) mõistab sõdade erisust seoses ajaperioodiga;
- 8) kõrvutab ajateljel mõningaid olulisi Eestis ja Euroopas toimunud sündmusi;
- 9) tunneb ajaperioodi iseloomulikke tunnuseid.

6.5.3.2. Põhikooli lõpetaja:

- 1) tunneb huvi Eesti riigi mineviku vastu;
- 2) teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi;
- 3) omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost;
- 4) mõistab, et eri ajastute kultuuri-, teaduse- ja tehnikasaavutused on olnud edasiviivaks jõuks riikide (ka Eesti) arengus;
- 5) teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes;
- 6) kujutab ajateljele toetudes ette maailmas toimunud olulisemaid sündmusi;
- 7) nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna;
- 8) kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda;
- 9) väärtustab oma kodumaad ning Eesti Vabariigi kodanikuks olemist.

6.5.4. Ajaloo õpitulemused ja õppesisu 8. -9. klassis

8. klass

Õpitulemused	Õppesisu
• Selgitab üldisi fakte uusaja sündmustest ja inimeste elu-olust Eestis kuni Esimese maailmasõja lõpuni. • Nimetab Euroopa ja maailma uusaja tähtsamaid sündmusi, mis	EESTI ROOTSI JA VENE RIIGI KOOSSEISUS 20 tundi Eesti ala suurte sõdade keerises. Riigivõim ja aadel Talurahva elu Elu mõisas

on mõjutanud Eesti ajalugu. • Tunneb huvi Eesti mineviku vastu Euroopas • Teab, et Euroopas toimunud sündmused on oluliselt mõjutanud Eesti ajalugu • Kirjeldab, kuidas majanduslikud ja ühiskondlikud muutused on mõjutanud inimeste elukorraldust. • Teab, et inimeste teadmised on arenenud suhtlemises teiste rahvastega. • Mõistab sõdade erisust seoses ajaperioodiga. • Kõrvutab ajateljel mõningaid olulisi Eestis ja Euroopas toimunud sündmusi. • Tunneb ajaperioodi iseloomulikke tunnuseid.	Linnad ja majanduse areng Religioon, kirik, haridus EESTI 19.SAJANDIL 20 tundi Talurahva vabastamine Rahvuslik ärkamine Eestis Seltsiliikumine ja rahvusliku kultuuri sünd Venestamine Rahvastik, tööstuslik pööre ja linnad Muutused eestlaste eluolus ESIMENE MAAILMASÕDA JA EESTI ISESEISVUMINE 20 tundi Vene revolutsioon 1905.aastal Euroopa liigub sõtta Esimene maailmasõda Esimese maailmasõja tagajärjed Eesti iseseisvumine EUROOPA UUSAJAL 15 tundi Euroopa uusaja algul Religioon ja kirik Valgustussajand Euroopa pärast Viini kongressi Uusaegne riik Maailma jagamine
--	---

9. klass

ÕPPESISU	ÕPITULEMUSED
ÕPIK Eesti Vabadussõda 1918-1920, Eesti Vabariik 1918-1940, Maailm kahe maailmasõja vahel, Eesti kaotab iseseisvuse, II maailmasõda, Eesti ja muu maailm pärast II maailmasõda.	1) tunneb huvi Eesti riigi mineviku vastu; 2) teab, et maailmas toimunud sündmused on otseselt või kaudselt mõjutanud nii Eestis kui ka mujal Euroopas toimunud sündmusi; 3) omab üldist ettekujutust Eesti ajaloost ja sellega seoses üldjoontes kogu maailma ajaloost; 4) mõistab, et eri ajastute kultuuri-, teaduse- ja tehnikasaavutused on olnud edasiviivaks jõuks riikide (ka Eesti) arengus; 5) teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes; 6) kujutab ajateljele toetudes ette maailmas toimunud olulisemaid sündmusi.
KAART Eesti Vabadussõja kaart, II maailmasõja kaart	1) töötab kaardiga, saab sellest aru, 2) teab, et poliitikal on suur roll maailma riikide omavahelistes suhetes.
ÕPIK ÜHISKONNAÕPETUS Eesti riigi sümbolid, põhiseadus, valimised, riigikogu, riigipea, valitsus, kohalik omavalitsus,	1) nimetab oma põhiõigusi ning kohustusi Eesti Vabariigi kodanikuna; 2) kirjeldab Eesti riigi valitsemiskorda; 3) väärtustab oma kodumaad ning Eesti Vabariigi kodanikuks olemist.

kohus, kodanikuõigused ja riigi rahvuspoliitika korrakaitse, riigikaitse, Eesti Vabariik ja muu maailm; Eesti ja rahvusvahelised organisatsioonid	
---	--

Hindamine

Ajaloo õpitulemuste kontrolli ja hindamise eesmärgiks on saada ülevaade ajalooõpetuse eesmärkide saavutamisest, õpilase individuaalsest arengust, ja kasutada saadud teavet õppeprotsessi tulemuslikumaks kavandamiseks.

Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised, sisaldavad suulist ja kirjalikku küsitlust, tööd kaartidega, piltidega, arutlusest.

Arutluse hindamisel arvestatakse teemast arusaamist ja sellest järelduste tegemise oskust.

Hindeskaala valib õpetaja vastavalt õpilaste vanuseastmele ja ülesande keerukusele.

Üksikfaktide tundmisele eelistatakse olulisemate ajaloosündmuste ja nähtuste analüüsi nõudvaid ülesandeid, ajalooõpetusega kujundatud oskusi. Hindamisprotsessis on oluline õpilase enesehinnang ja selle arenemine, mis tõstab vastutust õppimise suhtes. Hindamine on paindlik, arvestab õpilase individuaalsust, erinevaid kursusi ja nende raskusastet.

6.6. INIMESEÕPETUS

6.6.1. Õpetuse eesmärgid

Inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb oma keha ning mõistab inimese kasvamise/arenemisega seotud muutusi ja vastutust (nt seksuaalsuse olemus ja sellega seotud vastutus, töövõime jne);
- 2) hoolitseb iseenda ja kaaslaste tervise eest (isiklik ja pere hügieen, tervislikud eluviisid, esmaabi); väldib ennast ja teisi kahjustavat käitumist;
- 3) märkab ja mõistab kaaslaste ning iseenda emotsionaalseid seisundeid, käitumisviise; oskab neid hinnata ja nendega toime tulla;
- 4) hoiab puhtust ja korda; orienteerub eluasemega seotud küsimustes, omandab teadmised ja oskused majandamiseks, koduse elu korraldamiseks;
- 5) otsib erinevatest teabeallikatest võimetekohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid;
- 6) tunneb huvi ümbritseva ühiskonnaelu vastu;
- 7) järgib olmesuhtlemiseks vajalikke sotsiaalseid nõudeid ja käitumisetiketti;
- 8) tunneb olmesuhtlemiseks vajalikke kodanikuõigusi ja -kohustusi.

6.6.2. Õppetöö rõhuasetused 1.–2. klassis

6.6.2.1. 1.–2. klassis on inimeseõpetuse põhisisuks lähiümbruse märkamine, selle teadvustamine (suhtes MINA ja MEIE) ning sotsiaalse kompetentsuse arendamine. Lapsi õpetatakse tegutsema 40 koos, matkides ning eeskuju järgi, kujundatakse nende baassõnavara ja -lausungimalle ning elementaarseid (olme)suhtlusoskusi (teise inimese kuulamine, ütluste mõistmine ja nendele reageerimine (vastusrepliigid dialoogis), dialoogi alustamine ja jätkamine tuttavas situatsioonis jms).

6.6.2.2. Peamisteks õppeviisideks on näitlikustatud praktiline tegevus (dramatiseering, eseme- ja tegevuspildid), õppevestlus ning praktiline harjutamine (sh õppekäik, didaktiline mäng).

6.6.2.3. Suurt tähelepanu pööratakse ühis- ja koostegevuse (laps ↔ õpetaja, laps ↔ laps(ed)) oskuste kujundamisele. Õpetaja ülesandeks on luua situatsioonid, kus tegevus jaotub mitme isiku vahel. Laste verbaalset aktiivsust tõstetakse pidevalt: kasutatakse suunavaid repliike ning küsimusi (Mida tegid? Mida hakkad tegema?), harjutatakse oma ja kaaslaste tegevuse kommenteerimist, toimingut verbaliseerimist pärast selle sooritamist ja elementaarset

planeerimist. Ühistegevuse põhjal antakse objektiivne, motiveeriv tagasiside lapse ja kogu rühma tegevusele ning saavutustele.

6.6.2.4. Igas tunnis tegeldakse (koos)mängimise õpetamisega. Mänguõpetuse eesmärgiks on, et lapsed oskaksid sihipäraselt sisustada oma vaba aega ning hiljem aktiivselt osaleda õppetegevust toetavates rollimängudes: mängida süžeege mängu (nii üksi kui ka mitmekesi), korraldada koostegevust, kasutada mängus esemete asendajaid, luua kujuteldavaid situatsioone. Mänguoskuste kujundamise eesmärgil viiakse tundides läbi erinevat liiki õppemänge (süžee mängud, reeglitega mängud) ja dramatiseeringuid. Õpetatakse (mängu)asjade kasutamist ja hoidmist, mängus osalemist, reeglitest kinnipidamist, mängu algatamist, rollide ja vajalike mänguasjade jagamist jne. Mänguõpetus toimub osatoimingute kaupa: tegevuste ettenäitamine ja matkimine, tuttava tegevuse valik sõltuvalt situatsioonist/rollist. Kui mõnel lapsel piirduvad mänguoskused esemetega manipuleerimisega, alustatakse mänguasjade kasutusviiside õpetamisest.

6.6.2.5. Võrdlevate situatsioonide ja illustratsioonide (joonised, fotod) toel õpetatakse märkama ja eristama (puhas/must-, meeldib / ei meeldi- jne tasandil) ümbritsevate esemete, ruumide ja inimeste (sh iseenda) esteetilist välimust; õpetatakse eristama isiklikke, võõraid ja ühiseid esemeid, neisse heaperemehelikult ja turvaliselt suhtuma ning neid kasutama (sh kaaslastega jagama). Õpetaja juhendamisel otsitakse võimalusi ning vahendeid esemete, ruumide ja iseenda esteetilise välimuse parandamiseks, kujundatakse valitud vahendite praktilisi kasutamisoskusi. Samuti õpetatakse märkama ja eristama eakaaslaste käitumisviise, harjutatakse etiketikäitumist (tervitamine, palumine, tänamine, eakaaslase ja täiskasvanu poole pöördumine, võimalik keeldumine jne). Inimeseõpetuse tundides õpitut rakendatakse teiste ainete tundides ja vabal ajal (nt tervitamine, pea kammimine jne).

6.6.3. Taotletavad õpitulemused 1.–2. klassis

6.6.3.1. 1. klassi lõpuks õpilane:

- 1) nimetab oma lemmiktegevusi küsimuste toel;
- 2) vastab dialoogi repliigile, alustab dialoogi oma soovide ja vajaduste väljendamiseks;
- 3) kirjeldab ennast, nimetades oma nime, kooli, klassi, kodu asukohta, õdede-vendade ja vanemate nimesid;
- 4) väärtustab kodu ja perekonda;
- 5) kirjeldab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes;
- 6) teab oma kohustusi kodus;
- 7) osaleb ühistes (õppe)mängudes ja suudab meeldetuletamisel mängureeglitest kinni pidada;
- 8) hindab kaaslaste tegevusi meeldib / ei meeldi-tasandil ning õppesituatsioonis õige / valetasandil;
- 9) hoolitseb isikliku välimuse ja hügieeni eest (kammib juukseid, peseb käsi ja hambaid, kasutab tualetti);
- 10) märkab õpetaja suunamisel ümbritsevate esemete välimust, esemete ja ruumide puhtust ning korrashoidu;
- 11) teab Eesti lipu värve nende õiges järjestuses;
- 12) nimetab nädalapäevi, ööpäeva osasid ja aastaaegu õiges järjestuses;
- 13) teeb vahet endale ja teistele kuuluvate asjade vahel;
- 14) korrastab õpetaja juhendamisel oma töölauda ja lähiümbrust;
- 15) teab, kuidas ohutult sõiduteed ületada, ja käitub vastavalt;
- 16) kirjeldab ühissõidukisse sisenemise ja väljumise korda.

6.6.3.2. 2. klassi lõpuks õpilane:

- 1) tavasituatsioonides suhtlemisel tervitab, palub, tänab, vabandab;
- 2) teab oma vanust, sünnipäeva ja kodust aadressi;
- 3) alustab ja jätkab dialoogi tuttavates situatsioonides;

- 4) kutsub õpetaja suunamisel kaaslasti tuttavat (õppe)mängu mängima, valib ja jagab rolle ning mänguasju;
- 5) nimetab näoilmele ja hääletoonile vastava emotsiooni (4 erinevat);
- 6) hindab õpetaja abiga kaaslaste igapäevaseid käitumisakte õige/vale-, meeldib / ei meeldi tasandil;
- 7) tunneb ära situatsiooni, kus kedagi kiusatakse;
- 8) kirjeldab ja järgib õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevaste tegevuste käigus, nohu/köha korral (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms);
- 9) nimetab illustratsioonidele toetudes vajalikke toidukordi ja tervisele kasulikke toite;
- 10) käitub söögilauas viisakalt (palub, tänab, räägib vaikse häälega, hoiab puhtust);
- 11) kirjeldab üksteisega arvestamise võimalusi peres;
- 12) selgitab lähemaid sugulussuhteid;
- 13) teab oma vanemate ja koolitöötajate ameteid;
- 14) määrab aega täistundides;
- 15) kirjeldab ja väärtustab oma tegevusi, mis on positiivsete tunnete tekkimise allikaks;
- 16) eristab oma, võõrast ja ühist asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta;
- 17) väärtustab ausust asjade jagamisel;
- 18) teab sagedasemaid ohtusid kooliteel liiklemisel ja võõraste inimestega suhtlemisel, oskab pöörduda täiskasvanu poole abi saamiseks.

6.6.4. Õppetöö rõhuasetused 8.–9. klassis

6.6.4.1. Õppetegevuses rakendatakse ja täiendatakse eelnevatel aastatel omandatud suhtlemis- ja käitumisetiketialaseid teadmisi/oskusi. Tähelepanu pööratakse seejuures soolise küpsemise ja iseseisva elu alustamisega seotud rollikäitumisele. Harjutatakse vestluspartnerilt täiendava teabe küsimist, erinevate ja vastandlike arvamuste kuulamist ja eristamist ning kokkulepete saavutamist vaidlustes (oma seisukohtade selgitamine ja kaitsmine, nõustumine, loobumine, eksimuste ja väärkäitumise tunnistamine). Kujundatakse oskust hinnata oma ning kaasinimeste individuaalset ja rühmakäitumist (põhjus-tagajärg-seosed, otstarbekus, vastavus ühiskonnainormidele).

6.6.4.2. Teemade käsitlemisel tutvustatakse eri eluvaldkondadega seotud õigusakte, ühiskonnaliikmete õigusi ja kohustusi (sh selgitatakse igaühe õiguste, vabaduste ja kohustuste ühetaolisuse printsiipi), kujundatakse oskusi teha otstarbekaid ja vastutustundlikke valikuid/otsuseid. Õpilastele tutvustatakse ja õpetatakse kasutama teabeallikaid, nõustamis- ja kriisiabi võimalusi, kujundades seeläbi harjumusi ning oskusi otsida, küsida, kasutada elus vajaminevat teavet ja abi.

6.6.4.3. Perekonnaõpetuse ühe osana pööratakse tähelepanu vanema rollile oma lapse kasvatamisel: tutvustatakse lapse arengutingimusi, eakohaseid arendavaid tegevusi ja vahendeid (kehalised tegevused, mängud ja mänguasjad, raamatud jms); õpetatakse lapsega koos mängima ja tegutsema. Väiksematele mängude õpetamist ja koosmängimist saavad õpilased harjutada vahetundidel, kooli üritustel.

6.6.4.4. Tundides kasutatavatest aktiivõppemeetoditest on eelistatud praktilised õppused (sh rollimängud), ühised arutelud ja diskussioonid, milles otsitakse lahendusi/vastuseid probleemsituatsioonidele ja kõlbelistele dilemmadele. (Lisa)õppematerjalina kasutatakse trüki- ja elektroonilisi teabeallikaid, nõuandekirjandust (ajakirjandus, käsiraamatud) jms. Harjutatakse tekstidest teabe hankimist ning selle suulist ja kirjalikku edastamist (sh märkmete tegemist, konspekterimist).

6.6.5. Taotletavad õpitulemused 8.–9. klassis

6.6.5.1. 8. klassi lõpuks õpilane:

- 1) arvestab ühistegevuses suhtluspartnerite erinevate (sh vastandlike) arvamustega, saavutab õpisisituatsioonis õpetaja juhendamisel kokkuleppeid lahkavuste korral;
- 2) annab hinnangu oma ja kaaslaste käitumisviiside kohasusele situatsioonis; pakub õpisisituatsioonis lahendusi pingeolukordadele; reageerib kohaselt sobimatule käitumisele;
- 3) kirjeldab rühma mõju inimese käitumisele ja demonstreerib õpisisituatsioonis oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi;
- 4) nimetab peremudeleid ja kirjeldab pereliikmete rolli perekonnas;
- 5) leiab infot nõustamis- ja kriisiabi võimaluste kohta kodukohas või selle lähiümbruses, kirjeldab, kuidas ja millal pöörduda õiguskaitseorganite poole;
- 6) teab ja otsib olulisi infoallikaid tervise teabe ja -abi saamiseks;
- 7) väärtustab lähisuhteid, oskab suhet alustada ning teab, kuidas suhteid hoida;
- 8) mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust ning teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles;
- 9) eristab lubatud ja lubamatut seksuaalkäitumist;
- 10) kirjeldab oma tervislikku seisundit, oskab pöörduda abi saamise eesmärgil arsti poole (vastuvõtt, kojukutse, hädaabi);
- 11) selgitab riiete hooldusmärkide tähendusi;
- 12) mõistab uimastite omamise, tarbimise ja levitamise seotud riske ja vastutust;
- 13) hangib teavet teistelt inimestelt ning õpetaja juhendamisel teabeallikatest ja -tekstidest;
- 14) oskab kasutada lihtsamaid pangateenuseid;
- 15) teadvustab oma võimete, teadmiste ja oskuste tugevusi/nõrkusi;
- 16) nimetab võimetekohase elukutse omandamise võimalusi.

6.6.5.2. Põhikooli lõpetaja:

- 1) suhtleb tavaolukorras adekvaatselt (kuulab vestluspartnerit, esitab küsimusi, selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erinevustele, tunnistab oma eksimusi ja väärikäitumist); reageerib adekvaatselt kohatule käitumisele enda ja teiste suhtes;
- 2) hindab oma ja kaaslaste käitumise otstarbekust tavaolukorras ning vastavust ühiskonnakorrale, käitub vastavalt;
- 3) teab kooselu reegleid ja norme toetavates inimsuhtes ning väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet;
- 4) kirjeldab imiku ja väikelapse arendamise tingimusi ning hooldamise võtteid;
- 5) mõistab inimtegevuse peamiste ressursside (aeg, teadmised/oskused, töö, raha) tähtsust oma elus; oskab planeerida ressursside täiendamise/kulutamisega seotud tegevusi;
- 6) oskab küsida teavet kaasinimestelt, kasutada teabeteid ja teadmikke;
- 7) kirjeldab eluaseme omandamise, sisustamise ning hooldamisega seotud vajadusi, võimalusi, ohtusid ja kohustusi;
- 8) hindab nõustaja suunamisel adekvaatselt oma võimeid, teadmisi, oskusi, jätkuõppevõimalusi ja -tingimusi ning teeb enda jaoks sobivaima karjäärivaliku;
- 9) teab oma peamisi õigusi ja kohustusi töötajana, nimetab info ja abi saamise võimalusi tööõigusega seotud küsimustes;
- 10) mõistab lepinguta töötamise ja ümbrikupalgaga seotud riske ja negatiivseid tagajärgi;
- 11) tunneb tööotsimisel ära inimkaubandusele viitavad märgid, teadvustab ohte ning kirjeldab õiget käitumist inimkaubanduse ohvriks sattumise korral.

6.6.6. Inimeseõpetuse õpitulemused ja õppesisu 1.-2. klassis

Õppesisu	1. klass	2. klass
Inimese meeled ja avastamine	15	10
Inimene	15	15
Minu kodumaa Eesti	5	10
Kokku	35	35

1. klass

Inimese meeled ja avastamine (15 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
1) sõnastab oma meelte toel saadud kogemusi ning nähtuste ja objektide omadusi; 2) eristab tahkeid ja vedelaid aineid ning valdab ohutunnet tundmatute ainete vastu; 3) oskab tänada, paluda, käituda söögilauas; 4) teab kellaaega täistundides; 5) teab sagedasemaid ohtusid kooliteel liiklemisel ja võõraste inimestega suhtlemisel, oskab pöörduda täiskasvanu poole abi saamiseks.	Inimese meeled ja avastamine. Elus ja eluta. Asjad ja materjalid. Tahked ained ja vedelikud. Praktilised tööd ja IKT rakendamine: 1) meelte kasutamine mängulises ja uurimuslikus tegevuses; 2) elus- ja eluta objektide rühmitamine piltide alusel; 3) tänamine, palumine, käitumine, lauas; 4) kellaaeg täistundides; 5) ohud kooliteel, abi küsimine.

Inimene (15 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
1) kirjeldab pildi abil inimese välisehitust; 2) järgib tervisliku toitumise põhimõtteid ja hügieeninõudeid ning väärtustab tervislikke eluviise; 3) teab oma sünnipäeva ja vanust; 4) kirjeldab ja järgib õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevaste tegevuste käigus, nohu/köha korral (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms).	Inimene. Välisehitus. Inimese toiduvajadused ja tervislik toitumine. Hügieen kui tervist hoidev tegevus. Inimese elukeskkond.

Minu kodumaa Eesti (5 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
1) teab, et me elame Eesti Vabariigis, saab aru Eesti kaardist.	Minu kodumaa Eesti. Eesti kaart.

2. klass

Inimese meeled ja avastamine (10 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
1) eristab elus- ja eluta looduse objekte ja nähtusi ning vaatab, nimetab, kirjeldab ja rühmitab neid. 2) teab, et inimene on osa loodusest ja teeb vahet loodusliku ning tehniliku looduse vahel.	Elus ja eluta. Asjad ja materjalid. Tahked ained ja vedelikud.

Inimene (15 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
1) kirjeldab pildi abil inimese välisehitust; 2) teab tervisliku toitumise põhimõtteid ja hügieeninõudeid ning väärtustab tervislikke eluviise; 3) teab kui tähtis on keskkonda hoida ja kaitsta.	Inimene. Välisehitus. Inimese toiduvajadused ja tervislik toitumine. Hügieen kui tervist hoidev tegevus. Inimese elukeskkond.

Minu kodumaa Eesti (10 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
1) saab aru lihtsast plaanist ning leiab plaanilt tuttavaid objekte; 2) näitab Eesti kaardil õpetaja juhendamisel oma kodukohta, suuremaid saari, jõgesid, järvi ja linnu.	Plaan. Eesti kaart. Tuntumad saared, järved, jõed ja linnad.

6.6.7. Inimeseõpetuse õpitulemused ja õppesisu 8.-9. klassis**8. klass**

Õpitulemused	Õppesisu
Selgitab riiete hooldusmärkide tähendusi.	INIMENE JA VÄLIMUS 2 tundi Eakohane igapäevane ja pidulik riietus, aksessuaarid (nt kooli lõpupidu). Suhtumine vanemate, eakaaslaste, moeajakirjade soovitusesse. Rõivaste ja jalatsite hooldus: hooldusmärgid
Hangib teavet teistelt inimestelt ning õpetaja juhendamisel teabeallikatest ja –tekstidest.	INIMENE JA TEAVE 2 tundi Avalik infopunkt. Kohalik ajaleht. Eestis ilmuvad ajalehed ja ajakirjad; ajakirjanduse tellimine. Uudisteportaalid internetis, internetis leiduva informatsiooni varieeruv kvaliteet.
Oskab kasutada lihtsamaid pangateenuseid.	INIMENE, ASJAD, RAHA 6 tundi Arve avamine pangas; hoiuse igapäevane kasutamine (sularahaautomaat jne). Maksete liigid koduses majapidamises, maksete tasumise võimalused, täpsus. Igapäevased sisseostud: ostukoha valik (kauplus, turg jms); kulude planeerimine päevaks, nädalaks; ostutoimingud. Ühiskondliku toitlustamise asutused (menüü, arve, käitumisetikett (sh kaaslaste kutsumine); toidu kojutellimine. Kataloogikaubandus (tellimine, riskid, kauba tagastamine). Postipaki saamine ja saatmine. Küla-/linna raamatukogus lugejaks registreerumine, teabe hankimine otsitava kirjanduse kohta.
Arvestab ühistegevuses suhtluspartnerite erinevate (sh vastandlike) arvamustega, saavutab õpisiuatsioonis õpetaja juhendamisel kokkuleppeid lahkarvamuste	KÄITUMINE RÜHMAS 12 tundi Rühmakäitumine. Erinevad rühmad ja rollid. Reeglid ja normid rühmas. Inimsuhteid toetavad reeglid ja normid. Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Hoolivus rühmas. Rühma surve ja toimetulek sellega. Sõltumatus, selle olemusest. Autoriteet.

korral. • Annab hinnangu oma ja kaaslaste käitumisviiside kohasusele situatsioonis; pakub õpituatsioonis lahendusi pingeolukordadele; reageerib kohaselt sobimatule käitumisele. • Kirjeldab rühma mõju inimese käitumisele ja demonstreerib õpituatsioonis oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi.	
• Teab ja otsib olulisi infoallikaid tervisetabe ja -abi saamiseks. • Kirjeldab oma tervislikku seisundit, oskab pöörduda abi saamise eesmärgil arsti poole (vastuvõtt, kojukutse, hädaabi).	TERVISE HOIDMINE 18 tundi Tervise füüsiline, vaimne, sotsiaalne ja emotsionaalne aspekt. Tervisenäitajad. Tervisliku eluviisi komponendid, endale sobiliku tervisliku toitumise ja kehalise aktiivsuse leidmine. Südame-veresoonkonna haiguste ja pahaloolumuliste kasvajate põhjused ning ennetamine tervisliku eluviisiga. Tervist hoidvate valikute tegemine.
• Nimetab peremudeleid ja kirjeldab pereliikmete rolli perekonnas. • Väärtustab lähisuhteid, oskab suhet alustada ning teab, kuidas suhteid hoida. • Eristab lubatud ja lubamatut seksuaalkäitumist. • Mõistab seksuaalsuse olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust ning teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles.	LÄHISUHTED JA PEREKOND 16 tundi Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine. Ajutised ja püsivad suhted, suhte loomine ja hoidmine, vastastikune usaldus, suhet kahjustavad faktorid, lahkumine. Seksuaalsuse olemus ja arengu individuaalsus, seksuaalvähemused. Seksuaalkäitumine ja vastutus: sobiv ja lubamatu seksuaalkäitumine, soovimatu raseduse vältimine; sugulisel teel levivad haigused (levimine, mõju tervisele, ravi, ennetamine); nõustamisteenused. Lapsevanemaks saamine: füüsiline ja sotsiaalne küpsus. Peremudelid (perekond, üksikpered, kasu- ja hoolduspered): pereliikmete roll perekonnas (vrld minevikuga), kohustused ja vastutus. Nooremate õdede-vendade eest hoolitsemine, nendega tegelemine, sh mängimine. Praktilises tegevuses nooremate õpilaste abistamine, neile tegevuste ja mängude planeerimine ning läbiviimine.
• leiab infot nõustamis- ja kriisiabi võimaluste kohta kodukohas või selle lähiümbruses, kirjeldab, kuidas ja millal pöörduda õiguskaitseorganite poole.	RISKIKÄITUMISE ENNETUS 10 tundi Toimetulek vägivallaga (vägivalla vormid, vägivallast hoidumine, vägivallaga toimetulek, hinnang individuaalsele ja rühmakäitumisele; nõustamis- ja kriisiabi kodukohas). Kuriteo ohvriks langemine, pöördumine õiguskaitseorganite poole.

Mõistab uimastite omamise, tarbimise ja levitamisega seotud riske ja vastutust.	Seksuaalvägivald, valehäbi, ohvriabi. Uimastid ja kuritegevus; uimastitega seotud seaduste põhipunktid. Uimastite tarvitamisega seotud tervise-, sotsiaalsed ja juriidilised riskid; sõltuvuse kujunemine. Käitumine uimastitega seotud situatsioonides, esmaabi.
- Teadvustab oma võimete, teadmiste ja oskuste tugevusi/nõrkusi. - Nimetab võimetekohase elukutse omandamise võimalusi.	KARJÄÄRIPLANEERIMINE 4 tundi Eneseanalüüs (töölased huvid, võimed, oskused, isiksuseomadused). Jätkuõppevõimalused (erialad, õppeasutused)

9. klass (35 tundi)

Taotletavad õpitulemused	Õppesisu
☐ suhtleb tavaolukorjades adekvaatselt (kuulab vestluspartnerit, esitab küsimusi, selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erinevustele, tunnistab oma eksimusi ja väärkäitumist); ☐ reageerib adekvaatselt kohatule käitumisele enda ja teiste suhtes; ☐ oskab küsida teavet kaasnimestelt, kasutada teabetehte ja teatmikke; ☐ hindab oma ja kaaslaste käitumise otstarbekust tavaolukorjades ning vastavust ühiskonnakorjades, käitub vastavalt; ☐ teab kooselu reegleid ja norme toetavates inimsuhtes ning väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet; ☐ kirjeldab imiku ja väikelapse arendamise tingimusi ning hooldamise võtteid; ☐ nimetab pereeluga seotud nõustamise ja abi võimalusi kodukohas*;	LÄHISUHTED JA PEREKOND 15 tundi Lähisuhted, suhete alustamine ja hoidmine, vastutus ja austus. Kooselu, abiellumine ja pere loomine. Raseduse planeerimine; loote areng; loote ja ema tervist hoidev käitumine. Lapse sündimine: ettevalmistused imiku hooldamiseks; sünnijärgsed kohustused (nimepanek, tervisekindlustus, meditsiiniline kontroll jms); kohaliku omavalitsuse ja riiklikud toetused. Lapse saamisega seotud (lisa)kulutused (peamised kuluartiklid lapseas), lapse hooldamisele kuluv aeg. Puudega laps. Imiku- ja lapseiga (peamised arengutingimused, suhtlemine lapsega, lapse õigused (alus)haridusele). Lapse arendamine-õpetamine (eakohased mänguasjad, raamatud jms); mängude õpetamine noorematele õpilastele. Peretüübid ja –vägivald (tagajärjed, lahendused, valehäbi, nõustamis- ja kriisiabi). Uimastite tarbija perekonnas: mõju majanduslikule olukorrale, suhetele. Kohalikud ja üldriiklikud nõustamis- ja ravivõimalused. Lahutus, lahuselava vanema kohustused lapse kasvatamisel.
☐ mõistab inimtegevuse peamiste ressursside (aeg, teadmised/oskused, töö, raha) tähtsust	EELARVE PLANEERIMINE 8 tundi Pere sissetulekud (palk, toetused). Igapäevaste kulutuste planeerimine (eluase,

oma elus; ☐ oskab planeerida ressursside täiendamise/kulutamisega seotud tegevusi;	toit, riietus, transport, vaba aeg); kulutuste kasv perekonna suurenemisel (sh lemmiklooma võtmisel). Suurte väljaminekute planeerimine (soovid, võimalused, riskid: raha säästmine ja hoiustamine, järelmaks, krediit, laen, liising). Kaupade-teenuste garantii (müüjalt teabe hankimine, garantii võimaluste-tingimuste kohta).
☐ kirjeldab eluaseme omandamise, sisustamise ning hooldamisega seotud vajadusi, võimalusi, ohtusid ja kohustusi;	ELUASE 6 tundi Eluaseme liigid, eluaseme otsimine, arvestades pere vajadusi ja võimalusi (müügikuulutused, kinnisvarafirmad). Üürileping, selle tingimused (üürniku õigused ja kohustused, „halva” lepingu ohud). Eluaseme sisustuse planeerimine: hädavajalik sisustus, sisustuse hankimise (ostude) järjekord, ratsionaalne paigutus, kujundusdetailid. Eluaseme, olmetehnika soetamine, hooldus ja remont: teabe hankimine võimaluste, tingimuste ja abiteenuste kohta (müüja, telefoniraamat, kasutusjuhend jne).
☐ hindab nõustaja suunamisel adekvaatselt oma võimeid, teadmisi, oskusi, jätkuõppevõimalusi ja -tingimusi ning teeb enda jaoks sobivaima karjäärivaliku; ☐ teab oma peamisi õigusi ja kohustusi töötajana, nimetab info ja abi saamise võimalusi tööõigusega seotud küsimustes; ☐ mõistab lepinguta töötamise ja ümbrikupalgaga seotud riske ja negatiivseid tagajärgi; ☐ tunneb tööotsimisel ära inimkaubandusele viitavad märgid, teadvustab ohte ning kirjeldab õiget käitumist inimkaubanduse ohvriks sattumise korral.	KARJÄÄRI PLANEERIMINE 6 tundi Jätkuõppevõimalused, valikute tegemine, arvestades huvisid, võimeid ja majanduslikke võimalusi (transport, elamiskulud jms); kutsenõustamine. Kohalik tööhõiveamet, tööturuteenused tööotsijale, töötus. Töötaja põhilised õigused ja kohustused, lepinguta töötamisega kaasnevad riskid ja tagajärjed, ümbrikupalk. Abi leidmine tööõigusega seotud küsimustes. Inimkaubandus: tööorjus ja prostitutsioon, ohvriks sattumise põhjused, inimkaubandusele viitavad märgid (kuulutuses, tööpakkuja käitumises), ohtude teadvustamine, käitumine ohvriks sattumise korral, ohvriabi.

6.7. MUUSIKAÕPETUS

6.7.1. Õpetuse eesmärgid

Muusikaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb rõõmu musitseerimisest;
- 2) omandab muusika kuulamise kogemuse;

- 3) laulab ja esineb pingevalt;
- 4) rikastab oma tundeelu muusikaelamuse kaudu;
- 5) kujundab muusikalist maitset.

6.7.2. Õppetöö rõhuasetused 1.–2. klassis

6.7.2.1. Muusikaõpetuses pööratakse tähelepanu helide, müra ja kõne eristamisele. Praktilise tegevuse käigus tekitatakse ise mitmesuguseid helisid vahendite ja/või oma häälega.

6.7.2.2. Õpetaja suunamisel kuulatakse eri rütmis ja tempos muusikapalu, tutvutakse kiire ja aeglase; rõõmsa ja kurva muusikaga. Helivältusi väljendatakse konkreetsete ja mõistetavate rütmisõnadega, meloodia kõrguse muutusi tähistatakse tajutavate käeliigutuste või joonistega tahvilil.

6.7.2.3. Muusikaõpetuse kaudu koordineeritakse liigutusi, arendatakse rütmitunnet, silma ja käe koostööd.

6.7.3. Taotletavad õpitulemused 1.–2. klassis

6.7.3.1. 1. klassi lõpuks õpilane:

- 1) teeb vahet kõrgel ja madalal helil;
- 2) teeb vahet kiirel ja aeglasel muusikal;
- 3) tunneb rütmivorme TA, TI-TI, plaksutab neid kaasa;
- 4) liigub lihtsa muusika rütmis;
- 5) mängib õpitud rütme tuttavatel rütmipillidel;
- 6) tunneb ära Eesti hümni, käitub hümni laulmise ajal õigesti;
- 7) osaleb õpitud laulumängude mängimisel, hoiab rivi ja sõõri.

6.7.3.2. 2. klassi lõpuks õpilane:

- 1) teeb vahet pikal ja lühikesel helil ja reageerib nendele erinevalt;
- 2) eristab kurvakõlalist meloodiat rõõmsakõnalisest;
- 3) tunneb helipikkusi ja rütmivorme TA, TI-TI, paus (ühelöögiline), mängib õpitud rütme tuttava laulu saateks kaasa;
- 4) laulab lihtsama regilaulu kooriosa;
- 5) laulab peast mõnda lastelaulu;
- 6) mõtleb välja liigutusi tuttavates laulumängudes.

6.7.4. Õppetöö rõhuasetused 8.–9. klassis

6.7.4.1. Arendatakse edasi laste individuaalseid muusikalisi võimeid, korraldatakse üritusi esinemiskogemuste andmiseks (laul ning pillimäng; esinemine solistina, ansambelis, kooris).

6.7.4.2. Tutvustatakse eri ajastute muusikat, tuntumaid heliloojaid ning dirigente Eestis.

6.7.4.3. Õpitakse tundma muusika eri žanre, kuulatakse muusikat, võimaluse korral külastatakse ühiselt kontserte või teatrietendusi.

6.7.5. Taotletavad õpitulemused 8.–9. klassis

6.7.5.1. 8. klassi lõpuks õpilane:

- 1) laulab peast 5–6 laulu;
- 2) laulab pingevalt, laulab õige hingamise ja selge diktsiooniga;
- 3) tunneb taktimõõte 2/4, 3/4, 4/4. Oskab lahendada neis rütmiülesandeid;
- 4) tunneb helivältusi ja rütme TA, TI-TI, TAI-RI, TIRI-TIRI, TI-TIRI, TIRI-TI, TA-A, TA-A-A, TA-A-A-A ja pause;
- 5) on tutvunud viuli- ja bassivõtmega;
- 6) tunneb järgmisi muusikžanre: *oper, operett, muusikal, ballett, sümfoonia*;
- 7) teab pillirühmi sümfooniaorkestris;
- 8) on tutvunud tähtnimetustega;
- 9) on tuttav nüüdismuusikaga.

6.7.5.2. Põhikooli lõpetaja:

- 1) laulab pingevalt tuttavaid lihtsa meloodiaga laule;
- 2) nimetab õpitud levinumaid muusikapalu;
- 3) on omandanud muusika kuulamise ja musitseerimise kogemuse;
- 4) tunneb ja suudab kaasa koputada levinumaid rütmistruktuure (2/4, 3/4, 4/4);
- 5) väärtustab eesti rahvamuusikat ja oskab nimetada eesti rahvapille.

6.7.6. Muusikaõpetuse õpitulemused ja õppesisu 1.-2. klassis

	ÕPITULEMUSED	ÕPPEISISU
LAULMINE	1) tunneb ära Eesti hümnid, käitub hümnid laulmise ajal õigesti; 2) teeb vahet kõrgel ja madalal helil; 3) teeb vahet kiirel ja aeglasel muusikal.	1) tunneb rõõmu musitseerimisest, 2) lauldakse nii ühehäälselt <i>a cappella</i> kui ka saatel; 3) enese ja kaaslaste hindamise kaudu õpitakse tundma üksteise võimeid, oskusi ning eripära.
PILLIMÄNG	1) kasutab keha- ja rütmipille lihtsamates kaasmängudes	1) mängib õpitud rütme tuttavatel rütmipillidel.
MUUSIKALINE LIIKUMINE	1) liigub lihtsa muusika rütmis; 2) osaleb õpitud laulumängude mängimisel, hoiab rivi ja sõõri.	1) muusikaline liikumine hõlmab rahvatantse ja laulumänge ning muusikapala karakteri väljendamisest liikumise kaudu.
MUUSIKA KUULAMINE	1) teeb vahet kiirel ja aeglasel muusikal	1) muusika kuulamisega õpitakse tundma muusika karaktereid ja meeleolu ning iseloomustama kuulatud muusikapalu. 2) muusikalise kirjaoskuse algtõed omandatakse muusikaliste tegevuste kaudu ja neid rakendatakse erinevates muusikalistes tegevustes.
MUUSIKALINE KIRJAOSKUS	1) muusika kuulamisega õpitakse tundma muusika karaktereid ja meeleolu ning iseloomustama kuulatud muusikapalu.	1) muusikalise kirjaoskuse algtõed omandatakse muusikaliste tegevuste kaudu ja neid rakendatakse erinevates muusikalistes tegevustes.

6.7.7. Muusikaõpetuse õpitulemused ja õppesisu 8.-9. klassis**9. klass 35 tundi****LAULMINE**

Õpitulemused	Õppesisu
1) laulab peast 5–6 laulu; 2) laulab pingevalt, laulab õige hingamise ja selge diktsiooniga; 3) väärtustab eesti rahvamuusikat ja oskab nimetada rahvapille.	1) tunneb rõõmu musitseerimisest, 2) arendatakse edasi lapse individuaalseid võimeid

PILLIMÄNG

Õpitulemused	Õppesisu
Tunneb ja suudab kaasa koputada levinumaid rütmistruktuure 2/4,3/4,4/4	1) mängib õpitud rütme rütmipillidel 1) tunneb rõõmu musitseerimisest,

MUUSIKALINE LIIKUMINE

Õpitulemused	Õppesisu
Tunneb levinumaid rütmistruktuure 2/4,3/4,4/4.	1) tunneb marssi, polkat, valssi ja oskab liikuda selle muusika järgi.

MUUSIKA KUULAMINE JA MUUSIKALUGU

Õpitulemus	Õppesisu
1) on omandanud muusika kuulamise ja musitseerimise kogemuse;	1) tutvustatakse eri ajastute muusikat, tuntumaid heliloojaid ja dirigente Eestis. 2) õpitakse tundma muusika eri žanre, kuulatakse muusikat võimalusel külastatakse kontserte.

MUUSIKALINE KIRJAOSKUS

Õpitulemused	Õppesisu
1) tunneb taktimõõte 2/4, 3/4, 4/4. Oskab lahendada neis rütmiülesandeid; 2) tunneb helivältusi ja rütme TA, TI-TI, TAI-RI, TIRI-TIRI, TI-TIRI, TIRI-TI, TA-A, TA-A-A, TA-A-A-A ja pause; 3) on tutvunud viiuli- ja bassivõtmega	1) mängib õpitud rütme kehapillid või rütmipillidel.

6.8. KUNSTIÕPETUS

6.8.1. Õpetuse eesmärgid

Kunstiõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) kasutab töövahendeid ja -materjale eesmärgipäraselt, ohutult ja säästvalt;
- 2) vaatlleb ning võrdleb oma ja kaaslaste loomingut, iseloomustab kunstiteoseid, kasutades õpitud teadmisi ja erialast sõnavara; väljendab oma eelistusi ja selgitab seisukohti;
- 3) tunneb rõõmu oma kunstilisest tegevusest ja selle lõpptulemusest;
- 4) tunneb huvi kunstiteoste ja eesti kultuuripärandi vastu, väärtustab enda ja kaasinimeste loomingut.

6.8.2. Õppetöö rõhuasetused 1.–2. klassis

6.8.2.1. Õppetöös tegutsetakse koos õpetajaga, matkides ning eeskuju järgi. Ühistegevuses õpitakse omandatud oskuste piires sooritama ülesannet ja teostama enesekontrolli: a) vaadeldakse ümbritsevaid esemeid ja näidiseid, valitakse töövahendid ja -materjalid, valmistatakse ette töökoht; b) täidetakse õpiülesanne; c) jälgitakse töö lõpuleviimist ja soorituse puhtust, korrastatakse oma töökoht.

6.8.2.2. Õppeviisidest on esikohal praktiline harjutamine ja didaktilised mängud. Praktiliste tööde teemad valitakse vastavalt õpilaste teadmistele ja kogemustele (mängud, mänguasjad, 51 muinasjutud, salmikesed jms). Kunstitööde ainekukku leiab teistest õppeainetest, eelkõige

lugemise ja loodusõpetuse teemadest. Kunstiõpetuse tunnis aktiveeritakse olemasolevad teadmised esemete/olendite tunnustest ning kasutatakse neid kujutiste loomisel.

6.8.2.3. Õppeülesannete järjestamisel lähtutakse põhimõttest liikuda ruumiliselt kujutiselt tasapinnalisele (kõigepealt voolitakse eset, seejärel tehakse temast joonistus). Ülesannete täitmisel toetutakse mitmesugustele näitvahenditele, mille abil täpsustatakse esemete/olendite tunnuste taju. Õppeülesandeid sooritatakse paari- või enamatunniliste tsüklitena, et töövõtet/tehnikat paremini kujundada/kinnistada. 1.–2. klassi kunstiõpetuse tundides omandatakse esmased töö- ja korraharjumused; õpitakse tundma töövahendeid, -materjale (sh jääkmaterjale) ning kasutama neid ohutult ja säästlikult; omandatakse esmased kunstialased oskused.

6.8.2.4. Intellektipuuetega laste kunstilise eneseväljenduse oskused võivad olla väga erineval tasemel. 1.–2. klassi õpilaste loomingulist eneseväljendamist piiravad tajukujutluste vähesus ja/või ebatäpsus, kõne alaareng ning motoorne kohmakus. Seetõttu kaasneb kunsti- ja teiste ainete õpetusega nende valdkondade arendamine.

6.8.2.5. Õpilaste tunnetustegevus toetub valdavalt praktilisele tegevusele ja lähiümbruse tajumisele. Õpetaja suunamisel õpitakse tajutavaid objekte eri meeltega (nägemine, kuulmine, haistmine, kompimine) vaatlama ja võrdlema, eri tunnuste alusel järjestama ja rühmitama. Tajukujutluste kujundamise/laiendamise eesmärgil õpetatakse märkama objekti värvust ja kuju ning oma töödes sobimatut (st reaalsusele mittevastavat) värvust ja kuju vältima. Teemat sissejuhatavates vestlustes tutvustatakse kujutatava objekti loomulikku keskkonda, inimtegevust (sh toimingute järjekorda). Vestlus toetub praktilisele tegevusele, piltide vaatlusele, seeriapiltide järjestamisele vms (nt porgand kasvab peenral, lapsed koristavad saaki, laps sööb porgandit). Lisaks kujutlustele keskkonnast arendatakse oskust moodustada ja kasutada lauseid, laiendatakse sõnavara (sh emotsioone väljendavad omadussõnad nt Poiss tegi lumememme. Ta naerab. Ta on rõõmus.).

6.8.2.6. Praktilisi harjutusi sooritatakse töövahenditeta (joonistamine käe/jalaga õhus, laual, põrandal) ja erinevate vahenditega (kriidid, pliiatsid, pintsel jt). Kujundatakse õiget kehaasendit, pliiatsi jms hoidu ja käesurvet. Harjutusi sooritatakse õpetaja loetud rütmisalmide saatel. Esmased töövahenditega harjutused tehakse suurtel pindadel: tõmmatakse jooni tahvlile ja A-3 formaadis paberile; värvitakse suuremaid pindu (nt suur ring) jne. Järk-järgult muutuvad tööformaadid ja värvitavad pinnad väiksemaks – nendel töötamine nõuab õpilaselt suuremat motorset vilumust. Õpetatakse joonistama/maalima üksikobjekte ja objektide rühmi ettevalmistatud taustale või värvilisele paberile, esialgu orientiiride (eri kuju ja suunaga punktiirjoonte ülejoonistamine, punktide ühendamine) ja šabloonide abil. Tunnetustegevuse arenedes kujutatakse objekte silueti ja joone abil. Kujundatakse värvimisoskust (sh pliiatsi- ja pintslihoid, käesurve teadlik reguleerimine, kujutise kontuuri jälgimine).

6.8.2.7. Tegevuse käigus õpitakse kuulama ja mõistma suulisi lihtkorraldusi, osalema dialoogis. Tegevuse verbaalne kommenteerimine ja kokkuvõtete tegemine on valdavalt õpetaja pädevuses. Õpilasi ärgitatakse õpetaja ütlust kordama ning lõpetama. Tegevuste käigus suunatakse õpilasi viisakalt abi paluma ning kaaslasele abi osutama. 52 Kunstiõpetuse tundides kasutatakse ja kinnistatakse teistes ainetes (eesti keel, matemaatika, loodusõpetus, tööõpetus) omandatud sõnavara: tajutavaid tunnuseid (värvus, suurus, kuju, pinnaomadused) ja ruumisuhteid väljendavad sõnad, rühmanimetused (koduloomad, mööbel jne). Õppetegevuse jõukohastamise eesmärgil jälgitakse märgitud õppeainetes omandatavaid teadmisi ja oskusi (nt geomeetriliste kehade tundmist ja nimetamist õpilastelt ei nõuta, voolimisel kasutatakse eakohast sõnavara: vooli pall jne). Kunstiaine-alasest sõnavarast omandatakse sel etapil kasutatavate töövahendite ja materjalide nimetused ning tegusõnad (joonistan, rebin jne).

6.8.3. Taotletavad õpitulemused 1.–2. klassis

6.8.3.1. 1. klassi lõpuks õpilane:

- 1) tunneb ära ja nimetab õpitud värvusi;
- 2) kujutab esemeid/olendeid orientiiride abil;
- 3) valmistab ette ja korrastab õpetaja juhendamisel oma töökoha;
- 4) täidab kunstiõpetuse ülesandeid koostegEVuses, eeskujul ja näidise järgi.

6.8.3.2. 2. klassi lõpuks õpilane:

- 1) tunneb (nimetab) kasutatavaid töövahendeid ning -materjale;
- 2) leiab paberilehel ja pildipinnal otsitava (õpetaja juhendamisel);
- 3) kujutab kõrvutiasetsevaid sarnaseid figuure väiksemana ja suuremana;
- 4) võrdleb 2–3 tajutava tunnuse alusel (värvus, kuju, suurus) näidiseid ja valminud kujutisi õpetaja suunamisel;
- 5) valmistab ette ja korrastab õpetaja suunamisel oma töökoha;
- 6) täidab kunstiõpetuse ülesandeid koostegEVuses, eeskujul ja näidise ja omandatud oskuste piires suulise korralduse järgi.

6.8.4. Õppetöö rõhuasetused 8.–9. klassis

6.8.4.1. Suureneb kunstivestluste osa praktilise töö tundides. Õpitakse tundma tuntumaid kunstnikke, vaadeldakse ja kirjeldatakse õpitud oskuste piires nende teoseid. Näidete varal õpitakse eristama kunstiliike ja eri ajastute -stiile. Saadavad teadmised seotakse õpilaste kogemustega (filmides nähtu, reisil kogetu). Harjutatakse visuaalse teabe otsimist (pilt-teatmeteostest, Internetist) ning selle kasutamist loomingulise töö eeskujul või lähtepunktina.

6.8.4.2. Harjutatakse jooniste ja skeemide mõistmist; tõuseb ruumilise kujutamise osakaal. Suunatakse vaatlema inimeste kehakeelt ja miimikat ning seda kujutama.

6.8.4.3. Kunstiõpetuse ülesannete täitmisel pööratakse tähelepanu töövahendite ja -materjalide tehnoloogiliselt õigele kasutamisele. Õpitakse kasutama käe kindlust ja täpsust nõudvaid tehnikaid (nt paljundusgraafika).

6.8.5. Taotletavad õpitulemused 8.–9. klassis

6.8.5.1. 8. klassi lõpuks õpilane:

- 1) leiab vaatluse ja võrdlemise teel inimese vanust ja näoilmeid kõige enam iseloomustavaid tunnuseid ning väljendab neid temaatilistes töödes;
- 2) eristab õpetaja suunamisel pildi koloriiti, oskab seda kirjeldada;
- 3) kujundab ornamenti (sh rahvuslikku), nimetab selle traditsioonilisi ja nüüdisaegseid kasutusvõimalusi;
- 4) eristab etenduses esinevaid eri kunstiliike (visuaalne kunst, muusika, liikumine);
- 5) eristab kultuurinähtusi ja kunstiliike (sh karikatuur, šarž, grafiti).

6.8.5.2. Põhikooli lõpetaja:

- 1) kasutab õpitud tehnikaid, töömaterjale ja -vahendeid, kujutamise ja kujundamise viise;
- 2) kujutab inimest eri vanuses, meeleolus, asendis ja tegevuses;
- 3) märkab suuremaid kompositsiooni- ja proportsioonivigu;
- 4) kirjeldab kunstiteoseid õpitud oskuste piires ja põhjendab oma eelistusi;
- 5) väärtustab kunstiloomingut (oma ja kaaslaste tööd).

6.8.6. Kunstiõpetuse õpitulemused ja õppesisu 1.-2. klassis

Õppesisu	1. klass	2. klass
Kunstiteosed, reaalsed ning virtuaalsed kunsti- ja meediakeskkonnad	2	2
Visuaalse kompositsiooni baaselemendid	3	3
Inimeste, esemete ja loodusobjektide iseloomulikud	5	5

tunnused		
Erinevate kunstitehnikate materjalid, töövõtted ning -vahendid	6	8
Turvaline ja keskkonnasäästlik tarbimine	9	7
Ideede kavandid ja mudelid	10	10
Kokku	35	35

1. klass

Kunstiteosed, reaalsed ning virtuaalsed kunsti- ja meediakeskkonnad (2 tundi)

Õpitulemus	Õppesisu
1) tunneb ära ja nimetab õpitud värvusi; 2) kujutab esemeid/olendeid orientiiride abil; 3) valmistab ette ja korrastab õpetaja juhendamisel oma töökoha; 4) täidab kunstiõpetuse ülesandeid koostegevuses, eeskuju ja näidise järgi.	Esitab oma ideede erinevaid lahendusi. Visuaalse kompositsiooni baaselemendid (joon, värv, vorm, ruum, rütm).

Visuaalse kompositsiooni baaselemendid (3 tundi)

Õpitulemus	Õppesisu
Oskab välja tuua kujutatava iseloomulikud jooned.	Inimeste, esemete ja loodusobjektide iseloomulikud tunnused ning peamise esiletoomine kujutamisel.

Inimeste, esemete ja loodusobjektide iseloomulikud tunnused (5 tundi)

Õpitulemus	Õppesisu
Rakendab oma töödes mitmekesiseid kunstitehnikaid ja töövõtteid.	Erinevate kunstitehnikate materjalid, töövõtted ning -vahendid (nt joonistamine, maalimine, trükkimine, kollaaži valmistamine, pildistamine, vormimine, voolimine jne). Töövahendite otstarbekas ja ohutu käsitlemine.

Erinevate kunstitehnikate materjalid, töövõtted ning -vahendid (6 tundi)

Õpitulemus	Õppesisu
Rakendab oma töödes mitmekesiseid kunstitehnikaid ja töövõtteid.	Pildilised jutustused: joonistus, illustratsioon, koomiks, fotoseeria, animatsioon.

Turvaline ja keskkonnasäästlik tarbimine (10 tundi)

Õpitulemus	Õppesisu
Teab, kuidas luua ning tarbida säästvalt.	Turvaline ja keskkonnasäästlik tarbimine.

Ideede kavandid ja mudelid (9 tundi)

Õpitulemus	Õppesisu
Esitab oma ideede erinevaid lahendusi.	Ideede esitamise kavandid ja mudelid.

2. klass

Kunstiteosed, reaalsed ning virtuaalsed kunsti- ja meediakeskkonnad (2 tundi)

Õpitulemus	Õppesisu
Oskab öelda, kas talle töö meeldib või mitte. Teadvustab meedia võimalusi ja ohtusid.	Kunstiteosed raamatutes, internetis ja kunstigaleriides. Disain igapäevaelus: trükis ja tarbevorm.

Visuaalse kompositsiooni baaselemendid (3 tundi)

Õpitulemus	Õppesisu
Esitab oma ideede erinevaid lahendusi. Leiab kujutatava iseloomulikumat jooned, valib sobiva kujutusviisi, paneb tähele värvide koostööd.	Visuaalse kompositsiooni baaselemendid: joon, värv, vorm, ruum, rütm.

Inimeste, esemete ja loodusobjektide iseloomulikud tunnused (5 tundi)

Õpitulemus	Õppesisu
Tegutseb õpetaja juhendamisel või iseseisvalt, arvestades kaaslastega. Oskab välja tuua kujutatava iseloomulikud jooned.	Inimeste, esemete ja looduse objektide iseloomulikud tunnused ning peamise esiletoomine kujutamisel

Erinevate kunstitehnikate materjalid, töövõtted ning –vahendid (8 tundi)

Õpitulemus	Õppesisu
Rakendab oma töödes mitmekesiseid kunstitehnikaid ja töövõtteid.	Erinevate kunstitehnikate materjalid, töövõtted ning –vahendid. Tehnikatest: joonistamine, maalimine, trükkimine, kollaaž, vormimine jne. Töövahendite otstarbekas ja ohutu käsitlemine.

Turvaline ja keskkonnasäästlik tarbimine (7 tundi)

Õpitulemus	Õppesisu
Väärtustab keskkonnateadlikke kasutamise ja loomise põhimõtteid. Teab, kuidas luua ning tarbida säästvalt.	Turvaline ja keskkonnasäästlik tarbimine.

Ideede kavandid ja mudelid (10 tundi)

Õpitulemus	Õppesisu
Esitab oma ideede erinevaid lahendusi.	Ideede esitamise kavandid ja mudelid.

6.8.7. Kunstiõpetuse õpitulemused ja õppesisu 8.-9. klassis

Õppesisu	8. klass	9.klass
Kujutamise- ja vormiõpetus	12	12
Värvus-, kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus	9	9
Disaini- ja kirjaõpetus	5	5
Vestlused kunstist	7	7
Tehnikad ja materjalid	2	2

8. klass

Kujutamise- ja vormiõpetus

Õpitulemused	Õppesisu
1) leiab vaatluse ja võrdlemise teel inimese vanust ja näoilmeid kõige enam iseloomustavaid tunnuseid ning väljendab neid temaatilistes töödes; 2) modelleerib õpetaja suunamisel savist vm voolimismassist ja kujundab eseme pinda.	Inimese kujutamine paigal ja liikumises (erinevate elukutsete ja töökeskkondade kujutamine). Portree ja miimika (erinevas eas inimese kujutamine). Modelleerimine ja erinevad materjalid (figuuride modelleerimine savist vm voolimismassist). Kujutamine ruumis ja tasapinnal (langeva varju kujutamine ja modelleerimine valguse ja varju abil).

Värvus-, kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus

Õpitulemused	Õppesisu
1) eristab õpetaja suunamisel pildikoloriiti, oskab seda kirjeldada; 2) kujundab ornamenti, sh rahvuslikku, nimetab selle traditsioonilisi ja nüüdisaegseid kasutusvõimalusi; 3) mõõdab joonlaua abil ja joonib ruutvõrgustikku õpetaja suunamisel.	Põhivärvid ja nende segamine (erinevate tonaalsuste eristamine ja sõnastamine, rühmatöö). Sümmeetria ja asümmeetria (konstrueerimine ja horisontaaltelje abil). Rütm ja liikumine (joonistamine sirkli ja joonlaua abil, optiline kunst).

Disaini- ja kirjaõpetus

Õpitulemused	Õppesisu
1) planeerib tegevust rühmatööna teisi arvestades; 2) teab monogrammide ja peremärkide tähendust; 3) kasutab fantaasiat kirja kujunduses; 4) kavandab reklaamsärki, kotti vm.	Ruumikujundus (skulpturaalsed objektid rühmatööna). Kunstnik ja kujunduskunst. Kirjakunst (kirjaoptika ja kirja kujundus, katsetused erinevate kirjutusvahenditega, monogrammid, peremärgid) Praktiline disain (reklaamsärgi või plakati kujundus, tootedisain).

Vestlused kunstist

Õpitulemused	Õppesisu
1) Eristab etenduses erinevaid eri kunstiliike (visuaalne kunst, muusika, liikumine); 2) eristab kultuurinähtusi ja kunstiliike (sh karikatuur, šarž, grafiti); 3) osaleb kunstialastes vestlustes.	Erinevad kunstiliigid (meediakunst ja erinevad infoallikad kunsti edastajana). Kunstide seosed (kunsti ja kultuuri seosed kaasajal). Rahvakunst ja selle areng (tänavakunst ja selle mõju kultuurile). Looming ja autorlus (tuntumad kunstnikud ja nende teosed).

Tehnikad ja materjalid

Õpitulemused	Õppesisu
1) väärtustab skulptuuri olulisust linnaruumis; 2) kavandab ja planeerib oma tööd;	Skulptuur linnaruumis ja looduskeskkonnas). Maal (maalimine spontaanselt ja kavandi alusel). Graafika (erinevad trükitehnikad, kõrg- ja

3) teab sügavtrüki põhimõtet.	sügavtrükk).
-------------------------------	--------------

9. klass

Kujutamise- ja vormiõpetus

Õpitulemused	Õppesisu
1) kujutab inimest eri vanuses, meeleolus, asendis ja tegevuses; 2) teab keraamikas erinevaid modelleerimis- ja kujundusvõtteid; 3) kujutab esemeid ruumilisena valguse ja varju abil.	Inimese kujutamine paigal ja liikumises (erinevate elukutsete ja töökeskkondade kujutamine). Portree ja miimika (erinevas eas inimese kujutamine). Modelleerimine ja erinevad materjalid (figuuride modelleerimine savist vm voolimismassist). Kujutamine ruumis ja tasapinnal (langeva varju kujutamine ja modelleerimine valguse ja varju abil).

Värvus-, kompositsiooni- ja perspektiiviõpetus

Õpitulemused	Õppesisu
1) märkab suuremaid proportsiooni- ja kompositsioonivigu; 2) saab aru mõistetest sümmeetria ja asümmeetria ning konstrueerib kesk- ja horisontaaltelje abil; 3) kasutab sirklit ja joonlauda optilise kunsti töödes.	Põhivärvid ja nende segamine (erinevate tonaalsuste eristamine ja sõnastamine, rühmatöö). Sümmeetria ja asümmeetria (konstrueerimine ja horisontaaltelje abil). Rütm ja liikumine (joonistamine sirkli ja joonlauda abil, optiline kunst).

Disaini- ja kirjaõpetus

Õpitulemused	Õppesisu
1) teab erinevaid kujundusvõtteid ja oskab neid töös kasutada; 2) teab reklaamikujunduse olulisemaid põhimõtteid; 3) omab teadmisi kirjakunstist; 4) teab tootedisaini olulisemaid põhimõtteid (praktilisus, mugavus, välimus).	Ruumikujundus (skulpturaalsed objektid rühmatööna). Kunstnik ja kujunduskunst. Kirjakunst (kirjaoptika ja kirja kujundus, katsetused erinevate kirjutusvahenditega, monogrammid, peremärgid). Praktiline disain (reklaamsärgi või plakati kujundus, tootedisain).

Vestlused kunstist

Õpitulemused	Õppesisu
1) kirjeldab kunstiteoseid õpitud oskuste piires ja põhjendab oma eelistusi; 2) väärtustab kunstiloomingut (oma kaaslaste tööd); 3) mõistab kultuuride paljusust ja erinevusi; 4) teab õpetaja suunamisel nimetada mõnda tuntud kunstnikku ja leida tema kohta infot.	Erinevad kunstiliigid (meediakunst ja erinevad infoallikad kunsti edastajana). Kunstide seosed (kunsti ja kultuuri seosed kaasaegselt). Rahvakunst ja selle areng (tänavakunst ja selle mõju kultuurile). Looming ja autorlus (tuntumad kunstnikud ja nende teosed).

Tehnikad ja materjalid

Õpitulemused	Õppesisu
1) kasutab õpitud tehnikaid, töömaterjale ja -vahendeid, kujutamise ja kujundamise viise; 2) kirjeldab sügavtrüki tehnikat.	Skulptuur linnaruumis ja looduskeskkonnas). Maal (maalimine spontaanselt ja kavandi alusel). Graafika (erinevad trükitehnikad, kõrg- ja sügavtrükk).

6.9. KEHALINE KASVATUS

6.9.1. Õpetuse eesmärgid ja õpitulemused

Kehalise kasvatus eesmärkide ning õpitulemuste puhul lähtutakse põhikooli riiklikus õppekavas sätestatud kehalise kasvatus õppeaine eesmärkidest ning sama vanade laste õpitulemustest, võttes arvesse lihtsustatud õppel olevate õpilaste arenguvajadusi ja õppetöö rõhuasetusi.

6.9.2. Õppetöö rõhuasetused 1.–2. klassis

6.9.2.1. Kehalise kasvatus kaudu õpetatakse ühistegevuses kontakteerumist, korralduste täitmist ja abi küsimist. Laps suunatakse vastama küsimustele, mis puudutavad füüsilise pingutusega seotud enesetunnet. Selle etapi eesmärk on õpetada last oma keha tunnetama. Arendatakse orienteerumist keskkonnas. Kehaline kasvatus lõimitakse eesti keele ja matemaatika õpetamisega (ruumisuhete tajumine, objektide ja nende kujutiste eristamine, kasutatavate spordivahendite ja nende nimetuse kokkuviimine, kirjelduse järgi äratundmine jne). Harjutusi sooritatakse peamiselt matkides ja eeskuju järgi, õpitud oskuse piirides ka suulise korralduse järgi.

6.9.2.2. Lapse harjutusvara põhineb igapäevaelus kasutatavatel liikumisviisidel, liigutustel ja asenditel ning vahendite käsitlemisega seotud tegevustel. Üldarendavad harjutused ja mängud on oma iseloomult dünaamilised, soodustades liikumisaparaadi arenemist ja avaldades mõju kõikidele lihasgruppidele. Tundide käigus omandatakse algteadmised oma rühi ja liigutuste kontrollimiseks. Primaarne on osavuse, liigutuskoordinatsiooni, kiiruse ja tasakaalu arendamine, kujundatakse ka elementaarsed korra- ja hügieeniharjumused.

6.9.3. Taotletavad õpitulemused 1.–2. klassis

1. klassi lõpetaja oskab:

- riietuda vastavalt olukorrale ja täita hügieeninõudeid;
- tõsta, kanda ja paigutada kergemaid spordivahendeid;
- täita ohutusnõudeid kehaliste harjutuste sooritamisel;
- täita rivi- ja korraharjutusi tunni organisatsioonilise külje tagamiseks;
- sooritada lihtsaid võimlemisharjutusi kindla rütmi järgi;
- sooritada erinevaid kõnni-, jooksu-, hüppe- ja viskeharjutusi;
- mängida liikumismänge ja rahvastepalli (lihtsustatud variant);
- teab, kuidas käituda kehalisi harjutusi sooritades: on viisakas, sõbralik ja abivalmis.

6.9.4. Õppetöö rõhuasetused 8.–9. klassis

6.9.4.1. Süstematiseeritakse ja teadlikustatakse praktilisi sportlikke oskusi, kinnistatakse teadmisi tervislikest eluviisidest, püütakse tekitada huvi ja motivatsiooni edaspidiseks iseseisvaks kehakultuuriharrastuseks.

6.9.4.2. Kujundatakse hoiak järgida ausa mängu põhimõtteid ja spordieetika nõudeid. Tutvustatakse erinevaid spordialasid, Eesti olümpiavõitjaid, tuntumaid sportlasi.

6.9.5. Taotletavad õpitulemused 8.-9. klassis

9. klassi lõpetaja oskab:

- teab kehaliste harjutustega tegelemise põhimõtteid;
- teab ohutusnõudeid, hügieeninõudeid ja karastamise võtteid sportimisel;
- teab õpitud spordialade võistlusmäärustikke ja oskussõnu;
- teab olümpiamängudest ja rahvusvahelistest suurvõistlustest, Eesti ja maailma parimatest sportlastest;
- oskab arendada oma kehalisi võimeid;
- oskab tegeleda iseseisvalt õpitud spordialaga, valida soojendusharjutusi, treenida, võistelda ja lõdvestuda;
- sooritada akrobaatika ja riistvõimlemise põhiharjutusi;
- mängida võistlusmääruste kohaselt üht sportmängu ja teisi õpitud mängu lihtsustatud reeglite järgi;
- valida liikumiskiirust;
- läbida orienteerumise õpperada;
- suusutada sobivat sõidutehnikat kasutades;
- joosta erinevaid distantse, hüpata kõrgust ja kaugust ning sooritada hüppeid ja viskeid;
- teab mida tähendab aus mäng spordis.

6.9.6. Kehalise kasvatuse õpitulemused ja õppesisu 1.-2. klassis

Teema	Õppesisu	Õpitulemused
VÕIMLEMINE	Põhiasendid ja liikumised Algseis, sulgseis, päkkseis, harkseis, toengkägar, toengpõlvitus, iste, toengiste, kägariste, kõhuli, selili. Käed all, ees, ülal, kõrval, puusal, pihkseongus, sõrmseongus. Kerepööre, painutamine, vibutamine, käte ja jalgade ringitamine, hargitamine. Matkimisharjutused. Vabaharjutused ja harjutused vahenditega kõigile lihasrühmadele. Rivi- ja korraharjutused Rivistumine ühte viirgu. Rivistumine kolonni ühekaupa. Viiru moodustamine kolonnist pööretega paremale (vasakule). Pöörded paigal. Põhiseisang. Paaride moodustamine. Pihkseongus ringi moodustamine. Rivistumine kolonni 2-,3-,4 kaupa suunaja või orientiiri järgi. Kõnd, jook, hüplemine, hüppamine Kõnd kindla rütmi järgi. Kõnd erinevas tempos ja erineva sammupikkusega. Päkk- kõnd kandadel. Kägarkõnd. Juurdevõtusamm. Matkivad kõnniharjutused. Kõnd erinevate käte	Õpilane: • teab võimlemise põhiasendeid ja liikumisi; • teab erinevaid liikumisviise, samme ja rivi- ja korraharjutusi; • oskab rivistuda viirgu ja ühe kaupa kolonni; • oskab sooritada põhivõimlemise elemente vastavalt oma oskustele.

	asenditega ja -liigutustega. Sulghüplemine, harkhüplemine, kükkihüplemine. Hüplemine kahel jalal, ühel jalal paigal ja liikumisel. Hüplemine ümber ja üle vahendite ning nende vahel. Matkivad hüplemisharjutused. Põlvetõste hüplemine. Ettevalmistavad harjutused hüplemiseks hüpitsa tiirutamisega. Rakendusvõimlemine Ronimine, roomamine, kandmine, ripped, toengud, hüppeharjutused, tasakaaluharjutused, akrobaatika.	
KERGEJÕUSTIK	Jooks, jooksuharjutused Jooks õige pea-, keha-, käteasenditega, põia jooksusuunalise mahaastumisega. Jooks vahelduvalt kõnniga kolonnis, paarides, looklevalt, siksakina, mööda joont. Tagurpidijooks. Jooks läbisegi. Jooksu kiire alustamine ja lõpetamine (jooksu pidurdamise vältimine). Pendelteatejooksu teatevahetus käteplaksuga. Võidujooks kuni 20 m. Hüpped Hüppeharjutused mänguvormis. Üleshüpped hoojooksult ühe jala tõukelt (rippuvate esemete puudutamisega). Ülehüpped takistustest. Visked, viskeharjutused Palli tunnetamine: hoie, viskeliigutus. Pallide ja teiste viskevahendite viskamine vasaku ja parema käega vastu seina. Üle nööri, võrgu, takistuste	Õpilane: • oskab jooksta püstiasendist stardikäsklusega; • oskab osaleda teatevõistluses; • sooritab hoojooksult kaugushüppe paku tabamiseta; • läbib joostes võimetekohase tempoga staadioniringi; • sooritab palliviske paigalt.
LIIKUMIS- JA SPORTMÄNGUD	Jooksu- ja hüppemängud. Mängud (jõukohaste vahendite) viskamise, heitmise ja tõukamisega. Liikumismängud väljas/maastikul. Liikumine (jooksud, pidurdused, suunamuutused) pallita ja palliga. Pallikäsitlemise harjutused: pörgatamine, vedamine, viskamine ja püüdmine. Sportmänge ettevalmistavad liikumismängud ja teatevõistlused palliga. Rahvastepall.	Õpilane: • oskab sooritada lihtsamaid palliharjutusi; • teab rahvastepalli reegleid; • on kaasmängijatega sõbralik; • järgib kohtuniku reegleid.

SUUSATAMINE	Ohutusnõuded. Suusavarustuse transport, hooldus. Kukkumine ja tõusmine suuskadel. Libisamm. Vahelduvtõukeline 2-sammuline sõiduviis. Pöörded paigal. Astepööre laskumisel. Trepp-, käär- ja astesammtõus. Laskumine põhi- ja madalasendis.	Õpilane: • oskab suuski kinnitada; • oskab liikuda suusarivis; • hoiab õigesti suusakeppe; • suusatab paaristõukelise sammuga sõiduviisiga.
-------------	--	---

6.9.7. Kehalise kasvatuse õpitulemused ja õppesisu 8.-9. klassis

Teema	Õppesisu	Õpitulemused
VÕIMLEMINE	Kõnni-, jooksu- ja hüplemisharjutuste kombinatsioonid. Koordinatsiooniharjutused. Rühi arengut toetavad harjutused: harjutused lülisamba vastupidavuse arendamiseks; jõuharjutused selja-, kõhu-, tuhara- ja abaluulähendajatele lihastele, venitusharjutused õla- ja puusaliigese liikuvuse arendamiseks. Rivi- ja korraharjutused Ristlemine Kõnd, jooks, hüplemine, hüppamine Löökhüpe kõrvale. Väljaastest hüpe jalgade kääritamisega väljaastesse. pöialöökhüpe. Põhivõimlemise ja üldarendavad võimlemisharjutused: vahendita ja vahenditega harjutused erinevate lihasrühmade treenimiseks, harjutuste valimine ja harjutuskomplekside koostamine, üldarendavate võimlemisharjutuste kirjeldamine ning kasutamine teiste spordialade eelsoojendusharjutustena. Rakendusvõimlemine. Ripped, toengud. Hüppeharjutused, toenghüpped Tasakaaluharjutused. Akrobaatika: trel ette, hüppega; trel taha; ratas kõrvale hoojooksult. Atleetvõimlemise harjutused. 8- taktilise harjutuskombinatsiooni koostamine õpilaste endi poolt. Toenghüpe: hark- ja/või kägarhüpe. Iluvõimlemine: harjutused palli ja rõngaga: hood, ringid, visked ja püüdmine.	Õpilane: • sooritab õpitud vaba- või vahendiga harjutuskombinatsiooni; • sooritab harjutuskombinatsiooni akrobaatikas; • sooritab riistvõimlemise harjutuskombinatsiooni.

KERGEJÕUSTIK	Jooks. Kiirjooks. Kestvusjooks. Ringteatejooksu spetsiaalvahetus. (ümbervahetamiseta). Võistluseelse soojenduse iseseisev sooritamine. Võistlusmäärused: distantsid, jooksurada, start, ajavõtmine. Hüpped. Kaugushüpe. Kõrgushüpe: flopptehnika täishoolt (tutvustamine), kohtunikutegevus. Heited, tõuked, visked. Kuulitõuke eelsoojendusharjutused. Kuulitõuge hooga. Üldarendavad harjutused topispalliga. Heitealade võistlusmäärused: heitealad, heiteriistad, võistluspaigad, võistluste läbiviimine. Kohtunikutegevus.	Õpilane: • sooritab täishoolt kaugushüppe ja üleastumistehnikas kõrgushüppe; • sooritab paigalt ja hooga kuulitõuke; • sooritab paigalt ja hooga palliviske; • jookseb kiirjooksu stardikäsklustega; • suudab joosta järjest 12 minutit.
SPORTMÄNGUD	Korvpall. Harjutused põrgatamise, söötmise, püüdmise ja pealeviske tehnika täiustamiseks. Algteadmised kaitsemängust. Mäng reeglite järgi. Kohtuniku tegevus. Võrkpall. Harjutused söödutehnika, ründelöögi ja pallingu vastuvõtu tehnika täiustamiseks. Ültall pallingu. Ründelöök hüppega (P). Pallingu vastuvõtt. Mäng lihtsustatud reeglite järgi. Jalgpall. Harjutused söödu- ja löögitehnika täiustamiseks. Jalgpallis mäng erinevatel positsioonidel ning nende ülesannete mõistmine. Mäng reeglite järgi.	Õpilane: • korvpall: sooritab läbimurded paigalt ja liikumiselt ning petted; • võrkpall: sooritab ültall pallingu, ründelöögi ja nende vastuvõtu; • jalgpall: mõistab erinevatel positsioonidel mängivate jalgpallurite ülesandeid ja täidab neid mängus; • mängib kaht õpitud sportmängu reeglite järgi.
SUUSATAMINE	Eelnevates klassides õpitu kinnistamine. Uisusamm-sõiduviiši täiustamine. Üleminek ühelt sõiduviiisilt teisele (klassikalises ja uisutehnikas) olenevalt raja reljeefist. Paaristõukeline kahesammuline sõiduviiis. Libisamm - tõusuviiis. Sahkpööre. Paaristõukeline kahesammuline uisusamm-sõiduviiis. Triivpidurdus. Üleminek ühelt sõiduviiisilt teisele. Lihtsa slaalomiraja läbimine. Hüppeharjutused suuskadel. Mängud suuskadel. Teatesuusatamine. Võistlusalad. Võistlusmäärused. Ohutusnõuded ja kord suusamatkal, teatesuusatamisel, suusavõistlustel.	Õpilane: • suusatab paaristõukelise ühe- ja kahesammulise sõiduviiisiga; • suusatab kepitõuketa uisusamm-sõiduviiisiga tempovarianti; • läbib järjest suusatades 5 km distantsi.

ORIENTEERUMINE	Orienteerumistehnikate kompleksne kasutamine: kaardi- ja maastikulugemine, suuna määramine, kompassi kasutamine, õige liikumisviisi, tempo ja tee valik. Orienteerumisraja iseseisev läbimine. Läbitud tee ja kontrollpunktide mälu järgi kirjeldamine. Erinevate orienteerumisalade tutvustamine: pargi-, suund- ja valikorienteerumine.	Õpilane: • läbib orienteerumisraja oma võimete kohaselt; • oskab määrata suunda kompassiga, lugeda kaarti ja maastikku; • oskab valida õiget liikumistempot ja -viisi ning teevarianti maastikul; • oskab mälu järgi kirjeldada läbitud orienteerumisrada.
----------------	--	--

6.10. TÖÖÕPETUS

6.10.1. Õpetuse eesmärgid

Tööõpetusel on põhihariduse lihtsustatud õppekava alusel õpetatava lapse arengus ja eluks ettevalmistusel täita oluline roll. Tööõpetuse kaudu omandab laps ainekavas fikseeritud baasoskused, lapsel kujuneb hoiak ja harjumus tööd teha ning teadvustub tööprotsess. Laps hakkab oma tegevust planeerima ja õpitud oskuste puhul ka enesekontrolli sooritama. Tööõpetus aitab õpilasel kujuneda eluga võimalikult iseseisvalt toimetulevaks isiksuseks, kes suudab ja tahab teha võimetekohast tööd.

Tööõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) omandab vajalikud oskused ning tööharjumused eluks, võimetele vastavaks tööks ja harrastusteks;
- 2) teab oma peamisi õigusi ja kohustusi töötajana;
- 3) õpib tundma ning õigesti ja säästlikult kasutama materjale, töö- ja tehnilisi vahendeid;
- 4) õpib töötama suulise ja kirjaliku instruksiooni järgi;
- 5) õpib töötama teksti ja elementaarsete tööjooniste toel;
- 6) omandab õiged tehnoloogilised võtted materjalide töötlemiseks, arvestab töötamisel töötervishoiu ja ohutustehnika nõuetega;
- 7) õpib oma tööd kavandama, plaani järgi sooritama, kontrollima ning hindama;
- 8) arendab loovust ja esteetilist maitset;
- 9) õpib töötama üksi ning koos teistega, hindama tööks vajalikke isiksuseomadusi: vastutustunnet, täpsust, püsivust, kriitilist meelt;
- 10) õpib hindama tööd ning iseennast teatud elukutse omandamise seisukohalt;
- 11) on võimeline omandama kutseharidust.

6.10.2. Õppetöö rõhuasetused 1.–2. klassis

6.10.2.1. Kujundatakse üldisi õpioskusi: oskust vaadelda, võrrelda, kuulata, küsimustele vastata, täita suulisi lühikorraldusi. Õpilasele õpetatakse töövahendite õiget ja ohutut kasutamist, kujundatakse korraharjumusi, oskust oma tööd lõpule viia.

6.10.2.2. Oluline on arvestada tundide korrektsioonilise suunaga. Kõikides tundides arendatakse tähelepanu, nägemis-, kompimis- ja ruumitaju, mootorikat, kõne mõistmist ja suulist väljendusoskust käelise tegevuse kaudu. Kujundatakse oskust eristada objekte ja nende kujutisi 57 kuju, suuruse ja värvuse järgi, tajuda materjale, tunda ja valida töövahendeid töövõttest ja - eesmärgist lähtuvalt. Õpilasi suunatakse märkama ilu enda ümber.

6.10.2.3. Ülesandeid täidetakse valdavalt koostegevuses, eeskuju ja näidise järgi, omandatud oskuste piires ka suulise korralduse järgi. Omandatakse rebimise, lõikamise, liimimise, voolimise ja voltimise oskused.

6.10.3. Taotletavad õpitulemused 1.–2. klassis

6.10.3.1. 1. klassi lõpuks õpilane:

- 1) tunneb õpitud kasutatava materjali ära (paber, plastiliin, savi, looduslik materjal jms);
- 2) joonistab šablooni abil kujundeid;
- 3) rebib paberit eesmärgistatult;
- 4) lõikab silma järgi ning kontuuri (sirgjoon) mööda paberitükke ja ribasid;
- 5) liimib paberit;
- 6) voldib paberilehe pooleks ja neljaks ning ruudu diagonaalselt pooleks;
- 7) voolib rullimise, veeretamise ja lamendamise teel lihtsamaid kujundeid ja esemeid.

6.10.3.2. 2. klassi lõpuks õpilane:

- 1) tunneb ja nimetab õpitud materjale (paber, kartong, plastiliin, savi, riie, lõng, looduslik materjal jms);
- 2) kasutab joonlauda sirgjoone tõmbamiseks (läbi ühe ja kahe punkti);
- 3) teeb voltimise teel lihtsamaid esemeid;
- 4) joonistab šablooni abil kujundeid, lõikab neid välja, liimib ja täiendab;
- 5) lõikab õhukest riidet silma järgi;
- 6) kasutab õpitud voolimisvõtteid (veeretamine, rullimine, lamendamine, venitamine, pigistamine jms) sõltuvalt eesmärgist.

6.10.4. Õppetöö rõhuasetused 8.–9. klassis

6.10.4.1. Tööõpetuse kaudu valmistatakse noorukeid ette iseseisvaks võimetekohaseks tööks ja/või kutseõppeks, õpetatakse ette kujutama oma toimetulekut kodukoha tööturul. Omandatakse oskus töötada pikema perioodi vältel, täites õpitud jõukohaseid ülesandeid.

6.10.4.2. Süvendatakse oskust ise oma tööd kavandada ja kontrollida.

6.10.4.3. Rakendatakse eelmistel aastatel omandatud oskusi, suunatakse õpilast õpitu ulatuses valima ja kasutama sobivaid töövahendeid ja omandatud töövõtteid.

6.10.4.4. Antakse ülevaade rahvuslikest ja piirkondlikest traditsioonidest, kujundatakse valmisolek nende jätkamiseks. Tutvustatakse käsitööoskustele toetuvaid elukutseid.

6.10.4.5. Õpetatakse kasutama kirjalikke juhendeid, skeeme, jooniseid, käsiraamatuid.

6.10.5. Taotletavad õpitulemused 8.–9. klassis

6.10.5.1. 8. klassi lõpuks taotletavad õpitulemused

Puidutöös õpilane:

- 1) loeb jooniselt detaili mõõtmeid ja teeb lihtsaid jooniseid;
- 2) saeb ja hõõveldab detaile puidutöötluspinkidel;
- 3) valmistab keeltappi, puurib (freesib) tapipesasid;
- 4) valmistab lihtsamaid mööbliesemeid (taburet, voodi);
- 5) kõrvaldab puidurikkeid korkimisega;
- 6) valmistab ja kasutab puiduseotisi;
- 7) lõikab ümarpulki lõikepeaga;
- 8) treib keeruka kujuga detaile tsentrite vahel ja ketastoorikuid kinnituskettal.

6.10.5.2. Põhikooli lõpuks taotletavad õpitulemused

Puidutöös õpilane:

- 1) planeerib puidu töötlemisel oma tegevust ja kontrollib selle tulemusi;
- 2) loeb tööjoonist õpitud teadmiste/oskuste ulatuses;
- 3) mõõdab joonlauda, nihiku ja mõõdulindi abil eseme joonmõõtmed ja vajaduse korral tähendab neid lihtsa eskiisi kujul üles;
- 4) valmistab puidust või plastist detaile etteantud mõõtmeid arvesse võttes ja sobivaid puidutöövahendeid kasutades;
- 5) viimistleb puitsemeid toonimise, värvimise või lakkimisega;

- 6) ühendab puitdetaile liim-, nael-, kruvi-, polt-, pulk- või tappliitega;
 7) remondib, restaureerib või renoveerib lihtsaid mööbliesemeid ja ehituslaudsepa tooteid.

6.10.6. Tööõpetuse õpitulemused ja õppesisu 1.-2. klassis

Õppesisu	1. klass	2. klass
Kavandamine	6	4
Materjalid	10	7
Töötamine	36	43
Tööviisid	18	10
Kodundus		6
Kokku	70	70

1. klass

Kavandamine (6 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
1) Märkab esemetel rahvuslikke elemente. 2) Julgeb oma ideed teostades pakkuda välja erinevaid võimalusi ja valida nende seast tööks sobivaim variant. 3) Hoiab korda oma tegevustes ja ümbruses.	Ümbritsevate esemete vaatlemine, nende disain ja kujundus minevikus ja tänapäeval. Rahvuslikud mustrid ja motiivid. Ideede otsimine ja valimine, abimaterjali ning info kasutamine.

Materjalid (10 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
1) Tunneb õpitud kasutatava materjali ära (paber, plastiliin, savi, looduslik materjal jms); 2) Võrdleb materjalide üldisi omadusi. Oskab materjale ühendada ja kasutada. 3) Kasutab materjale säästlikult.	Looduslikud ning tehismaterjalid (paber, kartong, papp, tekstiil, nahk, plast, vahtmaterjal, puit, traat, plekk jne). Materjalide saamislugu, omadused, otstarve ja kasutamine. Katsetused erinevate materjalidega, nende omaduste võrdlemine. Ideede leidmine materjalide korduskasutuseks.

Töötamine (36 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
1) Kujundab lihtsamaid esemeid. 2) Joonistab šablooni abil kujundeid; 3) Töötab õpetaja suulise juhendamise järgi ning kasutab abivahendina lihtsat tööjuhendit. 4) Tegutseb säästliku tarbijana. 5) Arvestab ühiselt töötades kaaslast ja järgib viisakusreegleid.	Töötamine suulise juhendamise järgi. Tutvumine kirjaliku tööjuhendiga, sellest arusaamine. Oma idee teostamine, toetudes õpitud oskustele ja iseseisvatele katsetustele. Töökoha korrashoidmine, selle mõju töö tulemusele ja ohutusele. Rühmatöö ülesannete täitmine, ühiselt ideede väljamõtlemine, üksteise arvamustega arvestamine ja kaaslaste abistamine. Töö tulemuse uudsuse, kasutamise ja esteetilisuse hindamine.

Tööviisid (18 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
1) Kirjeldab, esitleb ning hindab oma ideid. 2) Valib materjalide käsitlemiseks 3) erinevaid töötlemisviise ja – vahendeid. käsitleb enam kasutatavamaid töövahendeid õigesti ning ohutult. arutleb ohutuse vajalikkuse ja töökoha korrashoiu üle. 4) Teab isikliku hügieeni vajalikkust ning hoolitseb oma välimuse ja rõivaste eest.	Lihtsamad materjalide töötlemise viisid, sh mõõtmine, märkimine, rebimine, voltimine, lõikamine, liimimine, naelutamine, kaunistamine, värvimine, viimistlemine; vestmine, saagimine (ainekabinetis). Sagedasemate töövahendite (käärid, nuga, nõel, heegelnõel, naaskel, vasar, saag, kruvikeeraja, lõiketangid, näpitsad jm) õige, otstarbekas ja ohutu kasutamine, töövahendite hooldamine. Töötlemisviisi valik olenevalt ideest ja materjalist. Jõukohaste esemete valmistamine.

2. klass**Kavandamine (4 tundi)**

Õpitulemused	Õppesisu
1) Märkab esemetel rahvuslikke elemente. 2) Julgeb oma ideed teostades pakkuda välja erinevaid võimalusi ja valida nende seast tööks sobivaim variant. 3) Hoiab korda oma tegevustes ja ümbruses.	Ümbritsevate esemete vaatlemine, nende disain ja kujundus minevikus ja tänapäeval. Rahvuslikud mustrid ja motiivid. Ideede otsimine ja valimine, abimaterjali ning info kasutamine.

Materjalid (7 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
1) Eristab erinevaid looduslikke ning tehismaterjale (paber, tekstiil, nahk, plast, vahtplast, puit, traat, plekk jne). 2) Võrdleb materjalide üldisi omadusi. Oskab materjale ühendada ja kasutada. 3) Kasutab materjale säästlikult.	Looduslikud ning tehismaterjalid (paber, kartong, papp, tekstiil, nahk, plast, vahtmaterjal, puit, traat, plekk jne). Materjalide saamislugu, omadused, otstarve ja kasutamine. Katsetused erinevate materjalidega, nende omaduste võrdlemine. Ideede leidmine materjalide korduskasutuseks.

Töötamine (43 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
1) Kujundab lihtsamaid esemeid. 2) Modelleerib ja meisterdab erinevatest materjalidest esemeid. 3) Töötab õpetaja suulise juhendamise järgi ning kasutab abivahendina lihtsat tööjuhendit. 4) Toob õpetusega seonduva kohta näiteid igapäevaelust. 5) Tegutseb säästliku tarbijana. 6) Arvestab ühiselt töötades kaaslasi ja järgib viisakusreegleid.	Töötamine suulise juhendamise järgi. Tutvumine kirjaliku tööjuhendiga, sellest arusaamine. Oma idee teostamine, toetudes õpitud oskustele ja iseseisvatele katsetustele. Töökoha korrashoidmine, selle mõju töö tulemusele ja ohutusele. Rühmatöö ülesannete täitmine, ühiselt ideede väljamõtlemine, üksteise arvamustega arvestamine ja kaaslaste abistamine. Töö tulemuse uudsuse, kasutamise ja esteetilisuse hindamine.

Tööviisid (10 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
1) Kirjeldab, esitleb ning hindab oma ideid. 2) Valib materjalide käsitlemiseks 3) erinevaid töötlemisviise ja – vahendeid. käsitleb enam kasutatavamaid töövahendeid õigesti ning ohutult. arutleb ohutuse vajalikkuse ja töökoha korrashoiu üle. 4) Teab isikliku hügieeni vajalikkust ning hoolitseb oma välimuse ja rõivaste eest.	Lihtsamad materjalide töötlemise viisid, sh mõõtmine, märkimine, rebimine, voltimine, lõikamine, heegeldamine (algsilmus ja ahelsilmus), detailide ühendamine, õmblemine (eelpiste ja tikkpiste), liimimine, naelutamine, punumine, kaunistamine, värvimine, viimistlemine; vestmine, saagimine (ainekabinetis). Sagedasemate töövahendite (käärid, nuga, nõel, heegelnõel, naaskel, vasar, saag, kruvikeeraja, lõiketangid, näpitsad jm) õige, otstarbekas ja ohutu kasutamine, töövahendite hooldamine.

Kodundus (6 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
1) Hoiab korda oma tegevustes ja ümbruses. 2) Teab isikliku hügieeni vajalikkust ning hoolitseb oma välimuse ja rõivaste eest. 3) Arvestab ühiselt töötades kaaslast ja järgib viisakusreegleid. 4) Toob õpetusega seonduva kohta näiteid igapäevaelust.	Arutelu hubase kodu kui perele olulise väärtuse üle. Ruumide korrastamine ja kaunistamine. Riiete ning jalatsite korrashoid. Isiklik hügieen. Tervislik toiduvalik. Lihtsamate toitade valmistamine. Laua katmine, kaunistamine ja koristamine Viisakas käitumine. Säästlik tarbimine.

6.10.7. Tööõpetuse õpitulemused ja õppesisu 8.-9. klassis**8. klass****Tehnoloogia igapäeva elus (15tundi)**

Õpitulemused	Õppesisu
1) orienteerub töömaailmas ja teab oma eelistusi eneseteostuseks sobiva elukutse/ameti valikul; 2) teab käsitöökustele toetuvaid elukutseid 3) teadvustab ressursside piiratud hulka ning tarbib ressursse säästvalt ja jätkusuutlikult; 4) kasutab võimalusel arvutit tööde kavandamisel	1) Ülevaade rahvuslikest ja piirkondlikest traditsioonidest 2) Käsitöökustele toetuvaid elukutseid. 3) Säästlik tarbimine. Kokkuhoiu võimalused. 4) Tehnoloogia igapäeva elus.

Disain ja joonestamine (10 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
1) loeb jooniselt detaili mõõtmeid ja teeb lihtsaid jooniseid, 2) loeb skeeme, lihtsat kooste- ja ehitusjoonist; 3) kasutab koostejuhendit. 4) planeerib ülesande ja disainib toote	Koostejoonis. Skeem. Ristlõiked ja lõiked Ergonoomika. Ornamentika. Juhend. Käsiraamatud.

Materjalid ja nende töötlemine (125 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
1) oskab oma tegevust planeerida, kasutada sobivaid töövahendeid ja omandatud töövõtteid, 2) analüüsib materjalide omadusi, töötlemise viise ning kasutamise võimalusi, 3) saab ja hõõveldab detaile puidutöötluspinkidel; 4) valmistab keeltappi, puurib (freesib) tapipesasid; 5) valmistab lihtsamaid mööbliesemeid (taburet, voodi); 6) kasutab toodet valmistades mitmesuguseid töövahendeid, valib sobivaima töötlusviisi; 7) tunneb ja kasutab töötlemisel masinaid ning mehhanisme; 8) treib keeruka kujuga detaile	Masinad ja mehhanismid. Toodete liitevõimaluste kasutamine. Keeltapp. Liimpuit. Puit, metall, plekk, traat, elektrijuhe. Ehitusmaterjalid: kipsplaat, krohv, pahtel, värv, jne.

Projektitöö (25 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
1) kogub teadmisi erinevatest karpidest, käsitöövahenditest, ehetest jne. internetist. 2) väärtustab töö tegemist. 3) valmistab käsitööna rahvuslikus stiilis toote.	Rahvuslikus stiilis käsitööese.

9. klass**7 tundi nädalas, 245 tundi õppeaastas****Tehnoloogia igapäeva elus (20tundi)**

Õpitulemused	Õppesisu
1) orienteerub töömaailmas ja teab oma eelistusi eneseteostuseks sobiva elukutse/ameti valikul; 2) teab käsitööoskustele toetuvaid elukutseid 3) teadvustab ressursside piiratud hulka ning tarbib ressursse säästvalt ja jätkusuutlikult; 4) Kasutab võimalusel arvutit tööde kavandamisel	Ülevaade rahvuslikest ja piirkondlikest traditsioonidest Käsitööoskustele toetuvaid elukutseid. Säästlik tarbimine. Kokkuhoiu võimalused. Tehnoloogia igapäeva elus.

Disain ja joonestamine (10tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
1) loeb jooniselt detaili mõõtmeid ja teeb lihtsaid jooniseid, 2) loeb skeeme, lihtsat kooste- ja ehitusjoonist; 3) kasutab koostejuhendit. 4) planeerib ülesande ja disainib toote	Koostejoonis. Skeem. Ristlõiked ja lõiked Ergonoomika. Ornamentika. Juhend. Käsiraamatud.

Materjalid ja nende töötlemine (190 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
1) oskab oma tegevust planeerida, kasutada sobivaid töövahendeid ja omandatud töövõtteid, 2) analüüsib materjalide omadusi, töötlemise viise ning kasutamise võimalusi, 3) saab ja hõõveldab detaile puidutöötluspinkidel;	Masinad ja mehhanismid. Toodete liitevõimaluste kasutamine. Keeltapp. Liimpuit. Puit, metall, plekk, traat, elektrijuhe. Ehitusmaterjalid: kipsplaat, krohv,

4) valmistab keeltappi, puurib (freesib) tapipesasid; 5) valmistab lihtsamaid mööbliesemeid (taburet, voodi); 6) kasutab toodet valmistades mitmesuguseid töövahendeid, valib sobivaima töötlusviisi; 7) tunneb ja kasutab töötlemisel masinaid ning mehhanisme; 8) treib keeruka kujuga detaile	pahtel, värv, jne.
--	--------------------

Projektitöö (25 tundi)

Õpitulemused	Õppesisu
1) kogub teadmisi erinevatest karpidest, käsitöövahenditest, ehetest jne. internetist. 2) väärtustab töö tegemist. 3) valmistab käsitööna rahvuslikus stiilis toote.	Rahvuslikus stiilis käsitööese.